

‘Zoekt eerst het rijk Gods en Zijn Gerechtigheid, en alle dingen zullen u toegeworpen worden.’ (Mattheüs 6:33).

GENESIS – NEGENDE HOOFDSTUK

Vervolg over de hellen.

Hier over andere hellen, die van de vorige onderscheiden zijn.

947. Zij die bedrieglijk zijn en bedrog plegen en menen dat zij alles door listige kunstgrepen kunnen bemachtigen, en zich tijdens het leven van het lichaam in die mening bevestigd hebben, omdat zij dergelijke middelen aanwendden, hun schijnt het toe alsof zij in een ton woonden aan de linkerzijde, welke de helse ton genoemd wordt.

Over die ton ligt een deksel en daarnaast bevindt zich op een piramidevormig voetstuk een kleine bol, die zij voor het heelal houden, dat zij niet uit het oog te verliezen en te regeren hebben; zo komt het hun geheel en al voor.

Diegenen onder hen, die onschuldigen op bedrieglijke wijze vervolgd hebben, blijven hier eeuwenlang.

Mij werd gezegd, dat sommigen hier al twintig eeuwen hadden doorgebracht.

Wanneer zij worden losgelaten, is hun fantasie van dien aard, dat zij het heelal voor een soort van bol houden, waar zij rond omheen wandelen en waarop zij met hun voeten stampen, in de waan de goden van het heelal te zijn.

Zij verschenen mij enige malen, en ik sprak met hen over hun fantasie, maar daar zij in de wereld van boven beschreven aard geweest waren, konden zij daarvan niet afgebracht worden.

Ik werd ook enige malen gewaar, met welk een uiterste geslepenheid zij gedachten kunnen verdraaien, op slag een andere kant uitsturen, en er iets anders voor in de plaats schuiven, zodat men nauwelijks kan onderkennen dat het van hen komt, en wel op zo'n wijze, dat het ongelooflijk is.

Daar zij van dien aard zijn, worden zij nooit tot de mensen toegelaten, want zij laten op zo'n heimelijke en verborgen wijze gif invloeien, dat het niet valt waar te nemen.

948. Er bevindt zich ook aan de linkerzijde een andere ton - zo schijnt het hun toe - waarin sommigen zitten die tijdens het leven van het lichaam van mening waren, dat zij, terwijl zij boos deden, goed deden en omgekeerd, zodat zij in het kwade het goede stelden.

Zulke geesten blijven daar voor een tijd, en worden dan van hun rede beroofd, en wanneer zij deze verloren hebben, verkeren zij als het ware in een slaap, en niets van wat zij dan uitrichten, wordt hun toegerekend; maar niettemin schijnt het aan hen zelf toe of zij helder wakker zijn; wordt hun de rede weer teruggegeven, dan keren zij opnieuw tot zichzelf terug en zijn als andere geesten.

949. Vooraan, aan de linkerzijde, is een soort kamer, waarin in het geheel geen licht valt, maar dikke duisternis heerst, waarom die de donkere kamer wordt genoemd.

Hier verblijven degenen, die op de goederen van anderen hebben geaasd, en daarop voortdurend hun gemoed gericht hebben, en er zich ook zonder gewetensbezwaren van meester maakten, zo vaak ze het maar onder een of ander voorwendsel konden.

Er zijn er hier onder, die, toen zij in de wereld leefden, vrij hoog in aanzien stonden, en respect dat zij hadden vanwege hun scherpzinnigheid, hadden gebaseerd op sluwe streken.

In deze kamer beraadslagen zij onder elkaar, juist zoals zij deden in het leven van het lichaam, over de sluwste manier om anderen te bedriegen.

Duisternis noemen zij daar een genot.

Hun beeld werd mij getoond, zodat ik als op klaarlichte dag kon zien hoe zij, die hier zijn en bedrieglijk gehandeld hebben, tenslotte worden, namelijk dat hun gezicht verschrikkelijker wordt dan dat van een dode, loodkleurig zoals bij lijken, met afschrikwekkende holten; zo slijten zij hun leven, door angst gekweld.

950. Een horde van geesten kwam van de zijde van de gehenna naar voren toe omhoog gerezen, en uit hun sfeer werd ik gewaar - want de geardheid van de geesten kan men bij hun eerste nadering aan de sfeer alleen al gewaar worden - dat zij de Heer gering achtten, en alle Goddelijke verering verachten.

Hun spreken maakt een golvende beweging; een van hen die tegen de Heer ergerlijke dingen uitte, werd terstond neergeworpen naar een zijde van de gehenna; zij zweefden aan de voorzijde over het hoofd, op zoek naar geesten waarmee zij zich konden verbinden om anderen te onderdrukken.

Zij werden echter op hun weg tegengehouden en hun werd gezegd, van hun voornemen af te zien, daar het tot hun eigen schade zou uitvallen; waarna zij ophielden.

Toen werden zij zichtbaar; hun gezicht was zwart en om hun hoofd hadden zij een witte band, waarmee wordt aangeduid, dat zij de Goddelijke verering zowel als het Woord van de Heer als iets zwarts beschouwen, alleen goed genoeg om het gewone volk in de banden van het geweten te houden.

Hun verblijfplaats is in de nabijheid van de gehenna, waar vliegende, maar niet giftige draken zijn, waarom zij de drakenwoning heet.

Daar zij echter niet bedrieglijk zijn, is hun hel niet zo vreselijk.

Zulke geesten schrijven ook alles toe aan zichzelf en aan hun wijs beleid en beroemen er zich op, dat zij niemand vrezen, het werd hun aangetoond, dat het minste gesuis hun al schrik aanjaagt en hen op de vlucht drijft; toen zij een gesis hoorden meenden zij in hun schrik, dat de gehele hel kwam opzetten om hen mee te nemen en van helden werden zij ineens als vrouwen.

951. Zij, die zich in het leven van het lichaam voor heilig hielden, zijn in de lagere aarde voor de linkervoet; daar komt het hun soms voor, alsof zij een blinkend gelaat hadden, hetgeen voortvloeit uit hun gedachten omtrent hun heiligheid.

Wat hun echter te wachten staat, is het volgende: zij worden daar in de uiterste begeerte gehouden om in de hemel op te stijgen, welke zij boven in de hoogte wanen; hun begeerte zwelt steeds aan en verkeert meer en meer in angst, die tot in het onmetelijke aangroeit, totdat zij eindelijk erkennen, dat zij niet heilig zijn; wanneer zij daaruit worden ontslagen, wordt aan hen hun eigen lucht, die stinkend is, te ruiken gegeven.

952. Er was iemand, die geloofde, dat hij in de wereld heilig geleefd had, omdat hij door de mensen voor heilig gehouden werd, en de hemel verdiende.

Hij zei, dat hij een vroom leven had geleid, zich alleen in gebeden had verzonken, in de mening dat het genoeg was als eenieder voor zichzelf opkwam en zorgde.

Ook zei hij, dat hij een zondaar was, en lijden wilde, al werd hij door anderen onder de voet gelopen, hetgeen hij christelijke lijdzaamheid noemde, en dat hij de minste wilde zijn om de meeste in de hemel te worden.

Toen hij daarnaar werd onderzocht of hij ooit iemand tot nut was geweest, of dat hij enig goed of enige werken van naastenliefde had willen doen, zei hij, niet te weten waarin dit alles bestaat, en alleen te weten, dat hij heilig geleefd had.

Daar hij zich ten doel had gesteld uit te blinken boven alle anderen, die hij ver beneden zich achtte, en bovenal dat hij zich voor heilig had gehouden, verscheen hij in menselijke vorm, blank tot aan de lenden, maar deze kleur veranderde eerst in donkerblauw en daarna in zwart, en daar hij over anderen wilde heersen en hen bij hem onwaardig had veracht, werd hij zwarter dan de anderen.

Men zie over hen, die de meesten in de hemel willen zijn, eerder de nrs. 450 en 452.

953. Ik werd door enige verblijfplaatsen van de eerste hemel geleid, en er werd mij van daaruit in de verte iets als een ontzaglijke kolkende zee met machtige golven te aanschouwen gegeven van onafzienbare wijde.

Er werd gezegd, dat diegenen, die groot in de wereld hebben willen zijn, en er alleen op uit waren zich roem te verschaffen, ongeacht of het op rechtmatige dan wel onrechtmatige wijze geschiedde, zulke fantasieën hebben en zo'n zee zien, met de vrees daarin te verzinken.

954. De fantasieën, welke men in het leven van het lichaam had, nemen in het andere leven een andere vorm aan, welke niettemin met de vorige overeenstemt.

Zo bijvoorbeeld verandert het brutaal geweld en de onbarmhartigheid van diegenen, die op aarde gewelddadig en onbarmhartig waren, in een ongelooflijke wreedheid, en het komt hun voor, alsof zij alle soortgenoten die zij maar tegenkomen, doodmaakten en op allerlei manieren martelden, aan welke kwellingen zij zich dermate verlustigen, dat zij er het toppunt van genot in stellen.

Zij, die bloeddorstig waren, zoeken hun vermaak in het kwellen van geesten tot bloedens toe - want zij zijn van mening dat geesten mensen zijn, niet beter wetend - en als ze dan bloed zien - want hun fantasie is van dien aard dat zij als het ware bloed zien - stijgt hun verrukking ten top.

Uit gierigheid komen fantasieën voort, welke de vrekken de schijn geven, of zij door muizen en dergelijke worden aangevallen, al naar de aard van de gierigheid.

Zij, die hun verrukkingen alleen in wellust gesteld hebben, welke zij voor het opperste doel, het hoogste goed en om zo te zeggen voor hun hemel hielden, zijn het liefst in uitwerpselen, waar zij dan het hoogste genot smaken; sommigen vertoeven bij voorkeur in stinkende poelen vol urine, anderen in drekkige sumpen, enzovoort.

955. Bovendien bestaan er verschillende tuchtigingen, waarmee de bozen in het andere leven allerstrengst gestraft worden, en welke over hen komen zodra zij weer in hun vuile begeerten vervallen, en deze straffen boezemen hun zoveel schaamte, schrik en afgrijzen voor dergelijke dingen in, tot zij er tenslotte van afzien.

Er zijn verschillende tuchtigingen: in het algemeen zijn het de tuchtigingen van de ontvlezing, de tuchtigingen van de verscheuring, de tuchtiging van de inwikkeling, en zo meer.

956. De straf van ontvlezing is opgelegd aan hen, die hardnekkig op wraak zinnen, en die zich voor groter dan alle anderen houden, zodat zij de overigen bij zichzelf vergeleken voor niets tellen.

Deze straf bestaat hierin, dat hun lichaam en gelaat dermate wordt verwond, dat er nauwelijks enig menselijke vorm aan overblijft; het gezicht wordt als een ronde brede koek, de armen verschijnen als lappen; met uitgerekte armen wordt zo iemand dan in de hoogte, naar de hemel toe, voortdurend rond gerold, en ten aanhore van allen wordt uitgeroepen, dat hij van dien aard is, totdat schaamte zijn binnenste doordringt.

Zo wordt hij er smekend toe gebracht, zijn spijt te betuigen, en hij heeft maar af te wachten wat men hem voorschrijft.

Daarna wordt hij in een drekkige poel gebracht, die in de nabijheid van het vuile Jeruzalem is, en hierin wordt hij rondgewenteld en ondergedompeld, zodat hij zelf als drek wordt, en dit vindt herhaaldelijk plaats, totdat zo'n begeerte van hem is afgevallen.

In deze drekkige poel zijn boosaardige vrouwen uit de streek van de blaas.

957. Diegenen, die zich in het leven van het lichaam tot een tweede natuur hebben gemaakt, anders te praten dan zij denken, en bovenal zij, die onder de schijn van vriendschap op de goederen van anderen geaasd hebben, zwerven rond; en overal, waar ze komen, vragen zij of zij bij hen mogen blijven, en zeggen dat zij arm zijn en wanneer zij worden opgenomen, haken zij met hun ingeboren begeerte naar alles.

Wanneer hun ware aard aan het licht komt, worden zij met straf verjaagd, en soms jammerlijk verscheurd, op verschillende manieren, al naar de aard van de listigheid waarmee zij zich weten voor te doen; sommigen over het hele lichaam, anderen aan de voeten, weer anderen aan de lendenen, of aan de borst, of aan het hoofd, en sommigen alleen in de streek van de mond.

Zij worden heen en weer gekaatst op een wijze, die niet beschreven kan worden, het zijn heftige botsingen met daardoor verscheuringen van de leden, zodat zij menen kort en klein gescheurd te zijn; hun wordt ook nog verzet bijgebracht, zodat de pijn des te groter wordt. Zulke straffen van verscheuring bestaan er in grote verscheidenheid, en zij worden bij tussenpozen zo vaak herhaald, tot zulke geesten van angst en de afschuw van het bedrog door leugens doordrongen zijn; elke bestraffing neemt iets weg.

Zij, die de straf van de verscheuring uitvoeren, zeiden zo'n genot in het tuchtigen te vinden, dat zij er niet mee zouden kunnen ophouden, ook al moest het eeuwig doorgaan.

958. Er zijn scharen van geesten, die rondwaren, en door de andere geesten ten zeerste gevreesd worden; zij gaan aan het onderste deel van de rug te werk, en folteren door het snel opeenvolgende heen en weer rukken, dat niemand kan stuiten en maken daarbij met geluid, een samen- en terugtrekkende beweging naar de hogere delen in de vorm van een naar boven toe gespitse kegel.

Eenieder, die in deze kegel, en vooral vlakbij de spits gezonden wordt, wordt jammerlijk verscheurd tot in de kleinste delen van de gewrichten.

Zij, die zich bedrieglijk anders voordoen dan ze zijn, worden hierheen gezonden en zo gestraft.

959. Op zekere nacht ontwaakte ik uit de slaap en hoorde geesten rondom mij, die mij in de slaap wilden belagen; maar weldra sluimerde ik weer in en had een droom die mij bedroefde. Toen ik echter ontwaakte, waren er tot mijn verwondering terstond strafgeesten aanwezig, en zij straften de geesten, die mij in de slaap belaagd hadden, op jammerlijke wijze; zij brachten hun, zoals het scheen, lichamen aan, welke ook zichtbaar werden, en lichamelijke zinnen, en zij martelden hen zo door een heftig voor- en achterwaarts stoten van de lendenen, verbonden met pijnen die het tegenspartelen veroorzaakte.

Als ze maar konden hadden de strafgeesten hen graag gedood, vandaar de uiterste heftigheid. Het waren voor het merendeel sirenen, waarvan in nr. 831 sprake was.

De bestraffing duurde lang en strekte zich rondom mij uit over vele scharen, en tot mijn verwondering werden alle geesten opgespoord, die mij belaagd hadden, hoewel zij zich wilden verbergen.

Daar zij sirenen waren, probeerden zij vele kunsten om de straf te ontduiken, maar dat lukte hen niet.

Nu eens wilden zij zich ongemerkt in hun innerlijke natuur terugtrekken, dan weer voorgeven dat zij anderen waren, dan weer de straf op anderen afwentelen door overdraging van

voorstellingen, dan weer namen zij de gedaante van kinderen aan die mishandeld werden, dan van goede geesten, dan van engelen, en dergelijke meer, maar alles tevergeefs.

Dat zij zo zwaar gestraft werden, verwonderde mij, maar ik werd gewaar, dat zoiets ontzaglijk zwaar wordt opgenomen, omdat het volstrekt noodzakelijk is, dat de mens veilig slaapt, en dat, als dit niet geschiedt, het menselijk geslacht te gronde zou gaan; vandaar uit noodzaak zo'n grote straf.

Ik werd gewaar dat iets dergelijks ook rondom andere mensen geschiedt, die zij heimelijk zoeken te overvallen, hoewel de mens daarvan onkundig is; want wie het niet gegeven is, met geesten te spreken, en met de innerlijke zin bij hen te zijn, kan zoiets niet horen, nog minder zien, terwijl iets dergelijks zich voortdurend rondom anderen afspeelt; de Heer bewaakt de mens met de grootste zorgvuldigheid, wanneer hij slaapt.

960. Er zijn sommige bedrieglijke geesten, die, terwijl zij in het lichaam leefden, heimelijk bedrog pleegden, en sommigen onder hen, die door verderfelijke kunstgrepen zich als engelen wisten voor te doen, om te kunnen bedriegen; dezen leren zich in het andere leven in een fijnere natuur terug te trekken en zich aan de blik van anderen te onttrekken, in de mening zo tegen alle straf beveiligd te zijn; maar zij hebben niet alleen, als anderen, de straffen van verscheuring te verduren, al naar de natuur en de boosheid van hun bedrieglijkheid, maar zij worden ook aan elkaar vastgeplakt, en hoe meer zij zich, wanneer dit plaatsvindt, van elkaar proberen los te maken of los te rukken, des te vaster worden zij verstrengeld; de straf is met heviger martelingen verbonden, daar zij beantwoordt aan hun meer in het verborgene gelegen listen.

961. Sommigen gebruiken uit gewoonte, anderen uit verachting, in hun dagelijkse gesprekken, bij wijze van scherts of spot, uitdrukkingen van de Heilige Schrift, in de mening dat zij zo fijnzinnig schertsen of spotten; maar zulke gedachten en gezegden knopen zich vast aan hun lichamelijke en smerige voorstellingen en berokkenen hun in het andere leven grote schade, want die gedachten en gezegden keren tegelijk met de profane dingen terug; zulke geesten ondergaan eveneens de straffen van verscheuring, totdat zij dergelijke dingen hebben afgewend.

962. Er bestaat ook een straf van verscheuring voor de gedachten, zodat de innerlijke gedachten met de uiterlijke worstelen, hetgeen met een meer innerlijke kwelling geschiedt.

963. Onder de bestraffingen komt herhaaldelijk voor, dat een laken over iemand heen wordt geworpen, dat wil zeggen: de geesten wanen zich, door fantasieën, waarvan zij zich hebben doordrongen, onder een laken, dat zich heel wijd uitstrekt.

Het is als het ware een samenhangende wolk, die overeenkomstig hun fantasie verdicht wordt; onder dit laken rennen zij meer of minder rond, met de brandende begeerte daar onderuit te komen, totdat zij uitgeput zijn van vermoeienis.

Dit duurt gewoonlijk een uur lang, meer of minder, en de kwellingen waarmee dit plaatsvindt, verschillen al naar de graad van de begeerte om er zich uit te bevrijden.

Het laken dient voor diegenen, die, hoewel zij de waarheid zien, haar uit eigenliefde toch niet willen erkennen, en er zich voortdurend over ergeren dat het zo is.

Sommigen hebben onder het laken zo'n angst en schrik, dat zij er aan twijfelen ooit nog eens bevrijd te kunnen worden, wat mij een van hen, die daaruit bevrijd was, vertelde.

964. Er is ook nog een ander soort laken; geesten worden dan als het ware in een doek gewikkeld, zodat zij menen dat zij gebonden zijn aan handen, voeten en lichaam, en hun wordt een vurige begeerte ingegeven, om zich daaruit los te werken.

Eenieder denkt, daar hij er slechts met één enkele winding in gewikkeld is, er zich gemakkelijk uit los te woelen, maar als hij daarmee begint, is het einde niet te zien, want het loswinden duurt maar altijd voort, totdat hij in vertwijfeling geraakt.

965. Ten aanzien van deze helse martelingen zijn niet, zoals sommigen geloven, gewetenswroegingen, want zij die in de hel zijn, hadden geen geweten, waarom zij dan ook niet naar het geweten gefolterd kunnen worden.

Zij, die een geweten hadden, bevinden zich onder de gelukzaligen.

966. Hier dient te worden opgemerkt, dat niemand in het andere leven enige straf of kwelling heeft te ondergaan voor zijn erfboze, maar alleen voor het daadwerkelijke kwaad, dat hij zelf bedreven heeft.

967. Wanneer de bozen gestraft worden, zijn steeds engelen tegenwoordig, die de straf matigen, en de smarten van de ongelukzaligen lenigen, maar wegnemen kunnen zij deze niet, daar er in het andere leven zo'n evenwicht bestaat, dat het kwade zichzelf straft, en wanneer dit kwaad niet door bestraffingen werd weggenomen, zouden zulke geesten noodzakelijkerwijs voor eeuwig in de een of andere hel vastgehouden moeten worden, want anders zouden zij de gezelschappen van de goeden bestoken, en de door de Heer ingestelde orde, waarop het heil van het heelal berust, geweld aandoen.

968. Enige geesten hadden uit de wereld deze voorstelling meegebracht, dat men met de duivel niet spreken mocht, maar hem ontvluchten moest; hun werd echter geleerd, dat het degenen, die de Heer beschermt, in het geheel niet schaadt, zelfs al werden zij door de gehele hel zowel uiterlijk als innerlijk omsingeld, hetgeen mij door vele en wonderbaarlijke ondervindingen te weten werd gegeven, zodat mij tenslotte in het minst geen vrees, zelfs niet voor de allerergsten uit de helse bende, weerhield om met hen te spreken; hetgeen mij ook werd toegestaan, opdat ik weten zou, van welke aard ze zijn.

Verder werd het mij vergund, tot hen, die zich verwonderden dat ik met hen sprak, niet alleen te zeggen dat dit mij geen schade doet, maar ook dat diegenen duivelen zijn in het andere leven, die mensen geweest zijn, en toen zij in de wereld leefden, hun leven in haat, wraaknemingen en echtbreuk hebben doorgebracht, en sommigen toen boven anderen hoog in aanzien waren; dat er zelfs enigen onder hen zijn, die ik gekend heb in het leven van het lichaam; en dat de duivel niets anders betekent dan zo'n helse bende.

Bovendien, dat de mensen, zolang zij in het lichaam leven, tenminste twee geesten uit de hel bij zich hebben, voorts ook twee engelen uit de hemel; dat bij de bozen de helse geesten heersen; maar dat zij bij de goeden onderworpen zijn en gedwongen worden om te dienen; dat het dus een dwaling is te geloven, dat er van het begin van de schepping af een duivel bestaan heeft, anders dan de mensen die van dien aard waren.

Toen zij dit hoorden, waren zij verbaasd, en bekenden, dat zij een geheel andere mening van de duivel en van de duivelse bende hadden gehad.

969. In zo'n groot rijk, waar alle mensenzielen vanaf de eerste schepping samenstromen, en van deze aardbol bijna duizend maal duizend elke week, en waar allen hun eigen karakter en hun eigen aard hebben, welke van die van de anderen verschilt, en waar een mededeling plaatsvindt van alle voorstellingen van eenieder, en waar alles en elke bijzonderheid in orde gesteld moet worden, en dit voortdurend, kan het niet anders zijn dan dat daar onbegrensd veel dingen bestaan, die nooit in de voorstelling van een mens zijn opgekomen; en daar nauwelijks iemand zich van de hel zowel als van de hemel een andere dan duistere voorstelling gevormd heeft, kan het niet anders dan dat deze dingen vreemd en zonderling voorkomen, bovenal omdat men meent dat geesten geen enkel gevoel hebben, terwijl zij toch

fijnere zintuigen hebben dan de mensen; zelfs wordt hun door boze geesten, door middel van kunstgrepen welke in de wereld onbekend zijn, nog daarenboven een gevoel toegevoegd, dat bijna lichamelijk is en wel nog veel grover.

970. Aan het einde van dit hoofdstuk wordt vervolgens gehandeld over de verwoestingen.

GENESIS 9 : 1 - 29

1. *En God zegende Noach, en zijn zonen, en Hij zei tot hen: Weest vruchtbaar en vermenigvuldigt, en vervult de aarde.*
- 2 *En uw vrees, en uw verschrikking zij over alle beest van de aarde, en over alle vogels van de hemel; bij alles, wat de aardbodem voort laat kruipen, en bij alle vissen van de zee, zij zijn in uw hand gegeven,*
3. *Al het kruipend gedierte, dat levend is, zij u tot spijsze, gelijk het graskruid, Ik heb het u al gegeven.*
4. *Doch het vlees in zijn ziel, zijn bloed, zult gij niet eten.*
5. *En voorwaar, Ik zal het bloed van uw zielen eisen, van de hand van alle wild gedierte zal Ik het eisen, en van de hand van de mens, van de hand van de man, van zijn broeder, zal Ik de ziel van de mens eisen.*
6. *Wie het bloed van de mens vergiet, zijn bloed zal vergoten worden, want Hij heeft de mens naar Gods beeld gemaakt.*
7. *En gijlieden, weest vruchtbaar en vermenigvuldigt; breidt u uit over de aarde, en vermenigvuldigt uzelf.*
8. *En God zei tot Noach, en tot zijn zonen met hem, zeggende:*
9. *En Ik, ziet, Ik richt Mijn verbond op met u en met uw zaad na u.*
10. *En met alle levende ziel, die met u is, van de vogel, van het beest, en van alle wild gedierte van de aarde met u; van allen die uit de ark gegaan zijn, tot al het wild gedierte der aarde toe.*
11. *En Ik richt mijn verbond op met u, en niet zal meer alle vlees door de wateren van de vloed uitgeroeid worden; en er zal geen vloed meer zijn, om de aarde te verderven.*
12. *En God zei: Dit is het teken van het verbond, dat Ik geef tussen Mij en tussen u, en tussen alle levende ziel, die met u is, tot de geslachten van de eeuw.*
13. *Mijn boog heb Ik gegeven in de wolk, en hij zal zijn tot een teken van het verbond tussen Mij en tussen de aarde.*
14. *En het zal geschieden, als Ik Mij met een wolk omwolk over de aarde, en de boog zal gezien worden in de wolk,*
15. *En Ik zal gedenken aan Mijn verbond, hetwelk is tussen Mij en tussen u, en tussen alle levende ziel in alle vlees; en de wateren zullen niet meer wezen tot een vloed, om alle vlees te verderven.*
16. *En de boog zal in de wolk zijn, en Ik zie hem, om te gedenken aan het eeuwig verbond tussen God en tussen alle levende ziel in alle vlees, dat op de aarde is.*
17. *En God zei tot Noach: dit is het teken van het verbond, dat Ik opricht tussen Mij en tussen alle vlees, dat op de aarde is.*
18. *En de zonen van Noach, die uit de ark gingen, waren Sem, en Cham en Jafet; en Cham is de vader van Kanaän.*
19. *Deze drie waren de zonen van Noach; en van hen werd de ganse aarde verspreid.*

20. En Noach begon een man van de aardbodem te zijn, en hij plantte een wijngaard.
21. En hij dronk van de wijn, en werd dronken, en hij ontblootte zich in het midden van zijn tent.
22. En Cham, Kanaäns vader, zag zijn vaders naaktheid, en hij gaf het zijn beide broers daar buiten te kennen.
23. En Sem en Jafet namen een kleed, en zij beiden legden het op de schouder, en gingen achterwaarts, en bedekten de naaktheid van hun vader, en hun aangezichten waren achterwaarts gekeerd, en de naaktheid van hun vader zagen zij niet.
24. En Noach ontwaakte van zijn wijn, en hij merkte wat zijn kleinste zoon gedaan had.
25. En hij zei: Vervloekt zij Kanaän; een knecht der knechten zal hij zijn broeders zijn.
26. En hij zei: Gezegend zij Jehovah God van Sem, en Kanaän zal hem een knecht zijn.
27. God breidde Jafet uit; en hij zal wonen en Sems tenten; en Kanaän zal hem een knecht zijn.
28. En Noach leefde na de vloed driehonderd jaren en vijftig jaren.
29. En al de dagen van Noach waren negen honderd jaren en vijftig jaren.

INHOUD.

- 971.** Hetgeen hier nu volgt, betreft de staat van de wedergeboren mens; eerst ‘de mens’.
- 972.** Dat namelijk alle dingen, welke tot de uiterlijke mens behoren, aan de innerlijke mens onderworpen zijn, en hem dienen moeten, vers 1 tot 3; maar dat hij er zich bovenal voor moet wachten, de goedheden en de waarheden van het geloof in de begeerten onder te dompelen, of door goedheden en waarheden, welke tot de innerlijke mens behoren, door boosheden en valsheden te bevestigen, wat hem noodzakelijkerwijs ten dode verdoemen en hem straffen moet, vers 4 en 5, en zo de geestelijke mens of het beeld van God bij hem, verwoesten, vers 6. Indien, deze dingen worden vermeden, dan alles zal welslagen, vers 7.
- 973.** Daarna wordt gehandeld over de staat van de mens na de vloed, die de Heer zo heeft gevormd, dat Hij door middel van de naastenliefde bij hem aanwezig kon zijn, waardoor hij niet meer zo te gronde ging als het nageslacht van de Oudste Kerk, vers 8, 9, 10, 11.
- 974.** Voorts wordt de staat van de mens na de vloed, die de naastenliefde kan ontvangen, beschreven door de boog in de wolk, waaraan hij gelijk is, vers 12, 13, 14, 15, 16, 17. Deze boog heeft betrekking op de mens van de Kerk, of op de wedergeborene, vers 12, 13. Hij heeft betrekking op ieder mens in het algemeen, vers 14, 15; op de mens die wedergeboren kan worden, in het bijzonder, vers 16; dus niet alleen op de mens binnen de Kerk, maar ook op de mens buiten de Kerk, vers 17.
- 975.** Tenslotte wordt over de Oude Kerk in het algemeen gehandeld, en hier wordt onder Sem de innerlijke godsdienst verstaan, onder Jafet de overeenkomstige uiterlijke godsdienst, onder Cham het van de naastenliefde gescheiden geloof, onder Kanaän de van de innerlijke godsdienst gescheiden uiterlijke godsdienst, van vers 19 tot het einde. Dat deze Kerk, omdat zij de waarheden van het geloof uit zichzelf en door redeneringen willen navorsen, eerst in dwalingen en verkeerdheden vervallen is, vers 19, 20, 21.

Dat zij, die in de van de innerlijke godsdienst gescheiden uiterlijke godsdienst zijn, door dergelijke dwalingen en verkeerdheden de leer van het geloof zelf bespotten, vers 22. Dat daarentegen zij, die in de innerlijke godsdienst, en zij, die in de daarvan uitgaande uiterlijke godsdienst zijn, dergelijke dingen ten goede uitleggen, en verontschuldigen, vers 23. Dat zij, die in de afgescheiden uiterlijke godsdienst zijn, de allerminsten zijn, vers 24, 25, en dat zij niettemin geringe diensten in de Kerk vervullen kunnen, vers 26, 27.

976. Tenslotte wordt de duur en de staat van de eerste Oudste Kerk beschreven door de jaren van de leeftijd van Noach, vers 28, 29.

DE INNERLIJKE ZIN.

977. Daar hier gehandeld wordt over de wedergeboren mens, zij in het kort gezegd, hoe hij zich verhoudt tot de niet wedergeboren mens; daaruit kan men dan zien, van welke aard de een en van welke aard de ander is.

Bij de wedergeboren mens is een geweten van het goede en van het ware; uit het geweten doet hij het goede, en uit het geweten denkt hij het ware; het goede dat hij doet, is het goede van de naastenliefde, en het ware dat hij denkt, is het ware van het geloof.

Bij de niet wedergeboren mens is geen geweten.

Zo er al iets bij hem daarvan aanwezig is, is het niet het geweten om het goede te doen uit naastenliefde, en om het ware te denken uit het geloof, maar uit een of andere liefde, die op zichzelf of op de wereld gericht is, waarom het een onecht of een vals geweten is.

Bij de wedergeboren mens is er blijdschap, wanneer hij naar zijn geweten handelt, en angst wanneer hij wordt gedwongen iets tegen zijn geweten in te doen of te denken; maar bij de niet wedergeboren mens is dat niet zo.

De meesten weten niet eens wat een geweten is, nog minder wat het is iets naar of tegen zijn geweten in te doen, maar zij handelen naar datgene, wat hun liefde begunstigt, waarin zij hun vermaak vinden; wanneer daar tegenslag op volgt, hebben zij angst.

Bij de wedergeboren mens is een nieuwe wil, en een nieuw verstand; deze nieuwe wil en dit nieuwe verstand vormen zijn geweten, door middel waarvan de Heer het goede van de naastenliefde en het ware van het geloof werkt.

Bij de niet wedergeboren mens is geen wil, maar in plaats van de wil is er begeerte, en vandaar neiging tot al het kwade, en er is geen verstand maar redenering, en vandaar een vallen in alles wat vals is.

Bij de wedergeboren mens is hemels en geestelijk leven; maar bij de niet wedergeboren mens is alleen lichamelijk en werelds leven; dat hij denken en verstaan kan, wat goed en waar is, komt door het leven van de Heer door middel van de overblijfselen, waarvan eerder sprake was; daaraan ontleent hij het vermogen tot nadenken.

Bij de wedergeboren mens heerst de innerlijke mens, en gehoorzaamt de uiterlijke; maar bij de niet wedergeboren mens heerst de uiterlijke mens, en de innerlijke rust, alsof hij niet bestond.

De wedergeboren mens weet, of kan weten, wanneer hij nadenkt, wat de innerlijke en wat de uiterlijke mens is; maar de niet wedergeboren mens weet het in het geheel niet, noch kan hij het weten, zelfs al zou hij nadenken, want hij weet niet, wat het goede en het ware van het geloof uit naastenliefde is.

Hieruit blijkt van welke aard de wedergeborene en van welke aard de niet wedergeborene is, en dat er een onderscheid tussen hen bestaat als tussen zomer en winter, en als tussen licht en duisternis; vandaar is de wedergeborene een levend mens, maar de niet wedergeborene is een dood mens.

978. Wat de innerlijke en wat de uiterlijke mens is, weten heden ten dage weinigen, zo al enigen; men meent dat het een en hetzelfde is, en wel hoofdzakelijk, omdat men uit het eigen ik het goede gelooft te doen en het ware te denken; het eigen ik brengt dat zo met zich mee; maar de innerlijke mens is evenzeer van de uiterlijke mens te onderscheiden, als de hemel van de aarde.

Zowel de ontwikkelden als de niet-ontwikkelden hebben, wanneer zij daarover nadenken, geen ander begrip van de innerlijke mens, dan dat hij het denken is, omdat het van binnen geschiedt; en van de uiterlijke mens geen ander, dan dat hij het lichaam is en het zinnelijke en het wellustige daarvan, omdat zij naar buiten treden.

Maar het denken, dat zij menen van de innerlijke mens te zijn, behoort niet tot de innerlijke mens; bij de innerlijke mens zijn niets dan goedheden en waarheden, welke van de Heer zijn, en in de innerlijke mens is door de Heer het geweten geplant, en zelfs de bozen, ja de allerslechtsten, hebben een denken, en zij die zonder geweten zijn, hebben ook een denken; hieruit blijkt dat het denken niet van de innerlijke, maar van de uiterlijke mens is.

Dat het lichaam en het zinnelijke en het wellustige daarvan niet de uiterlijke mens is, blijkt hieruit, dat er evenzo bij de geesten, die geen lichaam hebben zoals zij tijdens hun leven in de wereld hadden, op dezelfde manier een uiterlijke mens bestaat.

Maar niemand kan weten, wat de innerlijke en wat de uiterlijke mens is, omdat men niet weet dat er bij ieder mens het hemelse en het geestelijke is, dat overeenstemt met de engelenhemel; en dat er het redelijke is, dat overeenstemt met de hemel van de engelgeesten; en een innerlijke zinnelijkheid, die overeenstemt met de hemel van de geesten.

Want er zijn drie hemelen en evenzoveel bij de mens; deze hemelen zijn onderling ten strengste onderscheiden; vandaar komt het dat de mens, die een geweten had, na de dood eerst in de hemel van de geesten is, daarna door de Heer wordt verheven in de hemel van engelgeesten, en tenslotte in de engelenhemel, hetgeen nooit zou kunnen geschieden, wanneer er bij hem niet evenzoveel hemelen waren, waarmee en met welke staat hij kon overeenstemmen.

Hieruit kon ik onderkennen, wat de innerlijke en wat de uiterlijke mens vormt.

De hemelse en geestelijke dingen vormen de binnenste mens; de redelijke dingen vormen het innerlijke of dat wat het midden houdt; de zinnelijke dingen, niet die van het lichaam, maar die welke uit de lichamelijke dingen voortkomen, vormen de uiterlijke mens; en dus niet alleen bij de mens, maar ook bij de geest.

Om in termen te spreken zoals de geleerden doen: deze drie verhouden zich als einddoel, oorzaak en gevolg.

Zoals bekend is, kan er nooit enig gevolg bestaan, wanneer er niet een oorzaak is, en nooit enige oorzaak, wanneer er geen einddoel is; gevolg, oorzaak en einddoel zijn onderling evenzeer onderscheiden, als het uiterlijk, het innerlijk en het binnenste.

De eigenlijke zinnelijke mens, dat wil zeggen, hij, die uit de zinnelijke dingen denkt, is de uiterlijke mens; en de eigenlijke geestelijke en hemelse mens is de innerlijk, binnenste mens; daarentegen houdt de redelijke mens het midden tussen beiden; door deze of door het redelijke vindt het verkeer plaats van de binnenste mens met de uiterlijke.

Ik weet, dat weinigen dit vatten, omdat zij in uiterlijke dingen leven, en uit uiterlijke dingen denken; vandaar komt het dat sommigen zich met de redeloze dieren gelijk stellen, en geloven dat zij, wanneer het lichaam sterft, ook geheel en al sterven zullen, terwijl zij toch, wanneer zij sterven, eerst dan beginnen te leven; dan leven zij, die goed zijn, in het andere leven eerst een zinnelijk leven in de wereld of de hemel van de geesten, en tenslotte een binnenst

zinnelijk leven in de engelenhemel; dit of het engelenleven is het leven van de innerlijke mens, van welk leven bijna niets gezegd kan worden, dat door de mens zou kunnen worden gevat.

De wedergeborenen kunnen, wanneer zij nadenken, slechts weten, dat het uit het goede en het ware voortkomt, en uit de strijd; het is namelijk het leven van de Heer bij de mens, want de Heer bewerkt door de innerlijke mens het goede vanuit de naastenliefde en het ware vanuit het geloof in zijn uiterlijke mens; wat van daar uit in zijn gedachten en in zijn neigingen tot gewaarwording komt, is iets algemeen, waarin ontelbare dingen zijn, die van de innerlijke mens afstammen en welke de mens nooit gewaar wordt, vooraleer hij in de engelenhemel komt.

Over de aard van dit algemene, zie men wat uit ondervinding daarover is vermeld in nr. 545. Maar wat hier gezegd is over de innerlijke mens, daar dit het bevattingsvermogen van velen te boven gaat, zijn niet noodzakelijk voor het zielenheil; men dient slechts dit te weten, dat er een innerlijke en een uiterlijke mens is, en erkennen en geloven, dat al het goede en ware van de Heer komt.

979. Deze bijzonderheden over de staat van de wedergeboren mens, en over de invloeiing van de innerlijke mens in de uiterlijke, zijn vooropgesteld, daar in dit hoofdstuk gehandeld wordt over de wedergeboren mens en over de heerschappij van de innerlijke mens over de uiterlijke en over de gehoorzaamheid van de laatste.

980. *vers 1.*

En God zegende Noach, en zijn zonen, en Hij zei tot hen: zijt vruchtbaar en vermenigvuldigt, en vervult de aarde.

God zegende, betekent de tegenwoordigheid en de genade van de Heer; door Noach en zijn zonen wordt de Oude Kerk aangeduid; door vruchtbaar zijn worden de goedheden van de naastenliefde aangeduid; door vermenigvuldigen de waarheden van het geloof, welke nu zouden toenemen; door de aarde vervullen, wordt aangeduid ‘bij de uiterlijke mens’.

981. Dat ‘God zegende’ de tegenwoordigheid en de genade van de Heer betekent, blijkt uit de betekenis van zegenen; in het Woord betekent zegenen in de uiterlijke zin: verrijkt worden met al het aardse en lichamelijk goede, zoals ook allen, die in de uiterlijke zin blijven, het Woord uitleggen, zoals de Joden van ouds en thans, en ook de christenen, vooral van deze dagen, waarom zij de Goddelijke zegen in rijkdommen, in overvloed van alles en in hun roem gesteld hebben stellen.

Maar in de innerlijke zin betekent zegenen: verrijkt worden met al het geestelijk en hemels goede; en daar deze zegen nooit voorkomt en voorkomen kan, dan alleen door de Heer, betekent zegenen de tegenwoordigheid en de genade van de Heer; de tegenwoordigheid en de genade van de Heer brengt dit met zich mee.

‘Tegenwoordigheid’ wordt gezegd, omdat de Heer alleen in de naastenliefde tegenwoordig is, en hier nu gehandeld wordt over de wedergeboren geestelijke mens, die uit naastenliefde handelt; bij ieder mens is de Heer tegenwoordig, maar voor zoveel de mens verwijderd is van de naastenliefde, voor evenzoveel is de Heer, om zo te zeggen, meer afwezig, of is de Heer verder verwijderd.

Dat genade gezegd wordt en niet barmhartigheid, vindt zijn oorzaak, welke vermoedelijk heden ten dage onbekend is, hierin, dat de hemelse mensen niet genade zeggen, maar barmhartigheid, daarentegen de geestelijke mensen niet barmhartigheid, maar genade; hetgeen hieruit voortkomt, dat de hemelse mensen erkennen dat het menselijk geslacht niet anders dan vuil en in zichzelf drekkig en hels is, vandaar dat zij de barmhartigheid van de Heer afsmecken, want er is van barmhartigheid sprake, wanneer men van dien aard is.

De geestelijke mensen daarentegen, hoewel zij dit weten, erkennen het toch niet, omdat zij in het eigene blijven, en dat liefhebben, zodat zij met moeite barmhartigheid noemen kunnen, maar gemakkelijk genade.

Dit komt uit het verschil van verootmoediging bij beiden voort; hoe meer iemand zichzelf liefheeft, en bij zichzelf meent, het goede uit zichzelf te kunnen doen, en zo de zaligheid te verdienen, des te minder kan hij de barmhartigheid van de Heer afsmeken; dat sommigen de genade afsmeken, komt, omdat het tot een vaststaande plechtige uitdrukking geworden is, en dan is er niet dan heel weinig van de Heer in de genade, en een massa van henzelf; dit kan eenieder bij zichzelf nagaan, wanneer hij de genade van de Heer noemt.

982. Dat met Noach en zijn zonen de Oude Kerk wordt aangeduid, is eerder gezegd en aangetoond, en blijkt uit het volgende.

983. Dat door ‘vruchtbaar zijn’ de goedheden van de naastenliefde worden aangeduid, door vermenigvuldigen de waarheden van het geloof, welke nu in groei zouden toenemen, blijkt uit de betekenis van beide woorden in het Woord, waar bevruchten of vrucht dragen overal gezegd wordt van de naastenliefde en vermenigvuldigen van het geloof; men zie, wat de betekenis ervan is, in de nrs. 43 en 55.

Om hieraan nog sterker bevestiging te geven, mogen uit het Woord de navolgende plaatsen aangehaald worden; bij Jeremia: *‘Bekeert u, gij afkerige zonen, Ik zal ulieden herders geven naar Mijn hart, en wij zullen u weiden met erkenenis en inzicht; en het zal geschieden, dat gij vermenigvuldigen zult en vruchtbaar zult zijn op de aarde’*, (Jeremia 3 : 14, 15, 16); waar vermenigvuldigen duidelijk staat voor het groeien in erkenenis en inzicht, dat wil zeggen, in geloof; en vruchtbaar zijn voor de goedheden van de naastenliefde; want daar wordt gehandeld over de Kerk, die geplant moet worden, bij welke het geloof of de vermenigvuldiging voorafgaat.

Bij dezelfde: *‘Ik zal de overblijfselen van Mijn kudde vergaderen uit al de landen, waarheen Ik ze gedreven heb, en Ik zal ze terugbrengen tot hun kooien, en zij zullen vruchtbaar zijn en vermenigvuldigen’*, (Jeremia 23 : 3); waar van de geplante Kerk sprake is, en zo vruchtbaar zijn betrekking heeft op de goedheden van de naastenliefde, en vermenigvuldigen op de waarheden van het geloof.

Bij Mozes: *‘Daartoe zal Ik u aanzien, en zal u vruchtbaar maken, en u vermenigvuldigen, en Mijn verbond zal Ik met u oprichten’*, (Leviticus 26 : 9); in de innerlijke zin is hier sprake van de hemelse Kerk, waarom vruchtbaar zijn wordt gezegd van de goedheden van de liefde en van de naastenliefde, vermenigvuldigen van de goedheden en de waarheden van het geloof.

Bij Zacharia: *‘Ik zal ze verlossen, en zij zullen vermenigvuldigd worden, gelijk ze vermenigvuldigd waren’*, (Zacharia 10 : 8); dat hier vermenigvuldigen gezegd wordt ten aanzien van de waarheden van het geloof, blijkt hieruit, dat zij verlost zullen worden.

Bij Jeremia: *‘De stad zal gebouwd worden op haar hoop, en van hen zal een bekentenis uitgaan en een stem van spelenden, en Ik zal hen doen vermenigvuldigen, en zij zullen niet verminderd worden; en haar zonen zullen zijn als eertijds’*, (Jeremia 30 : 18, 19, 20); al waar sprake is van de neigingen tot het ware en van de waarheden van het geloof; de neigingen tot het ware worden uitgedrukt door de bekentenis en de stem van de spelenden, de groei van de waarheden van het geloof door vermenigvuldigen; de zonen staan hier ook voor de waarheden.

984. Dat door ‘de aarde vervullen’ wordt aangeduid: bij de uiterlijke mens.

Dit blijkt uit de betekenis van de aarde, namelijk dat zij de uiterlijke mens is, waarover herhaaldelijk eerder gehandeld is.

Met de goedheden van de naastenliefde en de waarheden van het geloof bij de wedergeboren mens is het zo gesteld, dat zij in zijn geweten zijn ingeplant; en daar zij zijn ingeplant door het

geloof, of door het horen van het Woord, zijn zij eerst in zijn geheugen, dat tot de uiterlijke mens behoort.

Wanneer de mens is wedergeboren, en de innerlijke mens handelt, gaat het met de bevruchting en met de vermenigvuldiging op dezelfde manier; de goedheden van de naastenliefde vertonen zich in de neigingen, welke tot de uiterlijke mens behoren, en de waarheden van het geloof in het geheugen, en daar en hier groeien en vermenigvuldigen zij. Van welke aard de vermenigvuldiging is, kan ieder wedergeboren mens weten, want steeds komen er nieuwe bevestigingen bij, zowel uit het Woord als uit de redelijke mens, als uit de vergaarde kennis, en zo bevestigt hij zich meer en meer; dit nu is de werking van de naastenliefde, terwijl de Heer alleen door de naastenliefde werkt.

985. *vers 2.*

En uw vrees en uw verschrikking zij over alle beest van de aarde, en over alle vogels van de hemel; bij alles wat de aardbodem voort laat kruipen, en bij alle vissen van de zee, zij zijn in uw hand gegeven.

Uw vrees en uw verschrikking, betekent de heerschappij van de innerlijke mens; vrees betreft de boosheden, en verschrikking de valsheden; over alle beest van de aarde, betekent over de begeerten, welke tot het gemoed behoren; over alle vogels van de hemel, betekent over de valsheden, welke uit de redenering voortkomen; bij alles wat de aarde voort laat kruipen, betekent de neigingen tot het goede; bij alle vissen van de zee, betekent de vergaarde kennis; in uw hand zijn zij gegeven, betekent het bezit van de innerlijke mens bij de uiterlijke.

986. Dat ‘uw vrees en uw verschrikking’ de heerschappij van de innerlijke mens betekent, en dat vrees betrekking heeft op boosheden en verschrikking op valsheden, kan uit de staat van de wedergeboren mens blijken.

De staat van de mens voordat hij wedergeboren is, bestaat hierin: dat begeerten en valsheden welke tot de uiterlijke mens behoren, voortdurend overheersen; vandaar dan strijd; en wanneer hij is wedergeboren, heerst de innerlijke mens over de uiterlijke, dat wil zeggen, over zijn begeerten en valsheden.

Wanneer de innerlijke mens heerst, heeft de mens vrees voor boosheden en schrikt terug voor valsheden, want zowel de boosheden als de valsheden druisen tegen het geweten in, en tegen zijn geweten in te handelen is hem een gruwel.

Echter is het niet de innerlijke mens, die boosheden vreest, en voor valsheden schrikt, maar de uiterlijke mens, vandaar dat hier gezegd wordt ‘uw vrees en uw verschrikking zij over alle beest van de aarde en over alle vogels van de hemel’, dat wil zeggen: over alle begeerten, door beest aangeduid, en over de valsheden, door vogels van de hemel aangeduid.

Deze vrees en deze verschrikking schijnen als van de mens te zijn, doch het is hiermee zo gesteld: als eerder gezegd bevinden zich bij ieder mens tenminste twee engelen, door wie hem gemeenschap met de hemel gegeven wordt, en twee kwade geesten, door wie hij gemeenschap heeft met de hel.

Wanneer de engelen heersen, zoals bij de wedergeboren mens geschiedt, dan wagen de aanwezige kwade geesten niet in het minst iets te ondernemen tegen het goede en het ware, daar zij dan gebonden zijn; en wanneer zij proberen, iets kwaads te doen of iets vals te spreken, dat wil zeggen, het op te wekken, dan worden zij terstond aangegrepen door een zekere helse vrees en verschrikking.

Het zijn deze vrees en deze verschrikking, welke bij de mens gevoeld worden voor de dingen die tegen het geweten indruisen; vandaar dan ook dat hij, zodra hij iets tegen het geweten doet en spreekt, in verzoeking en in gewetenswroeging geraakt, dat wil zeggen, in een zekere, als het ware helse marteling.

Dat vrees wordt gezegd van de boosheden, en schrik van de valsheden, heeft deze reden: de geesten bij de mens vrezen minder boosheden te doen, dan valsheden te spreken, want de mens wordt door de waarheden van het geloof wedergeboren, en ontvangt hierdoor het geweten; vandaar dat de geesten geen valsheden mogen opwekken; want bij eenieder van die geesten is niets dan boosheid, zodat zij in het boze zijn; hun eigenlijke natuur en derhalve al hun streven is boos, en daar zij in het boze zijn, en hun eigenlijke leven in het boze bestaat, wordt het hun vergeven, wanneer zij het boze doen, voor zover zij enig nut verrichten; maar het valse te spreken is hun niet veroorloofd, en dit, opdat zij leren mogen wat het ware is, en zo, voor zoveel mogelijk, verbeterd worden, teneinde tot enig gering nut te kunnen dienen. Maar hierover, door de Goddelijke barmhartigheid van de Heer, meer in hetgeen volgt. Bij de wedergeboren mens is het op dezelfde manier gesteld, want zijn geweten wordt uit de waarheden van het geloof gevormd, vandaar dat zijn geweten een geweten van het juiste is, en het boze van het leven voor hem het valse is, daar het tegen het ware van het geloof indruist. Anders was het bij de mens van de Oudste Kerk, die innerlijke gewaarwording had; hij werd het boze van het leven gewaar als het boze, en het valse van het geloof als het valse.

987. Dat ‘over alle beest van de aarde’ betekent, over de begeerten welke tot het gemoed behoren, blijkt uit de betekenis van het beest in het Woord, waarin door beesten óf neigingen óf begeerten worden aangeduid; neigingen tot het goede door zachtaardige, nuttige, reine beesten; neigingen tot het boze of begeerten door wreedaardige, onnuttige, onreine beesten; hierover zie men de nrs. 45, 46, 142, 143, 246, 776; daar zij hier begeerten betekenen, worden zij beesten van de aarde genoemd, niet beesten van het veld.

Wat de heerschappij van de wedergeboren mens over de begeerten betreft, moet men weten, dat zij, die geloven uit zichzelf te kunnen heersen over de boosheden, in de grootste dwaling verkeren en geenszins wedergeboren zijn; want de mens is niets dan het boze, een samenraapsel van boosheden; heel zijn wil is louter boosheid, dit is het wat in het voorgaande achtste hoofdstuk, vers 21, is gezegd: ‘Het verdichtsel van het menselijk hart is boos van zijn jeugd aan’.

Het werd mij op aanschouwelijke wijze aangetoond, dat de mens en de geest, ja, zelfs de engel, op zichzelf beschouwd, dat wil zeggen, al het eigene van hem, de verachtelijkste drek is, en dat hij, aan zichzelf overgelaten, op niets anders dan haat, wraak, wreedheden, en de schandelijkste echtbreuk zint; dit is zijn eigen ik en dit zijn wil, hetgeen ook eenieder, die nadenkt, hieruit alleen al kan opmaken, dat de mens, wanneer hij geboren wordt, het minste wezen is onder alle wilde dieren en beesten, en wanneer hij opgroeit en mondig wordt, hij zich, indien niet de uiterlijke banden, namelijk die van de wet, en de banden die hij zichzelf aanlegt om de machtigste en de rijkste te worden, het verhinderden, in alle misdaden te storten, en niet eerder rusten, voordat hij allen in het heelal had onderdrukt en de rijkdommen van allen in het heelal had bijeengeschaapt, en dat hij niemand sparen zou dan wanneer diegenen zich dan als lage slaven aan hem onderwierpen.

Van dien aard is ieder mens, hoewel zij, die zich in de onmogelijkheid en de onmacht, en in bovengenoemde banden bevinden, dit niet gewaar worden.

Werd echter de mogelijkheid en de macht gegeven en werden de banden losgemaakt, dan zouden zij zover voortrennen als ze maar konden.

Zo gedragen zich de wilde dieren nooit; deze worden in een zekere orde van de natuur geboren; die dieren welke wreedaardig en roofzuchtig zijn, doen andere dieren kwaad, maar alleen uit zelfbehoud, en wanneer zij andere dieren verslinden, is het om hun honger te stillen, en is deze eenmaal gestild, doen zij geen schepsel kwaad.

Geheel anders is het echter met de mens.

Hieruit blijkt wel wat het eigene van de mens is, en wat zijn wil.

Omdat de mens boosheid en drek is van zo’n aard en in die grote mate, volgt vanzelf, dat hij nooit uit zichzelf over het boze kan heersen, en niet alleen over het boze, maar ook over de

hel, want ieder mens staat door boze geesten in verbinding met de hel, en van de hel uit wordt het boze, dat bij hem is, opgewekt.

Hieruit kan eenieder weten, en wie een gezond oordeel heeft, opmaken, dat het de Heer alleen is, die heerst over het boze bij de mens en over de hel die bij de mens is.

Om het boze bij de mens te kunnen onderdrukken, dat wil zeggen, de hel, welke er elk ogenblik naar streeft, op de mens los te stormen en hem voor eeuwig te verderven, wordt de mens door de Heer wedergeboren, en met een nieuwe wil begiftigd, welke het geweten is, door middel waarvan de Heer alleen al het goede werkt.

Dit is een zaak van het geloof, namelijk dat de mens niets dan boosheid is, en dat al het goede van de Heer komt; daarom moet de mens deze dingen niet alleen weten, maar ook erkennen en geloven; zo hij dit in het leven van het lichaam niet erkent en gelooft, wordt het hem in het andere leven aan den lijve aangetoond.

988. Dat ‘over alle vogels van de hemel’ betekent, over de valsheden, welke uit de redenering voortkomen, blijkt uit de betekenis van de vogel.

In het Woord betekenen de vogels de dingen van het verstand; de zachtaardige, de nuttige en mooie betekenen de ware dingen van het verstand; daarentegen de wreedaardige, onnuttige en lelijke de valse dingen van het verstand, of de valsheden die uit de redenering voortkomen.

Dat ze de dingen van het verstand aanduiden, zie men in de nrs. 40, 776, 870; hieruit blijkt ook, dat vogels de redenering en de valsheden ervan betekenen.

Opdat niemand hierover in twijfel zal zijn, mogen behalve hetgeen eerder in nr. 866 over de raaf is gezegd, nog de navolgende plaatsen ter bevestiging dienen; bij Jeremia:

‘Ik zal bezoeking over hen doen op vierderlei wijze; met het zwaard om te doden, en met de honden om te slepen en met de vogels van de hemel, en met het beest van de aarde, om te verslinden en te verderven’, (Jeremia 15 : 3).

Bij Ezechiël: *‘Alle vogel van de hemel zal wonen op zijn omgevallen stam, en alle wilde dieren van het veld zullen onder zijn twijgen zijn’*, (Ezechiël 31 :13);

bij Daniël: *‘Eindelijk over de vogel der gruwelen, de verwoesting’*, (Daniël 9 : 27);

bij Johannes: *‘Babylon, een bewaarplaats van alle onreine en hatelijke vogel’*, (Openbaring 18 : 2).

Herhaaldelijk staat het bij de profeten, dat het dode lichaam tot spijs gegeven zou worden aan de vogel van de hemel en aan het beest van de aarde, (Jeremia 7 : 33; 19 : 7; 34 : 20; Ezechiël 29 : 5; 39 : 4; Psalm 79 : 2; Jesaja 18 : 6); waarmee wordt aangeduid, dat zij te gronde gericht zullen worden door valsheden, welke de vogels van de hemelen zijn, en door boosheden of begeerten, welke de beesten van de aarde zijn.

989. Wat de heerschappij over de valsheden betreft, daarmee is het evenzo gesteld als met de heerschappij over de boosheden, namelijk dat de mens niet in het minst uit zichzelf vermag te heersen over het valse.

Daar hier gehandeld wordt over de heerschappij van de wedergeboren mens over de begeerten of over het beest van de aarde, en over de valsheden of de vogel van de hemel, moet men weten, dat nooit iemand kan zeggen wedergeboren te zijn, wanneer hij niet erkent en gelooft, dat de naastenliefde de hoofdzaak van zijn geloof is, en wanneer hij niet door liefde jegens de naaste wordt aangedaan, en zich over hem erbarmt; uit de naastenliefde wordt zijn nieuwe wil gevormd; door de naastenliefde werkt de Heer het goede, en van het goede uit het ware, niet echter door het geloof zonder naastenliefde.

Er zijn er, die alleen uit gehoorzaamheid de werken van naastenliefde doen, dat wil zeggen, omdat het zo door de Heer geboden is, en toch niet wedergeboren zijn; dezen worden, wanneer zij geen gerechtigheid in de werken stellen, in het andere leven wedergeboren.

990. Dat de woorden ‘bij alles wat de aardbodem voort laat kruipen’ de neigingen tot het goede betekenen, blijkt zowel uit wat voorafgaat, als uit de betekenis van de aardbodem, waaruit het voortgebracht zal worden of te voorschijn zal kruipen.

Uit wat voorafgaat, namelijk dat daar sprake was van de valsheden en boosheden, waarover de wedergeboren mens heersen zou, waarom dan ook hier sprake is van de neigingen tot het goede, welke in zijn hand gegeven worden; uit de betekenis van de aardbodem, waaruit het voortgebracht zal worden of tevoorschijn zal kruipen.

De aardbodem is in het algemeen de mens van de Kerk en alles wat tot de Kerk behoort; bijgevolg hier alles wat door de Heer door middel van de innerlijke mens in de uiterlijke wordt voortgebracht; de eigenlijke aardbodem is in de uiterlijke mens, in zijn neigingen en in zijn geheugen.

Daar het schijnt alsof het de mens is, die de goedheden voortbrengt, wordt er gezegd, ‘alles wat de aardbodem voort laat kruipen’, maar het is slechts schijn, het geschiedt door de Heer door middel van de innerlijke mens, want er bestaat, zoals gezegd, niets goeds en waars dan alleen van de Heer.

991. Dat de woorden bij alle vissen van de zee’ de vergaarde kennis betekenen, blijkt uit de betekenis van de vis.

De vissen betekenen in het Woord de vergaarde kennis, welke haar oorsprong in de zinnelijke dingen vindt, want er zijn drieërlei geslachten van vergaarde kennis: de verstandelijke, de redelijke en de zinnelijke; alle worden in het geheugen of liever, in de geheugens gezaaid, en in de wedergeboren mens worden zij daaruit door de Heer tevoorschijn geroepen door middel van de innerlijke mens.

Deze uit het zinnelijke afkomstige vergaarde kennis, komt bij de mens tot gevoel of gewaarwording, wanneer hij in het lichaam leeft, want uit deze vergaarde kennis denkt hij. Met de overige soorten kennis, die meer innerlijk zijn, is het niet zo het geval, vooraleer hij, van het lichaam ontdaan, in het andere leven komt.

Dat de vissen of de kruipende dieren, welke de wateren voortbrengen, de vergaarde kennis betekenen, zie men eerder in nr. 40, en dat het zeemonster of de walvis het gezamenlijke van de vergaarde kennis beduidt, in nr. 42; en bovendien kan het nog uit de navolgende plaatsen in het Woord blijken; bij Zefanja: *‘Ik zal verlaten de mens en het beest; Ik zal verlaten de vogel van de hemel, en de vissen van de zee’*, (Zefanja 1 : 3); waar de vogel van de hemel de dingen van de rede, de vissen van de zee voor de dingen van de lagere rede, of voor het denken van de mens uit de zinnelijke vergaarde kennis staan.

Bij Habakuk: *‘Gij zult de mens maken als vissen van de zee, als het kruipende dier, dat geen heerser heeft’*, (Habakuk 1 : 14); de mens maken als de vissen van de zee voor: geheel en al zinnelijk.

Bij Hosea: *‘Het land zal treuren, en een iegelijk, die daarin woont, kwelen, het wilde dier van veld, en de vogel van de hemelen en ook de vissen van de zee zullen vergaard worden’*, (Hosea 4 : 3); vissen van de zee hier voor de vergaarde kennis uit de zinnelijke dingen.

Bij David: *‘Gij hebt alles onder Zijn voeten gezet, de beesten van het veld, het gevogelte van de hemel, en de vissen van de zee, hetgeen de paden van de zee doorwandelt’*, (Psalm 8 : 7, 8, 9); daar is van de heerschappij van de Heer bij de mens sprake; vissen van de zee voor de vergaarde kennis.

Dat de zeeën alle vergaarde kennis of van de erkennenissen betekenen, zie men eerder in nr. 28.

Bij Jesaja: *‘De vissers zullen treuren, en allen, die de angel in de rivier werpen, zullen rouw maken, en die het net uitbreiden over de aangezichten van de wateren, zullen kwelen’*, (Jesaja 19 : 8, 9); de vissers staan voor hen, die alleen op de zinnelijke dingen vertrouwen, en daaruit valsheden opmaken; er is daar sprake van Egypte of van de wetenschap.

992. Dat de woorden ‘zij zijn in uw hand gegeven’ het bezit betekenen van de innerlijke mens bij de uiterlijke, blijkt uit hetgeen eerder gezegd is, en uit de betekenis van de hand, waarover eerder in nr. 878.

Er wordt gezegd ‘zij zijn in uw hand gegeven’, omdat het zo schijnt.

993. *vers 3.*

Al het kruipende gedierte, dat levend is, zij u tot spijs, gelijk het graskruid, Ik heb het u al gegeven.

Al het kruipende gedierte, dat levend is, betekent alle verlustigingen, waarin het goede is, dat levend is; zij u tot spijs, betekent het aangename daarvan, dat zij genieten zouden; het graskruid betekent de grovere genietingen; het zij u al gegeven, betekent het genot ter wille van het nut.

994. Dat de woorden ‘al het kruipende gedierte, dat levend is’ alle verlustigingen betekenen waarin het goede is, dat levend is, blijkt uit de betekenis van het kruipende dier, waarover eerder sprake was; het zal eenieder duidelijk zijn, dat het kruipende gedierte hier alle reine beesten en vogels betekent, want er wordt gezegd, dat zij tot spijs gegeven zijn; in de eigenlijke zin zijn de kruipende dieren de minste van alle beesten die genoemd worden, (Leviticus 11 : 23, 29, 30) en waren onrein; daarentegen zijn het in de ruime zin, zoals hier, dieren, die tot spijs zijn gegeven; hier echter worden zij kruipend gedierte genoemd, omdat zij verlustigingen betekenen.

Als gezegd worden de neigingen van de mens in het Woord door reine dieren aangeduid, maar daar zij alleen in zijn verlustigingen worden waargenomen, zodat de mens ze verlustigingen noemt, worden ze hier kruipende dieren geheten.

Er bestaan twee soorten van verlustiging, namelijk die welke op de dingen van de wil betrekking hebben, en die, welke op de dingen van het verstand betrekking hebben.

In het algemeen genomen bestaan er verlustigingen met betrekking tot het bezit van grond en van rijkdommen, verlustigingen in eervolle onderscheidingen en hoge ambten in de staat; verlustigingen van de echtelijke liefde en van de liefde tot kleine en grotere kinderen; verlustigingen van vriendschap en in de omgang met zijnsgelijken; verlustigingen in lezen, schrijven, kennis, wijsheid verwerven, en tal van andere dingen meer; er bestaan ook verlustigingen van de zinnen, zoals die van het gehoor, in het algemeen de verlustiging in de liefelijkheid van zang en muziek; die van het gezicht, in het algemeen de verlustiging in de verschillende schoonheden, die veelvoudig zijn; die van de reuk, dat is in de liefelijkheid van geuren; die van de smaak, welke bestaan in het smaakvolle en het verkwikkende van spijzen en dranken; die van de tastzin, welke in tal van aangename gewaarwordingen bestaan.

Deze soorten van verlustigingen worden verlustigingen van het lichaam genoemd, omdat zij in het lichaam gevoeld worden; maar nooit ontstaat enige verlustiging in het lichaam, of zij ontstaat en bestaat door een innerlijke neiging, en nooit enige innerlijke neiging of zij komt uit een nog innerlijker neiging voort, waarin nut en einddoel gelegen zijn.

Zolang de mens in het lichaam leeft, voelt hij deze innerlijke dingen, die naar hun orde van het binnenste uitgaan, niet, en de meesten weten nauwelijks, dat deze dingen bestaan, nog minder dat de verlustigingen daaruit voortkomen, terwijl toch in de uiterlijke dingen nooit iets kan ontstaan dan alleen door de innerlijke dingen overeenkomstig de orde; de verlustigingen zijn slechts de laatste werkingen.

De innerlijke dingen treden niet aan de dag, zolang de mensen in het lichaam leven, dan alleen bij hen, die daarover nadenken.

Pas in het andere leven komen zij tevoorschijn, en wel overeenkomstig de orde, waarin zij door de Heer naar de hemel worden opgeheven.

De innerlijke neigingen met de genietingen ervan openbaren zich in de wereld van de geesten; de nog innerlijker neigingen met de bekingen ervan openbaren zich in de hemel van de engelgeesten, en de nog meer innerlijke neigingen met haar gelukzaligheden openbaren zich in de hemel van de engelen; want er zijn drie hemelen, de een al innerlijker, volmaakter en gelukzaliger dan de ander, men zie de nrs. 459 en 684.

Deze dingen ontwikkelen zich naar hun orde op deze wijze en doen zich in het andere leven aan de waarneming voor.

Zolang de mens echter in het lichaam leeft, zijn deze innerlijke dingen, daar hij voortdurend in de voorstelling en in het denken van lichamelijke dingen is, als het ware in slaap, want zij zijn in het lichamelijke ondergedompeld.

Intussen kan iemand, die nadenkt, duidelijk inzien, dat alle verlustigingen evenredig zijn aan de innerlijke neigingen naar haar orde, en dat geen van deze haar gehele wezen en hoedanigheid ontvangen.

Daar de innerlijke neigingen naar haar orde in uitersten of in het lichaam als verlustigingen worden gevoeld, worden zij kruipende dieren genoemd, maar het zijn slechts de lichamelijke dingen, die door de innerlijke dingen worden aangedaan, zoals eenieder alleen al uit het zien en zijn verlustigingen kan opmaken.

Wanneer er geen innerlijk zien bestond, zou het oog geenszins kunnen zien; het zien van het oog ontstaat uit het innerlijk zien, waarom dan ook de mens na het leven van het lichaam evengoed ziet, en veel beter dan toen hij in het lichaam leefde, echter geen wereldse en lichamelijke dingen, maar dat wat in het andere leven is.

Zij, die in het leven van het lichaam blind waren, zien in het andere leven evengoed als zij die een valkenblik hadden.

Daarom ook, ziet de mens, wanneer hij slaapt, in zijn dromen even goed, als wanneer hij wakker is; het is mij gegeven met het innerlijk gezicht de dingen te zien, welke in het andere leven zijn, helderder dan ik de dingen zie, welke in de wereld zijn.

Hieruit blijkt, dat het uiterlijke zien uit het innerlijke zien ontstaat, en dit uit een nog weer innerlijker zien, enzovoort; op dezelfde wijze is het gesteld met alle andere zinnen en met elke verlustiging.

De verlustigingen worden elders in het Woord eveneens kruipende dieren genoemd, en daar wordt ook onderscheid gemaakt tussen reine en onreine kruipende dieren, dat wil zeggen: tussen verlustigingen, waarvan de genietingen levend of hemels zijn, en tussen verlustigingen, waarvan de genietingen dood of hels zijn, zie bij Hosea: *'Ik zal te dien dage een verbond voor hen maken, met het wilde dier van het veld, en met de vogels van de hemel, en met het kruipend gedierte van de aardbodem'*, (Hosea 2 : 17); dat het wilde dier van het veld, de vogels van de hemel en het kruipende dier dergelijke dingen als genoemd werden, bij de mens betekenen, kan duidelijk zijn, daar over een nieuwe Kerk gehandeld wordt.

Bij David: *'De hemelen en aarde zullen Jehovah loven, de zeeën en al het kruipende daarin'*, (Psalm 69 : 35); de zeeën en het daarin kruipende kunnen Jehovah niet loven, maar datgene, wat daarmee bij de mens wordt aangeduid, en levend is, dus al het levende dat daarin is.

Bij dezelfde: *'Looft Jehovah, gij wild dier en alle beest, gij kruipend gedierte en vogel des vleugels'*, (Psalm 148 : 10); op dezelfde wijze; dat hier onder de kruipende dieren niets anders verstaan wordt dan goede neigingen, waaruit verlustigingen voortkomen, blijkt ook hieruit, dat de kruipende dieren bij hen onrein waren, zoals uit het volgende blijken zal, bij dezelfde: *'Jehovah, de aarde is vol van Uw bezittingen; deze zee, die groot en wijd van ruimte is, daarin is het kruipende dier, en zonder getal; zij allen wachten op U, dat Gij hun spijsze geeft te zijner tijd; geeft Gij ze hun, zij vergaderen ze; doet Gij Uw hand open, zij worden met het goede verzadigd'*, (Psalm 104 : 24, 25, 27, 28); waar de zeeën in de innerlijke zin de geestelijke dingen betekenen, de kruipende dieren alles wat daarin het leven heeft; het genot wordt beschreven door de woorden, 'hun spijsze geven te zijner tijd, en met het goede verzadigd worden'.

Bij Ezechiël: *‘En het zal geschieden dat alle levende ziel, welke kruipt, overal, waarheen de beken komen, leven zal, en daar zal zeer veel vis zijn, omdat deze wateren daarheen komen, en zij zullen gezond worden, en het zal leven, alles, waarheen de beek komt’*, (Ezechiël 47 : 9); waar sprake is van de wateren uit het Nieuwe Jeruzalem; de wateren staan voor de geestelijke dingen van hemelse oorsprong; de levende ziel, welke kruipt, voor goede neigingen en de verlustigingen, die daaruit voortkomen, zowel die van het lichaam als die van de zinnelijke dingen; dat deze van de wateren, of van de geestelijke dingen van hemelse oorsprong leven, blijkt duidelijk.

Dat ook vuile verlustigingen, die hun oorsprong in het eigene vinden, in de schandelijke begeerten daarvan, kruipende dieren genoemd worden, blijkt bij Ezechiël: *‘En ik ging in, en ik zag, en ziet, er was alle beeltenis van kruipend gedierte en beesten, een gruwel, en van alle afgoden van het huis van Israël, geheel rondom van de wand geschilderd’*, (Ezechiël 8 : 10); waar beeltenis van kruipend gedierte de vuile verlustigingen betekent, waarvan de innerlijke dingen de begeerten zijn, en de innerlijke dingen van die begeerten zijn: haat, wraaknemingen, wreedheden en echtbreuk; van dien aard zijn de kruipende dieren, of de genietingen van de verlustigingen van de eigenliefde en de liefde tot de wereld, of uit het eigene; zij zijn hun afgoden, daar zij ze voor genietingen houden, ze lief hebben, voor goden nemen en zo aanbidden.

Daar deze kruipende dieren dergelijke afschuwelijkheden betekenden, waren zij ook in de uitbeeldende Kerk zo onrein, dat men ze niet eens mocht aanraken, en wie ze alleen maar aanraakte, was onrein, zoals blijkt in, (Leviticus 5 : 2; 11 : 31, 32, 33; 22 : 5, 6).

995. Dat de woorden ‘het zij u tot spijs’ het aangename van de verlustigingen betekenen, dat zij genieten zouden, kan hieruit blijken, dat elke verlustiging de mens niet alleen aandoet, maar ook onderhoudt, als een spijs.

Een verlustiging zonder het aangename is geen verlustiging, maar iets onbeziels; het aangename maakt, dat het een verlustiging is en heet; maar zoals het aangename is, zo is de verlustiging.

De lichamelijke en de zinnelijke dingen zijn, op zichzelf genomen, slechts stoffelijk, onbeziels en dood, maar zij leven door de bekoringen die, naar de orde, uit de innerlijke dingen voortkomen.

Hieruit blijkt, dat de bekoringen van de verlustigingen zijn zoals het leven van de innerlijke dingen is, want in het aangename is het leven gelegen; het aangename, waarin het goede is, is van de Heer, dat alleen is levend, want dan is het uit het leven van het goede zelf levend; daarom wordt hier ook gezegd, ‘al het kruipend gedierte, dat levend is, zij u tot spijs’, dat wil zeggen, tot genieting.

Er zijn sommigen, die menen, dat wie in het andere leven gelukkig wil zijn, geenszins mag leven in de verlustigingen van het lichaam en van de zinnelijke dingen, maar dat hij zich al deze verlustigingen moet ontzeggen, en zeggen dat dit lichamelijke en wereldse dingen zijn, die de mens van het geestelijke en hemelse leven aftrekken en afhouden; maar zij die zo denken en zich op die manier, terwijl zij in de wereld leven, uit eigen beweging een ellendig leven opleggen, zijn slecht onderricht hoe het met deze zaak gesteld is.

Het is nooit iemand verboden, de verlustigingen van het lichaam en de zinnelijke dingen te genieten, namelijk: de verlustigingen in het bezit van grond en rijkdommen; de verlustigingen in eervolle onderscheidingen en hoge ambten in de staat; de verlustigingen van de echtelijke liefde en de liefde tot kleine en grotere kinderen; de verlustigingen van de vriendschap en in de omgang met zijnsgelijken; de verlustigingen van het gehoor, of in de liefelijkheid van zang en muziek; de verlustigingen van het gezicht, of in de schoonheden, die talrijk zijn, zoals sierlijke gewaden, fraaie, behaaglijk ingerichte woningen, mooie tuinen en dergelijke dingen meer, die door hun harmonie aangenaam aandoen; de verlustigingen van de reuk of in lieflijke geuren; de verlustigingen van de smaak, of in het smaakvolle en verkwikkende van spijzen en

dranken; de verlustigingen van de tastzin; want die zijn, zoals gezegd, de uiterste of lichamelijke neigingen, welke hun oorsprong vinden in innerlijke neigingen; de innerlijke neigingen, die levend zijn, ontlene alle genot aan het goede en het ware, en het goede en het ware ontlene alle genot aan de naastenliefde en aan het geloof, tenslotte aan de Heer, dus ook aan het Leven zelf, waarom de daaruit voortvloeiende neigingen en verlustigingen levend zijn.

Aangezien nu de echte verlustigingen daaraan hun oorsprong ontlene, zijn zij nooit aan iemand verboden; ja zelfs, wanneer zij daaruit voorkomen, gaat hun bekoring de bekoring van de verlustigingen, die deze oorsprong niet hebben, oneindig te boven, welke laatste bij de eerste vergeleken, vuil is, zoals bijvoorbeeld de verlustiging van de echtelijke liefde, wanneer zij uit de ware echtelijke liefde voortkomt, de verlustiging welke daar niet uit voortkomt, oneindig overtreft, zelfs in die mate, dat zij, die in de ware echtelijke liefde zijn, in een zekere hemelse verrukking en gelukzaligheid zijn, want zij daalt uit de hemel neer, hetgeen zij, die van de Oudste Kerk waren, ook bekenden.

Het genot, dat de echtbrekers in de echtbreuk smaken, was in hun ogen zo afschuwelijk, dat zij er van gruwden, als zij er alleen maar aan dachten; hieruit kan blijken, van welke aard het genot is, dat niet uit de ware bron van het leven of uit de Heer neerdaalt.

Dat de bovenvermelde verlustigingen de mens geenszins verboden zijn, ja zo weinig verboden, dat zij eerst dan verlustigingen zijn, wanneer zij uit haar ware oorsprong voortvloeien, kan ook hieruit blijken, dat zeer velen, die in de wereld in macht, aanzien en overvloed geleefd hebben, en alle verlustigingen, zowel die van het lichaam als die van de zinnelijke dingen, ruimschoots gehad hebben, onder de gelukkigen en zaligen in de hemel zijn, en dat bij hen nu de innerlijke bekoringen en zaligheden leven, omdat deze hun oorsprong ontleenden aan de goedheden van de naastenliefde en aan de waarheden van het geloof in de Heer; en omdat de naastenliefde en het geloof in de Heer de bron daarvan zijn, beschouwden zij al hun verlustigingen vanuit de nuttige werking, welke hun einddoel was. De nuttige werking was voor hen de grootste bekoring, en vandaar de bekoring van hun verlustigingen.

Men zie wat uit ondervinding hierover is gezegd in nr. 945.

996. Dat ‘het kruid’ de grovere genietingen betekent, kan blijken uit hetgeen gezegd is; het graskruid wordt het genoemd, omdat het alleen wereldse en lichamelijke of uiterlijke dingen zijn; want de verlustigingen, welke in de lichamelijke dingen of in de uitersten zijn, vinden zoals gezegd, hun oorsprong in de naar hun orde gerangschikte innerlijke genietingen. Genietingen, die in uitersten of in de lichamelijke dingen worden gevoeld, zijn vergelijkenderwijs gesproken grof, want het is met alle genot zo gesteld, dat het grover is naarmate het meer de uiterlijke dingen nadert, en gelukzaliger naarmate het de meer innerlijke dingen nadert.

Vandaar dat, als gezegd, de genietingen in bekoring en gelukzaligheid toenemen naarmate de uiterlijke dingen volgens hun orde weggenomen of afgepeld worden.

Dit kan alleen al voldoende hieruit blijken, dat de bekoring van de verlustiging van de mens, zolang hij in het lichaam leeft, grof is in vergelijking van zijn genieting na het leven van het lichaam, wanneer hij in de geestenwereld komt, ja zo grof, dat de goede geesten de genietingen van het lichaam geheel en al verachten, en daarin niet willen terugkeren, ook al werden hun alle genietingen welke er in de gehele wereld zijn, geboden.

Op dezelfde wijze wordt eveneens het genot van deze geesten grof, wanneer zij door de Heer in de hemel van de engelgeesten worden verheven, want dan leggen zij deze innerlijke genietingen af, en nemen nog innerlijker genietingen op.

Evenzo wordt het genot, dat de engelgeesten in hun hemel smaken, grof voor hen, wanneer zij door de Heer in de engelenhemel of de derde hemel worden opgeheven; en aangezien in deze

hemel de innerlijke dingen leven, en niets dan wederkerige liefde heerst, is de gelukzaligheid daar onuitsprekelijk.

Men zie ten aanzien van het innerlijk genot of de innerlijke gelukzaligheid de desbetreffende ondervindingen, beschreven in nr. 545.

Hieruit kan nu blijken, wat de woorden ‘gelijk het graskruid heb Ik het u al gegeven’ betekenen.

Daar de kruipende dieren zowel de verlustingen van het lichaam als de verlustingen van de zinnelijke dingen betekenen, waarvoor het graskruid staat, heeft de oorspronkelijke taal een woord, dat zowel kruid als groen betekent, kruid met betrekking tot de verlustingen van de dingen van de wil of van de hemelse neigingen, groen met betrekking tot de verlustingen van de dingen van het verstand of de geestelijke neigingen.

Dat graskruid en het groene gras dingen van weinig waarde aanduiden, blijkt in het Woord, zoals bij Jesaja: *‘De wateren van Nimrim zullen verlaten wezen, want het gras is verdord, het kruid is vergaan, er is geen groen’*, (Jesaja 15 : 6).

Bij dezelfde: *‘Haar inwoners, kort van hand, zijn verslagen en beschaamd, zij zijn gras van het veld geworden, en graskruid, hooi van de daken’*, (Jesaja 37 : 27); graskruid voor het allergeeringste.

Bij Mozes: *‘Het land, waarin gij komt, om dat te bezitten, is niet als dat land van Egypte, vanwaar gij uitgegaan zijt, hetwelk gij bezaaide met uw zaad, en bewaterde met uw voet, als een kruidhof’*, (Deuteronomium 11 : 10); waar kruidhof voor het geringe staat.

Bij David: *‘De bozen zullen als gras plotseling worden afgesneden, en als het graskruid zullen zij vergaan’*, (Psalm 37 : 2); waar gras en het graskruid voor het allergeeringste staan.

997. Dat de woorden ‘Ik heb het u allemaal gegeven’, het genot ter wille van het nut betekenen, komt omdat het tot spijs is, want alles wat tot spijs wordt gegeven, strekt tot nut. Wat het nut betreft, daarmee is het zo gesteld, dat zij, die in de naastenliefde of in de liefde jegens de naaste zijn - uit welke liefde het aangename van de verlustingen, dat levend is, voortkomt - het genot van de verlustingen niet in aanmerking nemen dan alleen ter wille van het nut; want er is geen naastenliefde, wanneer er geen werken van naastenliefde zijn; in de betrachtning of in het nut bestaat de naastenliefde.

Wie de naaste liefheeft als zichzelf, voelt nooit het aangename van de naastenliefde dan alleen in de betrachtning ervan of in het nut, waarom het leven van naastenliefde een leven van nutsbetrachting is.

Van dien aard is het leven van de ganse hemel, want het rijk van de Heer is, daar het een rijk van wederkerige liefde is, een rijk van nutsbetrachting.

Daarom ontleent elke verlustiging, die uit naastenliefde voortkomt, haar genot aan het nut; hoe betekenisvoller het nut, des te groter het genot; dit is de reden waarom de engelen al naar het wezen en de aard van het nut gelukzaligheid van de Heer ontvangen.

Zo is het met alle verlustiging gesteld; hoe duidelijker het nut ervan, des te groter het genot; als voorbeeld alleen het genot van echtelijke liefde: daar uit haar de kweekplaats van de menselijke samenleving voortkomt, en uit deze het rijk van de Heer in de hemelen gevormd wordt, welk nut van alle het grootste is, daarom is zij van zoveel zoetheid vervuld, dat het, als gezegd, hemelse zaligheid is.

Met de overige verlustingen is het op dezelfde wijze gesteld, maar met verschillen al naar de voortreffelijkheid van de nutsbetrachting.

Deze nutsbetrachtingen zijn zo menigvuldig, dat zij nauwelijks in geslachten en soorten kunnen worden verdeeld.

Zij betreffen het rijk van de Heer of de Heer, deze meer van nabij en meer rechtstreeks, eerstgenoemde meer verwijderd en zijdelings.

Hieruit blijkt tevens, dat alle verlustigingen de mens zijn toegestaan, maar ter wille van het nut, en dat zij zo door het nut, waarin zij zijn, met de verschillen daarvan, aan de hemelse gelukzaligheid deelnemen en daaruit leven.

998. vers 4. *‘Doch het vlees in zijn ziel, zijn bloed, zult gij niet eten.’*

Het vlees betekent de dingen van de wil van de mensen; de ziel betekent het nieuwe leven; het bloed de naastenliefde; niet eten, betekent, niet vermengen.

Daardoor betekent ‘het vlees met zijn ziel’ het bloed; ‘niet eten’ de profane dingen niet met heilige dingen vermengen.

999. Dat het vlees de dingen van de wil van de mensen betekent, blijkt uit de betekenis van het vlees in de eigenlijke zin met betrekking tot de verdorven mens; vlees in het algemeen betekent elk mens, in het bijzonder de lichamelijke mens, wat men eerder zag aangetoond in nr. 574, en daar het elk mens betekent, en in het bijzonder de lichamelijke, betekent dit het eigene van de mens, dus de dingen van zijn wil.

De dingen van zijn wil of zijn wil zelf zijn alleen maar boos, waarom het vlees, wanneer er zo’n mens mee wordt aangeduid, alle begeerte of alle begeerlijkheid betekent, want zijn wil is niets dan begeerte, zoals eerder herhaaldelijk is aangetoond, en daar het vlees dit betekende, werd dit ook door het vlees uitgebeeld, hetwelk het volk in de woestijn begeerde, waaromtrent bij Mozes het volgende: *‘Het samenraapsel van het volk dat in het midden van hen was, begeerde met grote begeerte; daarom beklagden zij zich en weenden en waren ziedend: Wie zal ons vlees te eten geven?’*, (Numeri 11 : 4); waar het vlees duidelijk begeerte genoemd wordt, want er wordt gezegd: zij begeerden met grote begeerte, wie zal ons vlees te eten geven.

Uit het vervolg blijkt het eveneens: *‘Dat vlees was nog tussen hun tanden, eer het gekauwd was, en de toorn van Jehovah ontstak tegen het volk, en Jehovah sloeg het volk met een zeer grote plaag, en noemde de naam van die plaats ‘graven van begeerte’, want daar begroeven zij het volk, dat belust was geweest’*, (Numeri 11 : 33, 34).

Het kan eenieder duidelijk zijn, dat een dergelijke plaag nooit over het volk zou zijn gebracht, alleen omdat zij vlees begeerden, zo niet om de begeerte naar vlees, want deze is natuurlijk, wanneer de mens gedurende lange tijd van het eten daarvan afgehouden wordt, zoals toentertijd het volk in de woestijn; maar de oorzaak lag dieper en was een geestelijke, namelijk dat het volk van dien aard was, dat het datgene, wat met het manna was aangeduid en uitgebeeld, geheel en al verwierp, zoals ook daar uit vers 6 blijkt, en dat zij alleen begerig waren naar die dingen, welke zijn aangeduid en uitgebeeld door het vlees, namelijk dingen van de eigen wil, welke tot de begeerten behoren en die in zichzelf drekkig en profaan zijn. Daar deze Kerk een uitbeeldende was, werd, door de uitbeelding van dergelijke dingen, het volk met zo’n grote plaag getroffen, want wat onder het volk geschiedde, werd geestelijk in de hemel uitgebeeld; het manna beeldde in de hemel het hemelse uit, en het vlees dat zij begeerden, de vuile dingen van de wil; vandaar de bestraffing, omdat zij van dien aard waren. Uit deze en andere plaatsen in het Woord kan blijken, dat door het vlees de dingen van de wil worden aangeduid, en hier de dingen van de wil van de mensen; hoe vuil deze dingen zijn, kan men zien bij het tweede vers van dit hoofdstuk, waar gehandeld wordt over het beest van de aarde.

1000. Dat de ziel het leven betekent, kan uit de betekenis van de ziel in het Woord op vele plaatsen blijken; de ziel betekent in het Woord in het algemeen alle leven, zowel het innerlijke als dat van de uiterlijke mens, en omdat de ziel alle leven betekent, betekent zij een zodanig leven als dat van de mens, op wie zij betrekking heeft.

Hier heeft het woord ziel betrekking op het leven van de wedergeboren mens, dat afgescheiden is van de dingen van de wil van de mens; want als eerder gezegd, is het nieuwe leven, dat de geheel en al gescheiden van de dingen van de wil of van het eigene van de mens, of van het eigen leven van de mens, dat geen leven is, hoewel het zo genoemd wordt, maar de dood is, omdat het een hels leven is.

Vandaar betekent hier het vlees in zijn ziel, dat zij niet eten zouden, het vlees tezamen met zijn ziel, dat wil zeggen, dat zij dit nieuwe leven, hetwelk van de Heer is, niet zouden vermengen met het boze of drekkige leven, hetwelk van de mens is, met andere woorden: met de dingen van zijn wil of met zijn eigen ik.

1001. Dat het bloed de naastenliefde betekent, kan uit vele dingen blijken; zo betekent het de nieuwe dingen van de wil, welke de wedergeboren geestelijke mens van de Heer ontvangt; deze nieuwe dingen van de wil zijn hetzelfde als de naastenliefde, want uit de naastenliefde wordt de nieuwe wil gevormd.

De naastenliefde immers, of de liefde, is het eigenlijke wezen of leven van de wil, want nooit kan iemand zeggen, dat hij iets wil, of hij wil het omdat hij het op prijs stelt en lief heeft; zeggen dat men iets denkt, is niet willen, wanneer niet het willen het denken vervult.

Deze nieuwe wil, welke tot de naastenliefde behoort, is hier het bloed; deze wil is niet van de mens, maar van de Heer bij de mens, en daar hij van de Heer is, mag hij geenszins vermengd worden met de dingen, welke tot de wil van de mens behoren, en die, als gezegd, zo zeer verdorven zijn.

Daarom was het in de uitbeeldende Kerk geboden, dat zij het vlees in zijn ziel, of het bloed, niet eten zouden, dat wil zeggen, niet zouden vermengen.

Daar het bloed de naastenliefde betekende, werd er het heilige mee aangeduid, en daar het vlees de dingen van de wil van de mens betekende, werd er het profane mee aangeduid, en daar het heilige en het profane gescheiden zijn, omdat zij elkaars tegenovergestelde zijn, werd het verboden, bloed te eten, want door het eten van het vlees met het bloed werd toenmaals in de hemel de ontwijding uitgebeeld, of de vermenging van het heilige met het profane, en deze uitbeelding in de hemel moest toentertijd de engelen wel met afgrijzen vervullen; want destijds werd alles, wat bij de mens van de Kerk ontstond, al naar de betekenis van de dingen in de innerlijke zin, in overeenstemmende geestelijke uitbeeldingen bij de engelen veranderd. Daar alle dingen zich richten naar de mens waarop zij betrekking hebben, is het evenzo het geval met de betekenis van het bloed.

Het bloed met betrekking tot de wedergeboren geestelijke mens betekent de naastenliefde of de liefde jegens de naaste; met betrekking tot de wedergeboren hemelse mens betekent het bloed de liefde tot de Heer, maar met betrekking tot de Heer betekent het geheel Zijn Menselijk Wezen, bijgevolg de Liefde Zelf, dat wil zeggen, Zijn barmhartigheid jegens het menselijk geslacht.

Vandaar betekent het bloed, omdat het de liefde en wat tot de liefde behoort aanduidt, in het algemeen de hemelse dingen, welke alleen van de Heer zijn, en dus met betrekking tot de mens, die hemelse dingen, welke de mens van de Heer ontvangt.

De hemelse dingen, welke de wedergeboren geestelijke mens van de Heer ontvangt, zijn geestelijk hemelse dingen, waarover, door de Goddelijke barmhartigheid van de Heer, elders gehandeld zal worden.

Dat het bloed de hemelse dingen betekent, en in de hoogste zin het Menselijke Wezen van de Heer betekende, zo de Liefde Zelf, of Zijn barmhartigheid jegens het menselijk geslacht, kan hieruit blijken, dat in de uitbeeldende Joodse Kerk bevolen was, het bloed voor zo heilig te houden.

Daarom werd het bloed het bloed van het verbond genoemd, en op het volk gesprengd, voorts op Aäron en zijn zonen tegelijk met de olie van de zalving; en het bloed van alle brand- en slachtoffers op het altaar en rondom het altaar, waarover in, (Exodus 12 : 7, 13, 22, 23; 24 : 6,

8; Leviticus 1 : 5, 11, 15; 4 : 6, 7, 17, 18, 25, 30, 34; 5 : 9; 16 : 12, 13, 14, 15, 1, 19; Numeri 18 : 17; Deuteronomium 12 : 27).

En daar het bloed voor zo heilig werd gehouden, en de dingen van de wil van de mensen zo profaan zijn, werd wegens de uitbeelding van de ontwijding van het heilige, met zoveel strengheid verboden, bloed te eten, zoals bij Mozes: *‘Een inzetting van eeuwigheid voor uw geslachten, in al uw woningen; geen vet en geen bloed zult gij eten’*, (Leviticus 3 : 17); vet staat voor het hemelse leven, en bloed hier voor het geestelijk hemelse.

Het geestelijk hemelse is het geestelijke dat van het hemelse uitgaat; zoals bij de Oudste Kerk: de liefde tot de Heer was het hemelse bij hen, want die was in hun wil geplant; het geestelijk hemelse van hen was het geloof daaruit, zie de nrs. 30 tot 38, 337, 393, 398; daarentegen bestaat bij de geestelijke mens het hemelse niet, daar de naastenliefde is geplant in zijn verstandsdeel, maar wel het geestelijk hemelse.

Bij dezelfde: *‘Een ieder uit het huis Israëls, en uit de vreemdelingen, die in het midden van hen als vreemdelingen verkeren, die enig bloed gegeten zal hebben, tegen diens ziel, die bloed eet, zal Ik Mijn aangezicht zetten, en zal die uit het midden van haar volk uitroeien, want de ziel van het vlees is in het bloed; en Ik heb het u op het altaar gegeven, om over uw zielen verzoening te doen.*

De ziel van alle vlees is zijn bloed zelf, zo wie dat eet, zal uitgeroeid worden’, (Leviticus 17 : 10, 11, 14).

Hier komt duidelijk uit, dat de ziel van het vlees in het bloed is, en dat de ziel van het vlees het bloed is, of het hemelse, dat wil zeggen, het heilige, dat van de Heer is.

Bij dezelfde: *‘Houdt vast, dat gij het bloed niet eet, want het bloed zelf is de ziel; daarom zult gij de ziel van het vlees niet eten’*, (Deuteronomium 12 : 23, 24, 25).

Hieruit blijkt op dezelfde wijze, dat het bloed ziel genoemd wordt, dat wil zeggen, het hemelse leven of het hemelse, hetwelk door de brand- en slachtoffers van deze Kerk werd uitgebeeld.

Dat het hemelse, welke het eigene van de Heer is, dat alleen hemels en heilig is, niet vermengd mocht worden met het eigene van de mens, dat profaan is, werd ook daarmee uitgebeeld, dat zij het bloed van de slachtoffers niet op het gedesemde mochten offeren of opdragen, (Exodus 23 : 18; 34 : 25); het gedesemde betekende het verdorvene en het onreine. Dat het bloed de ziel heet, en het heilige van de naastenliefde betekent, en dat het heilige van de liefde in de Joodse Kerk werd uitgebeeld door het bloed, komt omdat het leven van het lichaam in het bloed bestaat, en daar het leven van het lichaam in het bloed bestaat, is het zijn uiterste ziel, zodat men zeggen kan dat het bloed de lichamelijke ziel is, of dat in het bloed het lichamelijke leven van de mens is; en daar nu in de uitbeeldende Kerken innerlijke dingen door uiterlijke dingen werden uitgebeeld, werd de ziel of het hemelse leven door bloed uitgebeeld.

1002. Dat ‘niet eten’ betekent: niet vermengen, volgt hieruit nu vanzelf.

Het eten van vlees van dieren, is op zichzelf beschouwd, iets onheiligs, want in de oudste tijd at men nooit het vlees van enig beest of van enige vogel, maar alleen zaden, hoofdzakelijk brood uit tarwe, voorts vruchten van bomen, groenten, melk en melkproducten, als bijvoorbeeld boter.

Dieren slachten en hun vlees eten, was voor hen een gruwelstuk en iets dat met de verscheurende dieren gelijk stond.

Zij maakten de dieren alleen dienstbaar en trokken er nut van, zoals ook blijkt uit, (Genesis 1 : 29, 39); maar in de loop van de tijd, toen de mens begon even wild te worden als het wilde dier, ja nog wilder, begon hij voor het eerst dieren te slachten en hun vlees te eten, en omdat de mens van dien aard was, werd het hem ook toegestaan, en wordt het heden ten dage eveneens toegelaten, en voor zover hij hierin naar zijn geweten handelt, voor zover is het

geoorloofd, want zijn geweten is gevormd uit alles, wat hij voor waar en dus voor geoorloofd houdt; daarom wordt ook heden ten dage nooit iemand verdoemd omdat hij vlees eet.

1003. Dat de woorden ‘het vlees in zijn ziel, het bloed, niet eten’, betekenen: het profane niet met het heilige vermengen, blijkt hieruit nu duidelijk.

Het profane wordt met het heilige geenszins vermengd uit hoofde daarvan, dat men het bloed met het vlees eet, zoals ook de Heer duidelijk leert bij Mattheüs: *‘Hetgeen de mond ingaat, verontreinigt de mens niet, maar hetgeen de mond uitgaat, dat verontreinigt de mens; want die dingen die de mond uitgaan, komen voort uit het hart’*, (Mattheüs 15 : 11, 17, 18, 19); maar in de Joodse Kerk was het verboden, omdat zoals gezegd, door het eten van het bloed met het vlees toenmaals in de hemel de ontwijding werd uitgebeeld.

Alles wat in deze Kerk geschiedde, werd in de hemel in overeenstemmende uitbeeldingen veranderd, en wel het bloed in het hemelse heilige, en het vlees, uitgezonderd dat van de slachtoffers, in het onheilige, omdat het, als aangetoond, begeerten betekende; en het eten zelf van beide werd veranderd in de vermenging van het heilige en het profane; daarom was het destijds zo streng verboden.

Maar toen, na de komst van de Heer, de uiterlijke ritën werden opgeheven, en daarmee de uitbeeldingen ophielden, werden dergelijke dingen niet langer in de hemel in overeenstemmende uitbeeldingen veranderd; want wanneer de mens innerlijk wordt en over innerlijke dingen wordt onderwezen, hebben de uiterlijke dingen geen betekenis meer voor hem; hij weet dan wat heilig is, namelijk de naastenliefde en het geloof daaruit, en daarnaar worden dan zijn uiterlijke dingen beschouwd, namelijk hoeveel naastenliefde en geloof in de Heer in de uiterlijke dingen is; daarom werd de mens dan ook na de komst van de Heer in de hemel niet naar de uiterlijke dingen beschouwd, maar naar de innerlijke dingen.

Wanneer iemand naar de uiterlijke dingen wordt beschouwd, komt dat, omdat hij eenvoud, en in de eenvoud onschuld en naastenliefde, heeft, waarmee de uiterlijke dingen of zijn uiterlijke godsdienst door de Heer zijn vervuld, zonder dat de mens het weet.

1004. vers 5.

En voorwaar, Ik zal het bloed van uw zielen eisen, van de hand van alle wild gedierte zal Ik het eisen, en van de hand van de mens, van de hand van de man, van zijn broeder, zal Ik de ziel van de mens eisen.

‘Uw bloed van uw zielen eisen’, betekent dat het aan de naastenliefde aangedane geweld zichzelf zal straffen; uw bloed is hier het geweld; de zielen zijn zij, die geweld aandoen; van de hand van alle wild gedierte, betekent, van alles wat bij de geweldplegende mens is; van de hand van de mens, is van al de dingen van zijn wil; van de hand van de man, de broeder, is van al de dingen van zijn verstand; de ziel van de mens eisen, is de ontwijding wreken.

1005. Dat ‘uw bloed van uw ziel eisen’, betekent, dat het aan de naastenliefde aangedane geweld zichzelf zal straffen, en dat het bloed het geweld is, en de zielen van diegenen zijn, die geweld aandoen, blijkt uit het voorafgaande en het volgende, voorts uit de betekenis van het bloed in de tegenovergestelde zin, en uit de betekenis van de ziel eveneens in de tegenovergestelde zin.

Uit hetgeen voorafgaat: in het voorafgaande vers wordt er gehandeld over het eten van bloed, waardoor de ontwijding wordt aangeduid, zoals is aangetoond.

Uit hetgeen volgt: in het onmiddellijk volgende vers is sprake van bloedvergieten; daarom betreft het hier de staat en de straf van hem, die het heilige met het profane vermengt.

Uit de betekenis van het bloed in de tegenovergestelde zin: in de eigenlijke zin betekent bloed het hemelse, en met betrekking op de wedergeboren geestelijke mens, betekent het de naastenliefde, welke het hemelse van hem vormt, maar in de tegenovergestelde zin betekent

bloed, het aan de naastenliefde aangedane geweld, dus wat tegen de naastenliefde ingaat, dus alle haat, alle wraak, alle wreedheid en hoofdzakelijk de ontwijding, zoals blijken kan uit die plaatsen in het Woord, die in de nrs. 374 en 376 zijn aangehaald.

Uit de betekenis van de ziel in de tegenovergestelde zin: de ziel betekent in het Woord in het algemeen het leven, dus elk mens die leeft; maar zoals de mens is zo is het leven, en zo duidt de ziel dus ook die mens aan, die geweld pleegt, hetgeen met vele plaatsen uit het Woord kan worden bevestigd; hier alleen door het volgende bij Mozes: *‘Wie bloed zal gegeten hebben, tegen diens ziel, die bloed zal gegeten hebben, zal Ik Mijn aangezicht zetten, en zal haar uit het midden van haar volk uitroeien, want de ziel van het vlees is in het bloed, en Ik heb het op het altaar gegeven, om over uw zielen verzoening te doen, want het is het bloed zelf, dat voor de ziel verzoening zal doen’*, (Leviticus 17 : 10, 11, 14); waar de ziel voor het leven staat in drievoudige zin, zoals herhaaldelijk ook elders.

Dat het aan de naastenliefde aangedane geweld zichzelf zal straffen, zal blijken uit hetgeen volgt.

1006. Dat de woorden ‘van de hand van alle wild gedierte’ betekent van alles, wat bij de mens is die geweld pleegt, blijkt uit de betekenis van het wilde dier.

Het wilde dier betekent in het Woord het levende, zoals in nr.

908 is aangetoond, maar in de tegenovergestelde zin betekent het wilde dier, wat met het wilde dier gelijk staat, dus al het dierlijke bij de mens, zoals eveneens eerder is aangetoond, vandaar duidt het de mens van zo’n leven aan, namelijk een geweldpleger of iemand die de naastenliefde geweld aandoet, want zo iemand staat aan een wild dier gelijk.

De mens is mens door de liefde en door de naastenliefde, maar hij is een wild dier door haat, wraakzucht en door wreedheid.

1007. Dat door de woorden ‘van de hand des mensen’ betekenen van al de dingen van zijn wil, en ‘van de hand des mans, des broeders’ van al de dingen van zijn verstand, blijkt uit de betekenis van de mens, want het wezen en het leven van de mens is zijn wil, maar zoals de wil is, is de mens; en uit de betekenis van de man, de broeder; de dingen van het verstand bij de mens worden genoemd de man, de broeder, hetgeen eerder in nr. 367 is aangetoond.

Het verstandelijke, onverschillig of dit het ware, het onechte dan wel het valse verstandelijke is, wordt altijd man broeder genoemd, want het verstand heet man, zie nrs. 158 en 265, en broeder wordt gezegd van de wil, nr. 367.

Hier wordt mens en man broeder gezegd, en daarmee de onreine wil en het onreine verstand genoemd, omdat hier van ontwijding sprake is, waarvan de vermelding en dus de uitbeelding ervan in de hemel niet wordt geduld, maar terstond wordt verworpen.

Daarom worden hier zulke verzachtende uitdrukkingen gebruikt en vandaar tevens de bijna tweeledige zin in die woorden van dit vers, opdat men in de hemel niet zal weten, dat hierin dergelijke dingen zijn vervat.

1008. Dat ‘de ziel van de mens eisen’ betekent, de ontwijding wreken, blijkt uit hetgeen in het voorafgaande vers en in dit vers wordt gezegd, want er is sprake van het eten van bloed, waardoor de ontwijding is aangeduid.

Wat ontwijding is, weten maar weinigen, en nog minder weet men, wat haar straf is in het andere leven.

Er zijn vele soorten van ontwijding; wie de waarheden van het geloof geheel en al loochent, ontwijdt niet, zoals de heidenen, die buiten de Kerk en buiten de erkenning leven; maar hij ontwijdt, die de waarheden van het geloof weet, en nog meer, die ze erkent, ze in de mond draagt, predikt, en anderen daarvan overtuigt, en toch in haat, wraakzucht, wreedheid, roof en echtbreuk leeft, en dergelijk gedrag bij zichzelf bevestigt door tal van plaatsen, welke hij uit het Woord bijeenrakelt, deze verdraait en zo onderdompelt in die schandelijke dingen.

Deze is het, die ontwijdt; deze dingen zijn het die de mens voornamelijk de dood aandoen. Dat zij hem de dood aandoen, kan hieruit blijken, dat in het andere leven de profane dingen en de heilige dingen geheel en al gescheiden zijn: de profane dingen in de hel, en de heilige dingen in de hemel.

Wanneer nu zo'n mens in het andere leven komt, kleven in iedere voorstelling van zijn denken heilige dingen aan profane dingen vast, evenals in het leven van het lichaam het geval was; hij kan zich daar dan ook niet een voorstelling van het heilige vormen, of het profane dat er aan vastkleeft, treedt tevoorschijn, geheel als op klaarlichte dag, want zo neemt men in het andere leven de voorstellingen van anderen waar.

De ontwijding verschijnt dus in alle bijzonderheden die hij denkt, en daar de hemel een afgrijzen van ontwijding heeft, kan het niet anders of zo'n mens wordt in de hel geworpen. Hoe het met de voorstelling gesteld is, weet nauwelijks iemand; men meent dat het iets eenvoudigs is, maar in elke denkvoorstelling zijn ontelbare dingen op verschillende wijze verbonden, zodat zij een zekere vorm, en vandaar een geschilderde afbeelding van de mens is, welke in het andere leven volledig waargenomen, en zelfs werkelijk gezien wordt.

Om slechts enige voorbeelden te geven: wanneer de voorstelling van een plaats in iemand opkomt, onverschillig of het nu een landstreek, een stad, dan wel een huis is, dan treedt tegelijk ook de voorstelling en beeld tevoorschijn van alles, wat hij daar ooit bedreven heeft, en dit alles zien de geesten en engelen; of wanneer de voorstelling in hem oprijst van een persoon, tegen wie hij haat gekoesterd heeft, treedt tegelijk de voorstelling aan de dag van alles, wat hij tegen hem gedacht, gesproken en gedaan heeft.

Op dezelfde wijze is het gesteld met de voorstellingen van alle dingen: komen ze in hem op, dan openbaart zich alles, wat hij van een ding begrepen en in zijn gemoed geprent heeft, tot in bijzonderheden; betreft het bijvoorbeeld de voorstelling van het huwelijk, dan verschijnt, wanneer hij een echtbreker was, al het vuile en ontuchtige van de echtbreuk, zelfs van het denken daaraan; op dezelfde wijze verschijnt alles, waarmee hij zich in de echtbreuk bevestigde, hetzij door de zinnelijke, hetzij door de redelijke dingen, hetzij door het Woord, en hoe hij de waarheden van het Woord geschonden en verdraaid heeft.

Bovendien vloeit de voorstelling van het ene ding in de voorstelling van het andere in, en steekt haar aan, zoals door een klein beetje zwarte kleurstof, in het water gedaan, de hele watermassa een donkere kleur krijgt.

Vandaar wordt een geest aan zijn voorstellingen gekend, en, wat wonderlijk is, in elke voorstelling van hem is zijn beeld of gelijkenis, dat, wanneer het zich zichtbaar vertoont, zo wanstaltig is, dat het afschuwelijk is om aan te zien.

Hieruit kan blijken, van welke aard de staat van diegenen is, die heilige dingen ontwijden, en hoe hun beeld in het andere leven is.

Intussen kan men geenszins zeggen, dat er ontwijding van heilige dingen is bij hen, die eenvoudig geloofd hebben wat in het Woord staat, ook al hebben zij daarmee geloofd wat niet waar is, want in het Woord is naar de schijn gesproken; hierover zie men in nummer 589.

1009. vers 6.

Wie het bloed in de mens vergiet, zijn bloed zal vergoten worden, want Hij heeft de mens naar Gods beeld gemaakt.

Het bloed in de mens vergieten, betekent de naastenliefde uitblussen; in de mens is bij de mens; zijn bloed zal vergoten worden, betekent zijn verdoemenis; want Hij heeft de mens naar Gods beeld gemaakt, betekent de naastenliefde, welke Gods beeld is.

1010. Dat 'het bloed in de mens vergieten' betekent de naastenliefde uitblussen, en 'in de mens' bij de mens betekent, blijkt uit de betekenis van het bloed, waarover eerder is gezegd, dat het het heilige van de naastenliefde is, en het blijkt ook hieruit, dat gezegd wordt het bloed

in de mens, dat wil zeggen, zijn innerlijk leven, dat niet in hem, maar bij hem is; want het leven van de Heer is naastenliefde, welke niet is in de mens, daar de mens vuil en profaan is, maar bij de mens.

Dat bloedvergieten betekent, de naastenliefde geweld aandoen, blijkt uit de plaatsen in het Woord, en uit de dingen, die eerder in de nrs. 374 en 376 zijn aangehaald, waar werd aangetoond, dat het aan de naastenliefde aangedane geweld bloed genoemd wordt.

In de letterlijke zin is bloedvergieten doden, maar in de innerlijke zin is het haat koesteren tegen de naaste, zoals de Heer leert bij Mattheüs: *‘Gij hebt gehoord, dat tot de ouden gezegd is: gij zult niet doden, maar zo wie doodt, die zal strafbaar zijn door het gericht; doch Ik zeg u: zo wie ten onrechte op zijn broeder toornig is, die zal strafbaar zijn door het gericht’*, (Mattheüs 5 : 21, 22); toornig zijn betekent hier: van de naastenliefde afwijken; men zie hierover boven in nr. 357; bijgevolg is het haat.

Wie in de haat is, heeft niet alleen geen naastenliefde, maar hij doet ook de naastenliefde geweld aan, dat wil zeggen, hij vergiet bloed.

In de haat ligt de mensenmoord zelf besloten, hetgeen hierin duidelijk uitkomt, dat wie in de haat is, niets liever wenst, dan dat de ander gedood wordt, en wanneer uiterlijke banden het niet verhinderen, zou hij hem doden.

Het doden van de broeder en het vergieten van zijn bloed is vandaar haat, en wanneer iemand haat, is haat van dien aard in elk van zijn voorstellingen, welke tegen de ander gericht zijn. Evenzo is het met de ontwijding gesteld; wie het Woord ontwijdt, haat, als gezegd, niet alleen de waarheid, maar hij blust haar uit of doodt haar.

Dit komt duidelijk bij hen die ontwijd hebben, in het andere leven uit; ook al mogen zij in de uiterlijke vorm nog zo eerzaam, wijs en vroom geschenen hebben zolang zij in het lichaam leefden, in het andere leven koesteren zij een dodelijke haat tegen de Heer en tegen al de goedheden van de liefde en tegen al de waarheden van het geloof, omdat deze tegen hun innerlijke haatgevoelens, roofzucht en echtbreuk indruisen, die zij met een schijn van heiligheid ommanteld hebben, en omdat zij die goedheden en waarheden ten eigen bate geschonden hebben.

Dat ontwijding bloed is, blijkt, behalve uit de eerder in nr.374 aangehaalde plaatsen, ook uit het volgende bij Mozes: *‘Eenieder van het huis Israëls, die een os, of een lam, of een geit in het leger slachten zal, of die ze slachten zal buiten het leger, en deze aan de deur van de tent van samenkomst niet brengen zal, om een gave aan Jehovah voor de tabernakel van Jehovah te offeren; het bloed zal diezelfde man toegerekend worden; hij heeft bloed vergoten, en deze man zal uit het midden van zijn volk uitgeroeid worden’*, (Leviticus 17 : 3, 4); ergens anders offeren dan op het altaar dat naast de tent stond, beeldde ontwijding uit; want offeren was heilig, maar in en buiten het leger ontwijdend.

1011. Dat de woorden ‘zijn bloed zal vergoten worden’ zijn verdoemenis betekenen, blijkt uit hetgeen gezegd is.

Volgens de letterlijke zin, dat hij die bloed vergiet of doodt, met de dood gestraft zal worden, in de innerlijke zin echter staat er, dat wie de naaste haat, door zijn haat tot de dood verdoemd is, dat wil zeggen, tot de hel, hetgeen de Heer ook leert, bij Mattheüs: *‘Wie tot zijn broeder zegt: Gij dwaas, die zal strafbaar zijn door het helse vuur’*, (Mattheüs 5 : 22); want wanneer de naastenliefde is uitgeblust, wordt de mens aan zichzelf en aan zijn eigen ik overgelaten, en niet meer door middel van innerlijke banden - welke die van het geweten zijn, maar door middel van uiterlijke banden, welke die van de wet zijn, en welke hij zichzelf oplegt om machtig en rijk te worden - door de Heer geregeerd.

Wanneer deze banden zijn losgemaakt, zoals dit ook in de andere leven gebeurt, stort hij zich in de gruwelijkste wreedheden en in de laagste liederlijkheden en zo in zijn eigen verdoemenis.

Dat het bloed van hem, die bloed vergoten heeft, vergoten zal worden, is het wedervergeldingsrecht, dat bij de Ouden heel bekend was, en waarnaar zij kwaadaardigheid en misdaden straffen, zoals op vele plaatsen uit het Woord blijkt.

Dit recht vindt zijn oorsprong in de algemene wet, dat wij de naasten niets zullen aandoen, (Mattheüs 7 : 12), en voorts hierin, dat de orde, waarin alles in het andere leven is gesteld, het met zich meebrengt, dat het boze zichzelf straft, of, wat hetzelfde is, de boze zich in een straf stort, die met het boze overeenkomt, hebben de Ouden ook hiervan hun wedervergeldingsrecht afgeleid; hetgeen hier eveneens is aangeduid met de woorden, dat wie bloed vergoten heeft, diens bloed vergoten zal worden, dat wil zeggen, dat hij zich in de verdoemenis stort.

1012. De letterlijke zin van de woorden ‘Wie het bloed in de mens vergiet, zijn bloed zal vergoten worden’ luidt, dat wie het bloed van een ander vergiet, zijn bloed zal vergoten worden, doch in de innerlijke zin is het niet het bloed van een ander, maar de naastenliefde bij hemzelf, en daarom wordt er ook gezegd ‘het bloed in de mens’.

Soms wordt er, wanneer in de letterlijke zin van twee sprake is, in de innerlijke zin een enkele bedoeld; de innerlijke mens is de mens in de mens, vandaar dat al wie de naastenliefde uitblust, welke tot de innerlijke mens behoort, of welke de innerlijke mens zelf is, diens bloed zal vergoten worden, dat wil zeggen, hij verdoemt zichzelf.

1013. Hieruit volgt vanzelf, dat de woorden ‘want Hij heeft de mens naar Gods beeld gemaakt’ de naastenliefde betekenen, dat het beeld van God is.

In hetgeen onmiddellijk voorafging was van de naastenliefde sprake, welke door het bloed is aangeduid, en dat dit niet mag worden uitgeblust, is met de woorden ‘dat men geen bloed vergieten zal aangeduid.

Hierop volgt nu, dat Hij de mens naar Gods beeld gemaakt heeft, waaruit blijkt dat de naastenliefde het beeld van God is.

Wat het beeld van God is, weet heden ten dage nauwelijks iemand; men leert dat Gods beeld geheel en al verloren is gegaan in de eerste mens, die men Adam noemt, en men zegt dat in hem Gods beeld is geweest, hetgeen moet hebben bestaan in een zekere ongereptheid, waarvan men niets weet.

Het was stellig een staat van ongereptheid, want onder Adam of de mens wordt de Oudste Kerk verstaan, welke een hemels mens was, en een innerlijk gewaarwording bezat, als geen Kerk na haar, waarom zij ook de gelijkenis van de Heer was; de gelijkenis van de Heer betekent de liefde tot Hem.

Nadat deze Kerk in de loop van de tijd te gronde was gegaan, schiep de Heer een nieuwe Kerk, welke niet een hemelse, maar een geestelijke Kerk was; deze was niet een gelijkenis, maar een beeld van de Heer; beeld betekent de geestelijke liefde, dat wil zeggen, de liefde jegens de naaste of de naastenliefde, hetgeen eveneens eerder is aangetoond in de nrs. 50 en 51.

Dat deze Kerk krachtens de geestelijke liefde of krachtens de naastenliefde, een beeld van de Heer was, blijkt uit dit vers; en dat de naastenliefde zelf het beeld van de Heer is, blijkt hieruit, dat gezegd wordt ‘want Hij heeft de mens naar Gods beeld gemaakt’, namelijk dat de naastenliefde zelf hem daartoe gemaakt heeft.

Dat de naastenliefde Gods beeld is, blijkt ten duidelijkste uit het eigenlijke wezen van de liefde of van de naastenliefde; een gelijkenis van iemand maken en een beeld van iemand maken, kan alleen de liefde en de naastenliefde; het wezen van de liefde en de naastenliefde is hierin gelegen, uit twee als het ware één te maken; wanneer iemand een ander liefheeft als zichzelf, en meer dan zichzelf, ziet de een de ander in zichzelf, en zichzelf in de ander, hetgeen eenieder bekend kan zijn, wanneer hij maar op de liefde zijn aandacht vestigt, of op

hen, die elkaar wederkerig lief hebben; de wil van de één is de wil van de ander, zij zijn als het ware innerlijk verbonden, en alleen naar het lichaam van elkaar onderscheiden.

De liefde tot de Heer maakt de mens één met de Heer, dat wil zeggen, tot een gelijkenis; ook de naastenliefde of de liefde jegens de naaste doet dit, maar tot een beeld.

Beeld is niet gelijkenis, maar het is naar de gelijkenis.

Deze eenheid, welke uit de liefde ontstaat, beschrijft de Heer Zelf bij Johannes: *'Ik bid, opdat allen één zijn, zoals ook Gij, Vader, in Mij, en Ik in U, dat ook zij in Ons één zijn, Ik in hen, en Gij in Mij'*, (Johannes 17 : 21, 22, 23); dit één zijn, is de mystieke vereniging, waaraan sommigen denken, en welke alleen door de liefde bestaat.

Bij dezelfde: *'Ik leef, en gij zult leven, in die dag zult gij bekennen, dat Ik in Mijn Vader ben, en Gij in Mij, en Ik in u. Die Mijn geboden heeft, en ze ook doet, die is het, die Mij liefheeft. Zo iemand Mij lief heeft, die zal Mijn Woord bewaren, en Mijn Vader zal hem liefhebben, en Wij zullen tot hem komen, en zullen woning bij hem maken'*, (Johannes 14 : 19, 20, 21, 23).

Hieruit blijkt, dat het de liefde is, die verbindt, en dat de Heer een woning heeft bij hem, die Hem liefheeft, voorts ook bij hem, die de naaste liefheeft, want dit is de liefde van de Heer. Deze vereniging, welke een gelijkenis of een beeld maakt, kan niet zozeer in het menselijk geslacht worden aanschouwd, maar wel in de hemel, waar alle engelen, krachtens de wederkerige liefde, als het ware één zijn; elk gezelschap, dat uit vele leden bestaat, vormt als het ware één mens, en alle gezelschappen tezamen of de gehele hemel, vormen één mens, die ook wel de Grootste Mens genoemd wordt; zie nrs. 457 en 549.

De gehele hemel is een gelijkenis van de Heer, want de Heer is alles in alle dingen van hen; elk gezelschap is eveneens een gelijkenis, zo ook elke engel; de hemelse engelen zijn gelijkenissen, de geestelijke engelen zijn beelden.

Uit zovele gelijkenissen van de Heer, als er engelen zijn, bestaat de hemel, en dit alleen door de wederkerige liefde, omdat namelijk de een de ander meer dan zichzelf liefheeft; men zie de nrs. 548 en 549.

Het is hier namelijk zo mee gesteld: opdat het algemene, of de gehele hemel, een gelijkenis zal zij, moeten de delen, of elke engel afzonderlijk, ook gelijkenissen zijn, of beelden, welke naar de gelijkenissen zijn; wanneer het algemene niet uit delen bestaat, die als het ware een gelijkenis daarvan zijn, is het niet het algemene, dat één uitmaakt.

Uit de voorstelling hiervan kan men zien, wat de gelijkenis en het beeld Gods maakt, namelijk de liefde tot de Heer, en de liefde jegens de naaste; bijgevolg, dat elk wedergeboren geestelijk mens, krachtens de liefde of de naastenliefde, welke van de Heer alleen komt, een beeld van Hem is, en dat wie van de Heer in de naastenliefde is, in de staat van ongereptheid is, over welke staat, door de Goddelijke barmhartigheid van de Heer, in hetgeen volgt.

1014. *vers 7.*

En gijlieden, weest vruchtbaar en vermenigvuldigt; breidt u uit over de aarde, en vermenigvuldigt op deze.

Weest vruchtbaar en vermenigvuldigt, betekent hier, als eerder, de aanwassing van het goede en het ware in de innerlijke mens; vruchtbaar zijn wordt gezegd van de goedheden en vermenigvuldigen van de waarheden; breidt u uit over de aarde, en vermenigvuldig u op deze, betekent de aanwassing van het goede en ware in de uiterlijke mens, die de aarde is; uitbreiden wordt gezegd van de goedheden, vermenigvuldigen van de waarheden.

1015. Dat de woorden 'weest vruchtbaar en vermenigvuldigt' de aanwassing van het goede en het ware in de innerlijke mens betekenen, en dat vruchtbaar zijn de goedheden betreft, en vermenigvuldigen de waarheden, blijkt uit hetgeen eerder bij het eerste vers van dit hoofdstuk is aangetoond, waar dezelfde woorden staan.

Dat deze aanwassing bij de innerlijke mens zijn, kan blijken uit hetgeen volgt, waar andermaal ‘vermenigvuldigt’ wordt gezegd, welke herhaling onnodig en overbodig zou zijn, als er niet iets bijzonders, van het vorige onderscheiden, mee werd aangeduid.

Hieruit, en uit hetgeen tot hiertoe is gezegd, blijkt, dat bevruchting en vermenigvuldiging hier worden gezegd van de goedheden en de waarheden bij de innerlijke mens.

De innerlijke mens wordt gezegd, omdat, als boven aangetoond, de mens naar de hemelse en geestelijke dingen, welke van de Heer alleen zijn, een innerlijk mens is; daarentegen is hij, die naar de dingen van de rede, een innerlijk mens of die het midden houdt tussen de innerlijke en de uiterlijke mens; en naar de neigingen van het goede en naar de vergaarde kennis van het geheugen, is hij een uiterlijk mens.

Dat de mens van dien aard is, werd in de inleiding tot dit hoofdstuk, nr. 978, aangetoond.

Dat de mens dit echter, zolang hij in het lichaam leeft, niet weet, komt, omdat hij in de lichamelijke dingen is, waardoor hij zelfs niet eens weet, dat er innerlijke dingen zijn, nog minder, dat zij in zo’n orde onderscheiden zijn; maar wanneer hij wil nadenken, kan hij er zich duidelijk van overtuigen, wanneer hij in een van het lichaam afgetrokken denken is, en als het ware in zijn geest denkt.

Dat bevruchting en vermenigvuldiging wordt gezegd van de innerlijke of van de redelijke mens, komt omdat de werking van de innerlijke mens niet dan heel algemeen in de innerlijke mens gevoeld wordt, want er zijn ontelbare afzonderlijke dingen, welke een zekere algemene, en zelfs heel algemene, eenheid vormen in zijn innerlijke mens.

Hoe ontelbaar deze afzonderlijke dingen zijn, en hoe zij zich verhouden en een hoogst algemeen donker iets vormen, kan blijken uit hetgeen eerder is aangetoond in nr. 545.

1016. Dat de woorden ‘breidt u uit over de aarde, en vermenigvuldig op deze’ de aanwassing van het goede en het ware in de uiterlijke mens betekenen, die de aarde is, en dat zich uitbreiden wordt gezegd van de goedheden, en vermenigvuldigen van de waarheden, blijkt uit hetgeen hiervoor is gezegd, voorts uit de betekenis van de aarde, welke de uiterlijke mens; hierover zie men hetgeen gezegd en aangetoond is bij het eerste vers van dit hoofdstuk, nr. 983.

Dat hier zich uitbreiden over de aarde en zo op haar vermenigvuldigen gezegd wordt, heeft de volgende reden: bij de wedergeboren mens vermenigvuldigt niets in zijn uiterlijke mens, dat wil zeggen, niets goeds en niets waars neemt toe, dan alleen door de werking van de naastenliefde.

De naastenliefde is als de warmte die, in het getij van de lente of van de zomer, het gras, de planten en de bomen doet groeien; zonder naastenliefde of geestelijke warmte groeit niets, waarom hier eerst wordt gezegd: breidt u uit over de aarde, hetgeen de goedheden betreft, welke tot de naastenliefde behoren, en waardoor vermenigvuldiging van het goede en ware geschiedt.

Eenieder kan begrijpen, hoe het daarmee is gesteld: niets groeit en vermenigvuldigt bij de mens, tenzij er een of andere neiging is; de bekoring van de neiging is het, die niet alleen wortel doet schieten, maar ook doet groeien; alles geschiedt overeenkomstig het streven van de neiging.

Wat de mens liefheeft, neemt hij met graagte op, onthoudt het en behoedt het, dus alles, wat een of andere neiging begunstigt; om datgene, wat zijn neiging niet begunstigt, bekommert de mens zich niet; hij beschouwt het als van nul en generlei waarde, en verwerpt het zelfs.

Maar zoals de neiging is, zo is ook de vermenigvuldiging; bij de wedergeborene is de neiging van het goede en het ware, voortkomende uit de door Heer geschonken naastenliefde; vandaar dat hij alles, wat de neiging van de naastenliefde begunstigt, aangrijpt, onthoudt en behoedt, en zich zo in goedheden en waarheden bevestigt; dit nu is aangeduid door de woorden ‘breidt u uit over de aarde, en vermenigvuldigt’.

1017. Door een voorbeeld kan worden duidelijk gemaakt, dat de vermenigvuldiging evenredig is aan de neiging; wie het beginsel aanneemt dat het geloof-alleen zalig maakt, ook al doet hij geen werk van naastenliefde, dat wil zeggen, ook al heeft hij geen naastenliefde, en zo dus het geloof van de naastenliefde scheidt – niet alleen wegens de van de vroegste kindsheid af aangenomen beginselen, maar ook omdat hij meent, dat wanneer men de werken van naastenliefde of de naastenliefde voor het eigenlijke wezen van het geloof zou verklaren, en zo dus vroom leven, men noodzakelijkerwijs een verdienste in die werken zou moeten stellen, wat echter vals is – die verwerpt dus de naastenliefde, en beschouwt de werken van de naastenliefde van nul en generlei waarde, en blijft alleen in de voorstelling van het geloof, welk geloof niets is zonder datgene, wat het wezen ervan uitmaakt: de naastenliefde. Terwijl hij dit beginsel bij zichzelf bevestigt, handelt hij nooit uit neiging tot het goede, maar uit een neiging tot genot, dat daarin bestaat, een losbandig leven van louter begeerten te kunnen leiden; en wie dan dit beginsel met veel argumenten staaft, doet dat niet uit liefde tot het ware, maar uit zelfverheerlijking, om daardoor groter, geleerder en fijnzinniger dan anderen te schijnen, en zo onder de lieden van aanzien en onder de rijken verheven te worden, dus uit het genot, dat die neiging verschaft; en dit genot bewerkt, dat de bevestigingen vermenigvuldigt worden, want, als reeds gezegd, zoals de neiging is, is de vermenigvuldiging. In het algemeen kan uit een grondbeginsel dat vals is, nooit iets anders dan valsheden voortvloeien, want alles voegt zich naar het grondbeginsel; ja zelfs, zoals ik uit ondervinding weet - waarover, door de Goddelijke barmhartigheid van de Heer, elders gesproken zal worden - beschouwen zij, die zich in dergelijke beginselen met betrekking tot het geloof alléén bevestigen en niet in de naastenliefde zijn, alles wat de Heer zo vaak over de liefde en de naastenliefde heeft gezegd, van nul en generlei waarde, en zien het als het ware niet eens, bijvoorbeeld, (Mattheüs 3 : 8, 9; 5 : 7, 43 tot 48; 6 : 12, 15; 7 : 1-20; 9 : 13; 12 : 33; 13 : 8, 23) enzovoorts.

1018. Dat hier nogmaals gezegd wordt ‘zijt vruchtbaar en vermenigvuldigt’ evenals in het eerste vers van dit hoofdstuk, komt omdat hier het besluit ligt, en dat alles wel gedijen, vruchtdragen en vermenigvuldigen zal, wanneer zij dat niet doen, wat is aangeduid door bloed eten en door bloed vergieten, namelijk wanneer zij de naastenliefde niet uitblussen door haat en door ontwijdingen.

1019. *vers 8. En God zei tot Noach, en tot zijn zonen met hem, zeggende.*

De woorden ‘God zei tot Noach, en tot zijn zonen met hem, zeggende’, betekenen de waarheid van de dingen die volgen de geestelijke Kerk, welke wordt verstaan onder Noach en zijn zonen met hem.

1020. Dat dit wordt aangeduid, kan hieruit blijken, dat alles, wat van het eerste hoofdstuk van Genesis tot op Eber, elfde hoofdstuk, historisch is samengevoegd, een andere betekenis heeft dan in de letter ligt opgesloten, en dat de historische verhalen niets dan verdichtsel in historische vorm zijn, overeenkomstig de gewoonte van de Oudsten. Wanneer dezen van de waarheid van een zaak getuigenis gaven, zeiden zij: ‘Jehovah zei’, hier echter ‘God’, omdat er sprake is van de geestelijke Kerk; op dezelfde wijze bedienen zij zich van deze uitdrukking, wanneer iets bewaarheid zou worden of bewaarheid werd.

1021. Dat door Noach en zijn zonen met hem, de Oude Kerk wordt aangeduid, is eerder aangetoond, en zal in het vervolg van dit hoofdstuk blijken, zodat het niet nodig is bij de bevestiging daarvan stil te staan.

1022. vers 9, 10.

En Ik, ziet, Ik richt Mijn verbond op met u, en met uw zaad na u. En met alle levende ziel, die met u is, van de vogel, van het beest, en van alle wild gedierte van de aarde met u; van allen, die uit de ark gegaan zijn, tot al het wild gedierte van de aarde toe.

‘En Ik, ziet, Ik richt Mijn verbond met u op, betekent de tegenwoordigheid van de Heer in de naastenliefde; met u’, betekent de wedergeboren geestelijke mens; en met uw zaad na u, duidt hen aan, die opnieuw geschapen worden; met alle levende ziel die met u is, betekent in het algemeen alles, wat bij de mens wedergeboren is; van de vogel, betekent in het bijzonder de dingen van zijn nieuwe wil; van alle wild gedierte van de aarde, de lagere dingen van zijn verstand en de dingen van de wil, welke daaruit voortkomen; met u, betekent, hier als eerder, hetgeen bij de wedergeboren geestelijke mens is; van allen, die uit de ark gegaan zijn, betekent de mens van de Kerk; tot al het wild gedierte van de aarde toe, betekent de mens buiten de Kerk.

1023. Dat de woorden ‘En Ik, ziet, Ik richt Mijn verbond op ‘de tegenwoordigheid van de Heer in de naastenliefde betekenen, kan blijken uit de betekenis van het verbond, zie nr. 666, waar is aangetoond, dat het verbond de wedergeboorte betekent, en wel de verbinding van de Heer met de wedergeboren mens door de liefde; en dat het hemelse huwelijk het eigenlijke wezen van het verbond is, dus het hemelse huwelijk bij ieder wedergeboren mens.

Hoe het met dit huwelijk of verbond is gesteld, is eveneens eerder aangetoond; het hemelse huwelijk bij de mens van de Oudste Kerk berustte in het eigene van zijn wil, maar vond plaats in het eigene van zijn verstand, want toen de dingen van de wil van de mensen geheel en al verdorven waren, scheidde de Heer het eigene van zijn verstand op wonderbaarlijke wijze van het eigene van diens verdorven wil, en vormde in het eigene van zijn verstand een nieuwe wil, die het geweten is, en in het geweten legde Hij naastenliefde, en in de naastenliefde onschuld, en zo verbond Hij zich, of wat hetzelfde is, ging Hij met de mens een verbond aan.

Voor zoveel het eigene van de wil van de mens gescheiden kan worden van dit verstandelijke eigene, kan de Heer bij hem tegenwoordig zijn, of Zich met hem verbinden en een verbond met hem aangaan.

Verzoeken en dergelijke middelen tot wedergeboorte, bewerken dat het eigene van de wil van de mens rust, alsof het te niet ging en als het ware stierf; voor zoveel dit geschiedt, kan de Heer in de naastenliefde werken door middel van het geweten, dat in het verstandelijk eigene van de mens geplant is; dit nu is het, wat hier verbond wordt genoemd.

1024. Dat ‘met u’ de wedergeboren geestelijke mens betekent, blijkt uit hetgeen eerder herhaaldelijk is gezegd, namelijk dat Noach en zijn zonen de geestelijke Kerk betekenen, welke op de Oudste hemelse Kerk volgde, en daar zij de Kerk aanduiden, duiden zij ook ieder mens van de Kerk aan, dus de wedergeboren geestelijke mens.

1025. Dat met ‘met uw zaad na u’ degenen worden aangeduid, die opnieuw geschapen worden, blijkt uit de betekenis van het zaad en uit hetgeen volgt.

Uit de betekenis van het zaad: in de letterlijke zin betekent het zaad het nageslacht, maar in de innerlijke zin het geloof, en omdat er, zoals reeds vaak gezegd is, geen geloof is dan daar waar naastenliefde is, is het de naastenliefde zelf, welke in de innerlijke zin onder het zaad wordt verstaan.

Uit hetgeen volgt blijkt, dat er niet alleen sprake is van de mens, die in de Kerk is, maar ook van de mens, die buiten de Kerk is, dus van het gehele menselijke geslacht.

Overal waar naastenliefde is, ook bij de het verst van de Kerk verwijderde heidenen, daar is zaad, want het hemelse zaad is de naastenliefde; immers, geen enkel mens kan iets goeds uit

zichzelf doen, maar al het goede komt van de Heer; het goede, dat de heidenen doen, komt ook van de Heer; waarover, door de Goddelijke barmhartigheid van de Heer, in hetgeen volgt. Dat het zaad Gods het geloof is, is eerder in nr. 255 aangetoond; onder het geloof wordt hier en elders de naastenliefde verstaan, waaruit het geloof voortspruit, want er bestaat geen ander geloof, dat werkelijk geloof is, dan het geloof van de naastenliefde.

Evenzo wordt ook elders in het Woord, waar het zaad genoemd wordt, zoals het zaad van Abraham, of van Izaäk, of van Jakob, de liefde of de naastenliefde aangeduid; want Abraham beeldde de hemelse liefde uit, Izaäk de geestelijke liefde, en Jakob beeldde hetzelfde uit, maar dan behorende tot de uiterlijke mens; dit niet alleen in de profetische, maar ook in de historische gedeelten.

In de hemel wordt het historische van het Woord niet waargenomen, maar alleen wat door het historische wordt aangeduid; het Woord is niet alleen geschreven voor de mens, maar ook voor de engelen.

Wanneer de mens het Woord leest, en daaruit geen andere zin dan de letterlijke vat, begrijpen de engelen niet de letterlijke zin maar de innerlijke; de stoffelijke, wereldse en lichamelijke voorstellingen, welke de mens heeft bij het lezen van het Woord, worden bij de engelen geestelijke en hemelse voorstellingen; wanneer bijvoorbeeld de mens van Abraham, Izaäk en Jakob leest, denken de engelen nooit aan Abraham, Izaäk en Jakob, maar aan de dingen welke zij uitbeelden en dus betekenen.

Evenzo weten de engelen, wanneer er van Noach, Sem, Cham en Jafet sprake is, van deze personen niets en zien niets anders dan de Oude Kerk, en de innerlijke engelen zelfs niet eens de Kerk, maar het geloof van die Kerk, en al naar het verband, de staat van de dingen waarvan sprake is.

Dit is ook het geval, wanneer in het Woord van zaad wordt gesproken, zoals hier, maar met betrekking tot Noach wordt gezegd, dat een verbond met hen en met hun zaad na hen zou worden opgericht; de engelen zien dan niet hun nageslacht - want een Noach heeft er nooit bestaan, het was alleen de Oude Kerk, die zo genoemd werd - maar onder het zaad verstaan zij de naastenliefde, welke het eigenlijke wezen van het geloof van die Kerk uitmaakte.

Op dezelfde wijze verstaan de engelen, wanneer in de historische verhalen over Abraham, Izaäk en Jakob, van hun zaad wordt gesproken, geenszins hun eigenlijke nageslacht, maar allen in de gehele wereld, zowel binnen als buiten de Kerk, bij wie hemels zaad of naastenliefde is, ja, de innerlijke engelen zien in dit woord de liefde zelf, welke hemels zaad is, geheel abstract genomen.

Dat door het zaad de liefde wordt aangeduid en voorts eenieder die liefde heeft, blijkt uit de volgende plaatsen; met betrekking tot Abram: *'Jehovah zei: Aan uw zaad zal Ik dit land geven'*, (Genesis 12 : 7); verder: *'Al het land, dat gij ziet, zal Ik u geven, en aan uw zaad tot in eeuwigheid, en Ik zal uw zaad stellen als het stof van de aarde'*, (Genesis 13 : 15, 16).

Zij, die in de letterlijke zin zijn, lezen er niets anders uit, dan dat onder het zaad het nageslacht van Abram wordt verstaan, en onder het land, het land Kanaän, en te meer omdat dit land aan zijn nageslacht gegeven is; daarentegen zien zij, die in de innerlijke zin zijn, zoals de gehele hemel dat is, in het zaad van Abram niets anders dan liefde, in het land Kanaän niets anders dan het rijk van de Heer in de hemelen en op aarde, in de schenking van dat land aan hen niets anders dan een uitbeelding; hierover zal door de Goddelijke barmhartigheid van de Heer, elders gesproken worden.

Evenzo heet het op een andere plaats bij Abram: *'Jehovah leidde hem naar buiten en zei: Zie nu op naar de hemel, en tel de sterren, indien gij ze tellen kunt; en Hij zei tot hem: Zo zal uw zaad zijn'*, (Genesis 15 : 5); waar op dezelfde wijze, omdat Abram de liefde en het zaligmakende geloof uitbeeldde, onder zijn zaad in de innerlijke zin geen ander nageslacht wordt verstaan, dan allen in de gehele wereld, die in de liefde zijn.

Evenzo: *'Ik zal Mijn verbond oprichten tussen Mij en tussen u en tussen uw zaad na u, en Ik zal u, en uw zaad na u, het land van uw vreemdelingschappen geven, het gehele land Kanaän,*

tot eeuwige bezitting, en Ik zal hun tot God zijn; dit is Mijn verbond, dat gijlieden houden zult tussen Mij en tussen u, en tussen uw zaad na u: dat al wat mannelijk is, u besneden worde, (Genesis 17 : 7, 8, 10).

Hier betekent een verbond oprichten eveneens de verbinding van de Heer met de mensen in de gehele wereld door de liefde, welke liefde door Abram is uitgebeeld.

Hieruit blijkt, wat door zijn zaad wordt aangeduid, namelijk allen over de gehele wereld die in de liefde zijn.

Het verbond was de besnijdenis, waarover hier gehandeld wordt en waaronder de hemel nooit de besnijdenis van het vlees maar de besnijdenis van het hart verstaat, welke bij diegenen is die in de liefde zijn.

De besnijdenis was de uitbeelding van de wedergeboorte door de liefde, wat bij Mozes duidelijk wordt uitgelegd: *'Jehovah God zal uw hart besnijden, en het hart van uw zaad, om Jehovah, uw God, liefde hebben, met uw ganse hart en met uw ganse ziel, opdat gij zal leven'*, (Deuteronomium 30 : 6).

Hieruit blijkt, wat de besnijdenis in de innerlijke zin is; vandaar dat er overal waar de besnijdenis genoemd wordt, niets anders bedoeld wordt dan de liefde en de naastenliefde, en het leven dat er uit voortkomt.

Dat door het zaad van Abraham allen in de gehele wereld die liefde hebben, worden aangeduid, blijkt ook uit de woorden van de Heer tot Abraham en tot Izaäk; tot Abraham, nadat deze op bevel Izaäk had willen offeren: *'Zegenende zal Ik u zegenen, en vermenigvuldigende zal Ik uw zaad vermenigvuldigen, als de sterren des hemels, en als het zand dat aan de oever van de zee is, en uw zaad zal de poort van zijn vijanden erfelijk bezitten, en in uw zaad zullen gezegend worden alle natiën van de aarde'*, (Genesis 22 : 17, 18).

Het blijkt duidelijk dat hier onder het zaad allen in de gehele wereld, die liefde hebben, worden verstaan.

En zoals Abraham, zoals gezegd, de hemelse liefde uitbeeldde, beeldde Izaäk de geestelijke liefde uit, waarom door het zaad van Izaäk niets anders wordt uitgebeeld dan ieder mens, bij wie geestelijke liefde of naastenliefde is.

Tot Izaäk wordt gezegd: *'Woon als vreemdeling in dit land, en Ik zal met u zijn, en zal u zegenen, want aan u en uw zaad zal Ik al deze landen geven, en zal de eed bevestigen, die Ik aan Abraham uw vader gezworen heb, en Ik zal uw zaad doen vermenigvuldigen, als de sterren van de hemelen, en zal aan uw zaad al deze landen geven, en in uw zaad zullen gezegend worden alle natiën der aarde'*, (Genesis 26 : 3, 4, 24).

Hieruit blijkt duidelijk, dat alle natiën bedoeld worden, die in de naastenliefde zijn.

De hemelse liefde, door Abraham uitgebeeld, is als het ware de vader van de geestelijke liefde, door Izaäk uitgebeeld, want uit het hemelse wordt het geestelijke geboren, zoals eerder is aangetoond.

Omdat Jakob de uiterlijke dingen van de Kerk uitbeeldde, welke uit de innerlijke dingen ontstaan, dus alles wat in de uiterlijke mens uit de liefde en de naastenliefde voortspuit, werden door zijn zaad allen in de gehele wereld aangeduid, die een uiterlijke godsdienst hebben, waarin zich een innerlijke godsdienst bevindt, en die de werken van de naastenliefde betrachten, waarin de naastenliefde zetelt, welke van de Heer komt.

Van dit zaad werd tot Jakob gezegd, nadat hij in de droom de ladder had gezien: *'Ik ben Jehovah, de God van uw vader Abraham, en de God van Izaäk; het land, waarop gij gelegen zijt, zal Ik aan u geven, en aan uw zaad, en uw zaad zal wezen als het stof der aarde, en in u en in uw zaad zullen alle familiën des aardbodems gezegend worden'*, (Genesis 28 : 13, 14; 32 : 12; 48 : 4).

Dat het zaad niets anders betekent, kan behalve uit de in nr. 255 aangehaalde plaatsen, ook nog uit de navolgende blijken; bij Jesaja: *'Gij Israël, Mijn knecht, Jakob, die Ik verkoren heb, het zaad van Abraham, Mijn vriend'*, (Jesaja 41:8), waar gehandeld wordt over de

wedergeboorte van de mens, waarbij, zoals vaker, een onderscheid wordt gemaakt tussen Israël en Jakob, en door Israël de innerlijke dingen van de geestelijke Kerk worden aangeduid, door Jakob haar uiterlijke dingen.

Beide worden zij zaad van Abraham genoemd, dat wil zeggen, zaad van de hemelse Kerk, omdat het hemelse, het geestelijke en het natuurlijke elkaar opvolgen.

Bij Jeremia: *'Ik had u geplant, een edele wijnstok, een zaad der waarheid, hoe zijt gij Mij veranderd, in verbasterde ranken van een vreemde wijnstok'*, (Jeremia 2 : 21).

Hier is sprake van de geestelijk Kerk, die een edele wijnstok is, waarvan naastenliefde of geloof van de naastenliefde, zaad der waarheid wordt genoemd.

Bij dezelfde: *'Gelijk het heir der hemelen niet geteld, en het zand der zee niet gemeten wordt, alzo zal Ik vermenigvuldigen het zaad van David, Mijn knecht, en de Leviëten, die Mij dienen'*, (Jeremia 33 : 22); daar staat klaarblijkelijk het zaad voor het hemelse zaad, want door David wordt de Heer aangeduid; dat het zaad van David niet geweest is als het heir der hemelen, dat niet geteld wordt en niet als het zand der zee, dat niet gemeten wordt, is eenieder bekend.

Bij dezelfde: *'Ziet de dagen komen, spreekt Jehovah, en Ik zal aan David een rechtvaardige spruit verwekken, en hij zal koning zijnde regeren, handelen met inzicht, en gericht en gerechtigheid doen op de aarde; in Zijn dagen zal Jehudah zalig gemaakt worden, en Israël zal zeker wonen, en dit zal Zijn naam zijn, waarmee men Hem zal noemen: Jehovah, onze gerechtigheid.*

Daarom ziet, de dagen komen, spreekt Jehovah, en zij zullen niet meer zeggen: Jehovah leeft, die de zonen Israëls uit het land Egypte heeft opgevoerd, maar: Jehovah leeft, die heeft opgevoerd, en die heeft aangebracht het zaad van het huis Israëls, uit het land van het noorden', (Jeremia 23 : 5, 6, 7, 8).

Hier wordt iets geheel anders aangeduid, dan hetgeen in de letter verschijnt; onder David wordt niet David verstaan, onder Jehudah niet Juda en onder Israël niet Israël, maar onder David de Heer, onder Jehudah het hemelse, onder Israël het geestelijke; vandaar worden door het zaad van Israël, degenen aangeduid die naastenliefde of het geloof van de naastenliefde hebben.

Bij David: *'Gij, die Jehovah vreest, prijst Hem; al gij zaad van Jakob, verheerlijkt Hem; al gij zaad van Israël, ontziet u voor Hem'*, (Psalm 22 : 24, 25).

Hier wordt onder het zaad van Israël ook geen ander zaad verstaan dan de geestelijke Kerk.

Bij Jesaja: *'Zijn stam zal zaad der heiligheid zijn'*, (Jesaja 6 : 13), voor de overblijfselen, die heilig zijn, omdat die van de Heer zijn.

Bij dezelfde: *'Ik zal zaad uit Jakob voortbrengen, en uit Jehudah een bezitter van Mijn bergen, en Mijn uitverkorenen zullen het bezitten, en Mijn knechten zullen aldaar wonen'*, (Jesaja 65 : 9); waar sprake is van de uiterlijke en innerlijke hemelse Kerk.

Bij dezelfde: *'Zij zullen niet verwekken tot verstoring, zij zijn het zaad van de gezegenden van Jehovah, en hun nakomelingen met hen'*, (Jesaja 65 : 23); waar gehandeld wordt over de nieuwe hemel en de nieuwe aarde, of over het rijk van de Heer; zij die daar zij, door de liefde verwekt of wedergeboren, worden het zaad van de gezegenden van Jehovah genoemd.

1026. Dat de woorden 'met alle levende ziel, die met u is' in het algemeen alles betekenen, wat bij de wedergeboren mens is, kan blijken uit hetgeen voorafgaat en uit hetgeen volgt, en bovendien uit de betekenis van het levende; levend wordt genoemd alles, wat van de Heer het leven heeft ontvangen, en levende ziel heet alles wat vandaar bij de wedergeboren mens leeft, want overeenkomstig het leven, dat de wedergeborene ontvangt, leeft elk ding bij hem, zowel de dingen van zijn rede als zijn neigingen.

Dit leven verschijnt voor de engelen in elk deeltje van zijn gedachte en van zijn spreken, maar niet zozeer voor de mensen.

1027. Dat ‘van de vogel’ in het bijzonder de dingen van zijn verstand betekent, blijkt uit hetgeen eerder herhaaldelijk omtrent de vogelen is gezegd en aangetoond, zoals in de nrs. 40 en 776.

1028. Dat ‘van het beest’ in het bijzonder de dingen van de nieuwe wil betekent, blijkt eveneens uit hetgeen eerder omtrent de beesten en hun betekenis is gezegd en aangetoond, zoals in de nrs. 45, 46, 142, 143, 246, 776.

1029. Dat de woorden ‘van alle wild gedierte van de aarde’ de lagere dingen van zijn verstand en de dingen van de wil, welke daaruit voortkomen, betekenen, blijkt eveneens uit hetgeen eerder over de betekenis van het wilde dier is aangetoond, want bij ieder mens zijn innerlijke en uiterlijke dingen; de innerlijke dingen zijn de dingen van de rede, hier aangeduid door de vogel, en de neigingen, aangeduid door het beest.

De uiterlijke dingen zijn de vergaarde kennis en de verlustigingen, hier aangeduid door de wilde dieren van de aarde.

Dat door vogel, beest en wild dier niet een vogel, beest en een wild dier worden aangeduid, maar het levende bij de wedergeboren mens, kan eenieder weten en al hieruit opmaken, dat God toch geen verbond kan aangaan met redeloze dieren, want er wordt gezegd: ‘Ik richt Mijn verbond op met alle levende ziel die met u is, van de vogel, van het beest en van het wilde dier van de aarde met u’, maar God richt Zijn verbond op met de mens, die naar zijn innerlijke en uiterlijke dingen zo door deze dieren is beschreven.

1030. Dat de woorden ‘van allen, die uit de ark zijn gegaan’ de mensen van de Kerk betekenen, en de woorden ‘tot al het wild gedierte van de aarde toe’ de mens buiten de Kerk betekenen, kan blijken uit het verband in de innerlijke zin, want eerst is alles genoemd, wat uit de ark gegaan is, zoals alle levende ziel, van de vogel, van het beest en van het wilde dier van de aarde, en hier wordt andermaal gezegd ‘van allen, die uit de ark gegaan zijn tot het wilde dier van de aarde toe’; zo wordt het wilde dier van de aarde voor de tweede keer genoemd; deze herhaling zou niet plaats vinden, als er hier niet iets anders mee wordt bedoeld; verder volgt hier ook ‘en Ik richt Mijn verbond met u op’, hetgeen eveneens tevoren gezegd is. Hieruit blijkt, dat voor hen, die uit de ark gegaan zijn, de wedergeborenen worden aangeduid, of de mensen van de Kerk, en door het wilde dier allen in de gehele wereld, die buiten de Kerk zijn.

In het Woord betekent het wilde dier van de aarde, wanneer er niet de levende dingen onder worden verstaan, de lagere dingen, die min of meer met de natuur van de wilde dieren overeenkomen, en het richt zich dan ook naar de dingen, waarvan sprake is; wanneer gehandeld wordt over hetgeen in de mens is, dan betekent het wilde dier het lagere, dat tot de uiterlijke mens en tot het lichaam behoort, zoals kort tevoren in dit vers, en zo de mindere dingen.

Wanneer er van een volledig gezelschap, dat een samengesteld mens of een samengesteld persoon wordt genoemd, sprake is, dan betekent het wilde dier hen, die niet tot de Kerk behoren, omdat zij minder edel zijn; en zo richt zich deze uitdrukking steeds naar het onderwerp, zoals bij Hosea: *‘Ik zal te dien dage een verbond voor hen maken, met het wild gedierte van het veld, en met de vogel der hemelen, en het kruipende dier op de aarde’*, (Hosea 2 : 17).

Bij Jesaja: *‘Het wild gedierte op het veld zal Mij eren, want Ik gaf wateren in de woestijn’*, (Jesaja 43 : 20).

Bij Ezechiël: *‘Alle vogels van de hemel nestelden in zijn twijgen, en alle wilde dieren op het veld teelden onder zijn twijgen, en alle grote natiën woonden onder zijn schaduw’*, (Ezechiël 31 : 6).

1031. vers 11.

En Ik richt Mijn verbond op met u, en niet zal meer alle vlees door de wateren van de vloed uitgeroeid worden; en er zal geen vloed meer zijn, om de aarde te verderven.

En Ik richt Mijn verbond op met u, betekent de tegenwoordigheid van de Heer bij eenieder, die naastenliefde heeft, en het heeft betrekking op hen die uit de ark gaan en op al het wild gedierte op het veld, dat wil zeggen, op de mens binnen de Kerk en op de mensen buiten de Kerk; en niet zal meer alle vlees door de wateren van de vloed uitgeroeid worden, betekent, dat zij niet te gronde zullen gaan zoals het laatste nageslacht van de Oudste Kerk; en er zal geen vloed meer zijn om de aarde te verderven, betekent, dat een dergelijke dodelijke en verstikkende overreding niet meer zou opkomen.

1032. Dat de woorden ‘En Ik richt Mijn verbond op met u’ de tegenwoordigheid van de Heer betekenen bij eenieder die naastenliefde heeft, en betrekking hebben op hen die uit de ark gaan, en op al het wild gedierte op het veld, dat wil zeggen, op de mensen binnen de Kerk en op de mensen buiten de Kerk, blijkt uit hetgeen kort tevoren is gezegd.

Dat de Heer ook een verbond aangaat, of zich door naastenliefde ook verbindt met hen, die buiten de Kerk zijn, en heidenen genoemd worden, hiermee is het als volgt gesteld: de mens van de Kerk meent, dat allen die buiten de Kerk zijn en heidenen genoemd worden niet zalig kunnen worden, omdat zij geen erkentissen van het geloof hebben en dus hoegenaamd niets van de Heer weten; hij zegt dat er zonder geloof en zonder erkenning van de Heer geen heil is; zo verdoemt hij allen die buiten de Kerk zijn.

Er zijn zelfs velen van dien aard, die in een leer, ja in een ketterij zijn, en menen, dat allen die buiten hun leer of buiten hun ketterij staan, dat wil zeggen, die niet zo voelen als zij, niet zalig worden; toch is het daarmee geheel anders gesteld.

De Heer strekt Zijn barmhartigheid over het gehele menselijk geslacht uit, en Hij wil allen in de gehele wereld zalig maken en tot zich trekken.

De barmhartigheid van de Heer is oneindig, en laat zich niet beperken tot de weinigen die binnen de Kerk zijn, maar zij strekt zich uit over allen op het gehele aardrijk; dat zij buiten de Kerk geboren zijn en zo in de onwetendheid van het geloof verkeren, is niet hun schuld, en nooit wordt iemand verdoemd omdat hij geen geloof in de Heer heeft, wanneer hij Hem niet kent.

Welk weldenkend mens zou nu ooit kunnen zeggen, dat het grootste deel van het menselijk geslacht de eeuwige dood moet sterven, omdat het niet in Europa is geboren, waar betrekkelijk weinig mensen zijn?

En welk weldenkend mens zou ooit kunnen zeggen, dat de Heer een zo grote menigte mensen laat geboren worden om hen de eeuwige dood te laten sterven? Dat zou in strijd zijn met het Goddelijke en met de barmhartigheid.

En bovendien leiden zij, die buiten de Kerk zijn en heidenen genoemd worden, een veel zedelijker leven dan zij, die in de Kerk zijn, en nemen zij veel lichter de leer van het ware geloof aan.

Dit komt nog duidelijker uit bij de zielen in het andere leven; uit de zogenaamde christelijke wereld komen de allerergsten, die een dodelijke haat tegen de naaste en een dodelijke haat tegen de Heer koesteren, en die meer dan alle anderen in de gehele wereld echtbrekers zijn; niet in die mate uit de overige werelddelen, want zeer velen van diegenen, die afgoden hadden vereerd, zijn van zo'n inborst, dat zij haat en echtbreuk verafschuwen, en de christenen vrezen, omdat dezen zo aangelegd zijn en omdat zij iedereen willen kwellen.

Zelfs zijn de heidenen van dien aard, dat zij, wanneer zij door de engelen worden onderwezen, de waarheden van het geloof en dat de Heer het heelal regeert, bereidwillig luisteren en gemakkelijk van het geloof doordrongen worden, en zo hun afgoden verwerpen.

Daarom worden de heidenen, die een zedelijk leven geleid hebben, en in wederkerige naastenliefde en in onschuld geleefd hebben, in het andere leven wedergeboren.

Zolang zij in de wereld leven, is de Heer bij hen tegenwoordig in de naastenliefde en in de onschuld, want er is geen naastenliefde en geen onschuld, tenzij van de Heer.

De Heer schenkt hun ook een geweten voor het rechte en het goede, overeenkomstig hun godsdienst, en in dit geweten legt Hij onschuld en naastenliefde, en wanneer er onschuld en naastenliefde in hun geweten is, laten zij zich gemakkelijk doordringen van het ware van het geloof dat uit het goede voortkomt.

Dit heeft de Heer Zelf gezegd, bij Lukas:

‘En er zei één tot Jezus: Heer, zijn er ook weinigen die zalig worden?’

En Hij zei tot hen: Gij zult Abraham, Izaäk en Jakob zien, en al de profeten in het Koninkrijk Gods, maar ulieden buiten uitgeworpen.

En daar zullen er komen van oosten en westen, en van noorden en zuiden, en zullen aanzitten in het koninkrijk Gods; en ziet, er zijn laatsten, die de eersten zullen zijn, en er zijn eersten, die de laatsten zullen zijn’, (Lukas 13 : 23, 28, 29, 30); onder Abraham, Izaäk en Jakob worden hier allen verstaan, die in de liefde zijn, zoals eerder is aangetoond.

1033. Er werd gezegd, dat ook aan de heidenen een geweten voor het rechte en het goede wordt geschonken, overeenkomstig hun godsdienst; hiermee is het zo gesteld: in het algemeen genomen, bestaat er een waar, een onecht en een vals geweten.

Een waar geweten is het geweten, dat door de Heer gevormd wordt uit de waarheden van het geloof; wanneer de mens met dit geweten begiftigd is, vreest hij tegen de waarheden van het geloof in te handelen, want hij zou daarmee tegen zijn eigen geweten in handelen.

Dit geweten kan niemand ontvangen, die niet in de waarheden van het geloof is, vandaar dan ook niet zoveel in de christelijke wereld, want eenieder stempelt zijn dogma tot waarheid van het geloof; niettemin ontvangen zij, die wedergeboren worden, een geweten, wanneer zij de naastenliefde ontvangen, want de naastenliefde is de grondslag van het geweten.

Een onecht geweten is een geweten, dat zich bij de heidenen vormt uit hun goddelijke eredienst, waarin zij zijn geboren en opgevoed; hiertegen handelen is voor hen tegen het geweten handelen; wanneer hun geweten is gegrondvest in naastenliefde en barmhartigheid, en in gehoorzaamheid, dan zijn zij van dien aard, dat zij in het andere leven een waar geweten kunnen ontvangen, en zij ontvangen het dan ook inderdaad, want niets beminnen zij eerder en meer dan het ware van het geloof.

Een vals geweten is een geweten, dat niet door de innerlijke, maar door de uiterlijke dingen gevormd wordt, dat wil zeggen, niet door de naastenliefde, maar door de eigenliefde en de liefde tot de wereld; want er zijn mensen wie het voorkomt als handelden zij tegen het geweten, wanneer zij tegen de naaste handelen en het schijnt hun dan ook toe, alsof zij van binnen beangstigd worden, maar dit komt alleen, omdat zij in hun gedachten gewaar worden, dat hun leven, hun eer, hun roep, hun vermogen of hun gewin gevaar loopt, en dat zij zo zichzelf schade zouden kunnen berokkenen; sommigen hebben uit overerving zo’n weekhartigheid meegekregen, anderen kweken haar bij zichzelf aan, maar het is een vals geweten.

1034. Dat de woorden ‘niet meer zal alle vlees door de wateren van de vloed uitgeroeid worden’ betekenen, dat zij niet te gronde zullen gaan zoals het laatste nageslacht van de Oudste Kerk, blijkt uit hetgeen eerder gezegd is, de mensen voor de vloed, die te gronde gingen, en deze zijn het, die door de wateren van de vloed zijn uitgeroeid.

In nr. 310 is eerder aangetoond, hoe het hiermee gesteld is, namelijk dat het laatste nageslacht van de Oudste Kerk van dien aard was, dat tegelijk met de dingen van hun wil ook de dingen van hun verstand waren verdorven, zodat bij hen de dingen van het verstand niet gescheiden

konden worden van de dingen van hun wil, en in de dingen van het verstand geen nieuwe wil gevormd kon worden, want zo hingen de beide delen van hun gemoed samen.

Daar dit voorzien was, werd er door de Heer ook in voorzien, dat bij de mens de dingen van zijn verstand gescheiden konden worden van de dingen van zijn wil, en zo vernieuwd konden worden.

En daar er op deze wijze in voorzien was, dat er in het vervolg niet meer zo'n mens zou ontstaan, als dit geslacht voor de vloed was, dat geen vlees meer door de wateren van de vloed uitgeroeid zal worden.

1035. Dat de woorden 'er zal geen vloed meer zijn om de aarde te verdueren' betekenen, dat een dergelijke dodelijke en verstikkende overreding niet meer zou opkomen, kan blijken uit de betekenis van de vloed, met betrekking tot de mensen voor de vloed, die te gronde gingen, waarover eerder gehandeld is; waarvan in de nrs. 310, 563, 570, 581, 586 sprake was, alsmede uit hetgeen, de volgende Kerk, die Noach werd genoemd, is gezegd; en voorts uit hetgeen volgt over de regenboog.

1036. *vers 12, 13.*

En God zei: Dit is het teken van het verbond, dat Ik geef tussen Mij en tussen u, en tussen alle levende ziel die met u is, tot de geslachten van de eeuw.

Mijn boog heb Ik gegeven in de wolk, en hij zal zijn tot een teken van het verbond tussen Mij en tussen de aarde.

En Jehovah zei, betekent, dat het zo is; dit is het teken van het verbond, betekent de aanwijzing van de tegenwoordigheid van de Heer in de naastenliefde; dat Ik geef tussen Mij en tussen u, betekent de verbinding van de Heer met de mens door de naastenliefde; en tussen alle levende ziel, die met u is, betekent, zoals eerder, alles wat bij de mens wedergeboren is; tot de geslachten van de eeuw, betekent, voortdurend allen, die opnieuw geschapen worden; de boog heb Ik gegeven in de wolk, betekent de staat van de wedergeboren geestelijke mens, die gelijk een regenboog is; de wolk betekent het donkere licht, waarin de geestelijke mens is in vergelijking met de hemelse mens; en hij zal zijn tot een teken van het verbond tussen Mij en tussen de aarde, betekent, als eerder, de aanwijzing van de tegenwoordigheid van de Heer in de naastenliefde; de aarde is hier het eigene van de mens.

Al deze dingen betreffen de wedergeboren geestelijke mens, of de geestelijke Kerk.

1037. Dat de woorden 'en God zei' betekenen, dat het zo is, werd reeds eerder gezegd en aangetoond, want het zeggen of het woord van God of Jehovah betekent dat het zo is. Daar de Oudsten aan de dingen van de Kerk een historische inkleding gaven, zeiden zij, wanneer zij wilden verzekeren dat iets zo is: God zei of Jehovah zei, en dit was voor hen een uitdrukking ter betuiging en bevestiging.

1038. Dat de woorden 'dit is een teken van het verbond' de aanwijzing van de tegenwoordigheid van de Heer in de naastenliefde betekenen, blijkt uit de betekenis van het verbond en van het teken van het verbond; dat het verbond de tegenwoordigheid van de Heer in de naastenliefde betekent, is eerder in hoofdstuk 6 vers 18 en hierboven in dit hoofdstuk bij vers 9 aangetoond.

Dat het verbond de tegenwoordigheid van de Heer in de liefde en in de naastenliefde betekent, blijkt uit het wezen van het verbond.

Ieder verbond bestaat ter wille van de verbinding, namelijk opdat men wederkerig in vriendschap of in liefde leeft.

Vandaar wordt ook het huwelijk een verbond genoemd.

De verbinding van de Heer met de mens kan alleen in de liefde en in de naastenliefde bestaan, want de Heer is Zelf de Liefde en de barmhartigheid; eenieder wil Hij zalig maken en met sterke kracht naar de hemel, dat wil zeggen, tot Zich trekken.

Hieruit kan eenieder weten en besluiten, dat nooit iemand met de Heer kan worden verbonden, dan alleen door wat Hij Zelf is, dat wil zeggen, dan alleen wanneer hij datgene doet, wat de Heer evenaart, of één met hem uitmaakt, namelijk dat hij de Heer wederkerig liefheeft en de naaste liefheeft als zichzelf.

Hierdoor alleen komt de verbinding tot stand, dit is het eigenlijke wezen zelf van het verbond. Ontstaat hieruit een verbinding, dan volgt klaarblijkelijk dat de Heer tegenwoordig is. Weliswaar is de tegenwoordigheid van de Heer bij ieder mens, maar zij is dichterbij of verderaf, geheel in overeenstemming met het naderen tot de liefde of het zich van de liefde verwijderen.

Daar het verbond de verbinding is van de Heer met de mens door de liefde, of, wat hetzelfde is, de tegenwoordigheid van de Heer bij de mens in de liefde en in de naastenliefde, wordt het verbond zelf in het Woord een verbond van vrede genoemd, want de vrede betekent het rijk van de Heer, en het rijk van de Heer bestaat in de wederkerige liefde, waarin alleen de vrede woont, zoals bij Jesaja: *‘De bergen zullen wijken en de heuvelen wankelen, en Mijn barmhartigheid zal van u niet wijken, en het verbond van Mijn vrede zal niet wankelen, zegt uw Ontfermer Jehovah’*, (Jesaja 54 : 10); waar de barmhartigheid, welke vanuit de liefde is, vredesverbond wordt genoemd.

Bij Ezechiël: *‘Ik zal een enige herder over hen verwekken, en hij zal hen weiden, Mijn knecht David, die zal ze weiden, en die zal hun tot een herder zijn, en Ik zal een vredesverbond met hen maken’*, (Ezechiël 34 : 23, 25); waar onder David duidelijk de Heer wordt verstaan; Zijn tegenwoordigheid bij de wedergeboren mens wordt beschreven door de woorden ‘Die zal ze weiden’.

Bij dezelfde: *‘Mijn knecht David zal koning over hen zijn, en zij zullen allen samen één Herder hebben, en Ik zal een vredesverbond met hen maken, het zal een verbond van eeuwigheid met hen zijn, en Ik zal ze geven, en zal ze doen vermenigvuldigen, en Ik zal Mijn heiligdom in het midden van hen zetten tot in eeuwigheid en Ik zal hun tot God zijn, en zij zullen Mij tot volk zijn’*, (Ezechiël 37 : 24, 26, 27); waar op dezelfde wijze de Heer onder David wordt verstaan; de liefde onder het heiligdom in het midden van hen; de tegenwoordigheid en de verbinding van de Heer in de liefde onder de woorden ‘Hij zal hun tot God zijn, en zij zullen Hem tot volk zijn’ hetgeen vredesverbond en verbond van eeuwigheid wordt genoemd.

Bij Maleachi: *‘Gij zult erkennen, dat Ik dit gebod tot u gezonden heb, opdat Mijn verbond met Levi zij, heeft Jehovah Zebaoth gezegd, Mijn verbond van het leven en van de vrede was met hem, en Ik gaf hem die tot vreze, en hij zal Mij vrezen’*, (Maleachi 2: 4,5).

In de hoogste zin is Levi de Heer, en vandaar de mens, die liefde en naastenliefde heeft, waarom het verbond van het leven en van de vrede in de liefde en in de naastenliefde is gelegen.

Bij Mozes, wanneer van Pinehas sprake is: *‘Zie, Ik geef hem mijn vredesverbond, en dit zal hem en zijn zaad na hem een verbond van eeuwig priesterdom zijn’*, (Numeri 25: 12, 13); waar onder Pinehas niet Pinehas wordt verstaan, maar het priesterdom, dat door hem werd uitgebeeld, en dat de liefde betekent en wat tot de liefde behoort, zoals elk priesterdom van deze Kerk.

Eenieder weet, dat Pinehas geen eeuwig priesterdom had.

Bij dezelfde: *‘Jehovah, uw God, die God Zelf is, de getrouwe God, welke het verbond en de barmhartigheid houdt die, die Hem liefhebben, en Zijn geboden houden, tot in het duizendste geslacht’*, (Deuteronomium 7: 9, 12); waar duidelijk uitkomt, dat de tegenwoordigheid van de Heer bij de mens in de liefde het verbond is, want er wordt gezegd dat het verbond bestaat voor hen, die Hem liefhebben, en die Zijn geboden houden.

Daar het verbond de verbinding van de Heer met de mens door de liefde is, volgt vanzelf, dat het ook de verbinding van de Heer is door alles, wat tot de liefde behoort, en dit zijn de waarheden van het geloof, en worden geboden genoemd; want alle geboden, ja zelfs de wet en de profeten, berusten op deze enige wet, dat men de Heer boven alles lief zal hebben en de naaste als zichzelf, dit blijkt uit de woorden van de Heer, (Mattheüs 22: 34 tot 39; Markus 12: 28 tot 35), waarom dan ook de tafelen, waarop de Tien Geboden zijn geschreven, de tafelen van het verbond werden genoemd.

Daar het verbond of de verbinding bestaat door de wetten of de geboden der liefde, bestond dit verbond ook voor de maatschappelijke wetten, aan de Joodse Kerk door de Heer gegeven, welke wetten getuigenissen worden genoemd; voorts ook van de door de Heer bevolen riten van de Kerk, welke inzettingen worden genoemd.

Al deze dingen worden gezegd tot het verbond te behoren, daar zij de liefde en de naastenliefde betreffen, zoals men leest van de koning Josia: *'De koning stond aan de pilaar, en maakte een verbond voor Jehovah, om Jehovah na te wandelen, en Zijn Geboden, en Zijn getuigenissen, en Zijn inzettingen met ganse harte en met ganser ziel te houden, om te bevestigen, de woorden van het verbond'*, (II Koningen 23: 3).

Hieruit blijkt nu wat het verbond is, en dat het verbond innerlijk is, want de verbinding van de Heer met de mens geschiedt door de innerlijke dingen, en nooit door de uiterlijke dingen afgescheiden van de innerlijke.

De uiterlijke dingen zijn alleen toonbeelden en uitbeeldingen van de innerlijke dingen, zoals de handeling van de mens het uitbeeldende toonbeeld van zijn denken en willen is, en zoals het werk van de naastenliefde het uitbeeldende toonbeeld is van de naastenliefde, welke binnen in de ziel en in het gemoed leeft.

Aldus waren de riten van de Joodse Kerk uitbeeldende toonbeelden van de Heer, bijgevolg van de liefde en de naastenliefde, en van alles wat er uit voortvloeit; vandaar ontstaat het verbond en de verbinding door de innerlijke dingen van de mens; de uiterlijke dingen zijn alleen tekenen van het verbond, zoals zij ook worden genoemd.

Dat het verbond of de verbinding door de innerlijke dingen tot stand komt, blijkt duidelijk, zoals bij Jeremia: *'Ziet, de dagen komen, spreekt Jehovah, en Ik zal met het huis van Israël en met het huis van Jehuda een nieuw verbond maken, niet naar het verbond, dat Ik met hun vaders gemaakt heb, daar zij Mijn verbond vernietigd hebben; maar dit is het verbond dat Ik na die dagen met het huis van Israël maken zal, Ik zal Mijn wet in hun midden geven, en zal die op hun hart schrijven'*, (Jeremia 31: 31, 32, 33); waar van een nieuwe Kerk sprake is. Er wordt duidelijk gezegd, dat het eigenlijke wezen van het verbond in de innerlijke dingen zetelt, en wel in het geweten, waarin de Wet geschreven wordt, welke wet, als gezegd, alles behelst, wat van de liefde is.

Dat de uiterlijke dingen het verbond niet uitmaken, wanneer er geen innerlijke dingen aan zijn toegevoegd, en zij zo door de vereniging één en dezelfde zaak betrachten, maar dat zij tekenen van het verbond zijn, opdat ze door hen, als door uitbeeldende toonbeelden de Heer gedenken, blijkt hieruit, dat de sabbat en de besnijdenis tekenen van het verbond worden genoemd; de sabbat wordt bij Mozes gezegd: *'De zonen Israëls zullen de sabbat houden, om de sabbat in hun geslachten tot een eeuwig verbond te maken; tussen Mij en tussen de zonen Israëls zal dit een teken in eeuwigheid zijn'*, (Exodus 31: 16, 17); en de besnijdenis bij dezelfde: *'Dit is Mijn verbond, dat gij houden zult tussen Mij en tussen u, en tussen uw zaad na u; dat al wat mannelijk is, u besneden wordt, en gij zult het vlees van uw voorhuid besnijden, en het zal tot een teken van het verbond zijn tussen Mij en tussen u'*, (Genesis 17: 10, 11).

Vandaar wordt ook het bloed het bloed van het verbond genoemd, (Exodus 24: 7, 8).

De uiterlijke riten zijn hoofdzakelijk daarom tekenen van het verbond genoemd, opdat men daarbij de innerlijke dingen zou gedenken, dat wil zeggen, die dingen welke zij betekenden.

Al de ritzen van de Joodse Kerk waren niets anders, en daarom werden ook die dingen, welke hun de innerlijke dingen in herinnering brachten, tekenen genoemd, bijvoorbeeld dat men het hoogste gebod op de hand moest binden en tot voorhoofdspannel maken, zoals bij Mozes: *‘Gij zult Jehovah, uw God, liefhebben, uit uw ganse hart, en uw ganse ziel, en uit al uw krachten, en gij zult deze woorden tot een teken binden op uw hand, en zij zullen u tot voorhoofdspannellen zijn tussen uw ogen’*, (Deuteronomium 6: 5, 8; 11: 13, 18); waar de hand de wil betekent, omdat zij de macht betekent, want de macht behoort tot de wil; de voorhoofdspannellen tussen de ogen betekenen het verstand, en zo is het teken de herinnering aan het hoogste gebod of aan de wet, in haar geheel samengevat, opdat het gebod voortdurend in de wil en voortdurend in de gedachte is, dat wil zeggen, opdat de tegenwoordigheid van de Heer en van de liefde in de ganse wil en in elke gedachte is.

Van dien aard is de tegenwoordigheid van de Heer, en door Hem de tegenwoordigheid van de wederkerige liefde bij de engelen.

Over de aard van deze voortdurende tegenwoordigheid zal, door de Goddelijke barmhartigheid van de Heer, in hetgeen volgt, gesproken worden.

Op dezelfde wijze betekent hier, waar gezegd wordt dit is het teken van het verbond, dat Ik geef tussen Mij en tussen u, Mijn boog heb Ik gegeven in de wolk, en hij zal zijn tot een teken van verbond tussen Mij en tussen de aarde, het teken niets anders dan de aanwijzing van de tegenwoordigheid van de Heer in de naastenliefde, en zo de herinnering bij de mens.

Maar hoe hieruit, namelijk uit de boog in de wolk, de aanwijzing en de herinnering voortkomen, zal, door de Goddelijke barmhartigheid van de Heer, in wat volgt gezegd worden

1039. Dat de woorden ‘dat Ik geef tussen Mij en tussen u’ de verbinding van de Heer met de mens door de naastenliefde betekenen, blijkt uit wat thans over het verbond en over het teken van het verbond is gezegd; het verbond is namelijk de tegenwoordigheid van de Heer in de naastenliefde; tussen Mij en tussen u is de daaruit voortvloeiende verbinding; ‘geven’ wil zeggen, maken dat het verbond bestaat.

1040. Dat de woorden ‘en tussen alle levende ziel, die met u is’ alles wat bij de wedergeboren mens is, aanduiden, blijkt uit de betekenis van de levende ziel, waarover boven bij vers 10 is gehandeld; want in het Woord betekent de ziel, als gezegd, al het leven, zowel het innerlijke van de mens als het uiterlijke, ook het leven van de dieren, en dit omdat de dieren dingen betekenen, welke in de mens zijn.

Maar eigenlijk is de levende ziel datgene, wat van de Heer het leven ontvangt, dat wil zeggen, wat wedergeboren is, daar dit alleen leeft; en daar de ziel het leven bij de mens, zowel het innerlijke als het uiterlijke, aanduidt, betekent de levende ziel in een algemene samenvatting alles, wat bij de mens is wedergeboren.

Bij de mens zijn de dingen van de wil en de dingen van het verstand onderling scherp onderscheiden; alles wat daaruit in het algemeen en in het bijzonder bij de levende mens is, is levend.

Het is hiermee namelijk zo gesteld: zoals de mens is, zijn in het algemeen en in het bijzonder alle dingen bij hem; het algemene leven zelf is in elke bijzonderheid, want door de afzonderlijke delen, evenals door hun bijzonderheden, bestaat het algemene, en geen enkele algemeenheid kan op een andere wijze ontstaan, want het wordt het algemene genoemd, daar het uit het bijzondere ontstaat.

Van welke aard derhalve het leven van de mens in het algemeen is, van dien aard is zijn leven in de bijzonderheden, ja zelfs in de kleinste bijzonderheden van zijn streven en bedoelen of van zijn wil, en in de kleinste bijzonderheden van zijn gedachte, zodat er niet het geringste van een voorstelling kan bestaan, waarin niet een soortgelijk leven is.

Wanneer bijvoorbeeld iemand trots is, is er trots in elke inspanning van zijn wil, en in elke voorstelling van zijn gedachte; bij de gierigaard op dezelfde wijze gierigheid, en met hem die

de naaste haat, is het evenzo het geval; zoals wanneer iemand dom is, de domheid in elke uiting van zijn wil en in elke voorstelling van zijn gedachte ligt, en bij de waanzinnige waanzin.

Daar de mens van dien aard is, wordt in het andere leven alleen al aan een enkele voorstelling van zijn denken onderkend, van welke aard hij is.

Wanneer de mens is wedergeboren, zijn alle dingen tot in bijzonderheden bij de mens wedergeboren, dat wil zeggen, zij hebben leven, en wel zoveel leven, als het eigene van zijn wil, dat vuil en dood is, gescheiden kon worden van de nieuwe wil en het nieuwe verstand, welke hij van de Heer ontvangen heeft; waarom dan ook hier, daar er van de wedergeborene sprake is, de levende ziel alles betekent, wat bij de mens wedergeboren is; dit zijn, in het algemeen, de dingen van zijn verstand en de dingen van zijn wil, zowel de innerlijke als de uiterlijke, welke boven in vers 10 zijn uitgedrukt door vogel en beest en door het wilde dier op de aarde, want er wordt gezegd: ‘Ik richt Mijn verbond op met alle levende ziel, van de vogel, van het beest, en van het wilde dier op de aarde’

1041. Dat ‘tot de geslachten van de eeuw’ betekent, voortdurend allen die opnieuw geschapen worden, blijkt uit de betekenis van de geslachten van de eeuw.

De geslachten zijn de nakomelingen, die van de vorige als van hun ouders afstammen; de eeuw is het voortdurende; hier is sprake van de dingen die wedergeboren zijn, waarom onder de wedergeborenen van de eeuw zij worden verstaan, die vandaar voortdurend wedergeboren worden.

In de innerlijke zin richt zich elke aanduiding naar het onderwerp waarover gehandeld wordt.

1042. De woorden ‘De boog heb Ik gegeven in de wolk’ betekenen de staat van de wedergeboren geestelijke mens, die als een regenboog is.

Het zal eenieder verwonderen, dat de boog in de wolk of de regenboog in het Woord voor een teken van het verbond wordt genomen, omdat de regenboog toch niets anders is dan een zeker verschijnsel, teweeg gebracht door de straalbreking van het zonlicht in de waterdruppels van de regen, en niets anders, dan iets natuurlijks, en niet als de andere tekenen van het verbond in de Kerk, waarvan kort tevoren sprake was; maar dat de boog in de wolk de wedergeboorte uitbeeldt en de staat van de wedergeboren geestelijke mens aanduidt, kan niemand bekend zijn, wanneer het hem niet gegeven is te zien, en vandaar te weten, hoe het hiermee gesteld is. Wanneer de geestelijke engelen, die allen wedergeboren mensen van de geestelijke Kerk zijn geweest, zich als zodanig vertonen, verschijnt om hun hoofd iets als een regenboog; maar de regenbogen die verschijnen, zijn geheel naar verhouding van hun staat, en daaraan wordt dan ook in de hemel en in de wereld van de geesten erkend, van welke aard zij zijn.

Dat de gelijkenis van een regenboog verschijnt, komt omdat hun natuurlijke dingen, welke met de geestelijke dingen overeenstemmen, een dergelijk verschijnsel teweeg brengen; het is de verandering van het geestelijk licht uit de Heer in hun natuurlijke dingen.

Deze engelen zijn het die wie wedergeboren worden genoemd uit water en geest, de hemelse engelen echter zijn wedergeboren uit vuur.

In de natuurlijke dingen is het zo gesteld: om een kleur te doen ontstaan, moet er iets donkers en iets lichts, of zwart en wit zijn; wanneer daarin de lichtstralen van de zon vallen, ontstaan, al naar de verschillende samenstelling van het donkere en het lichte, of van het zwart en wit, ten gevolge van de verandering van invloeiende lichtstralen, kleuren, waarvan sommige min of meer van het donkere en zwarte hebben, andere min of meer van het lichte of witte, en vandaar de verscheidenheid ervan.

Een overeenkomstige verhouding bestaat er in de geestelijke dingen; het donkere is daar het verstandelijk eigene of het valse, en het zwarte het eigene van de wil van de mens of het boze, dat de lichtstralen opzuigt en uitdooft; daarentegen is het lichte en het witte het ware en het goede, dat de mens uit zichzelf meent te doen, en dat de lichtstralen weerkaatst en terugwerpt;

de lichtstralen, die daarin vallen en het lichte en witte als het ware veranderen, zijn van de Heer als Zon van wijsheid en inzicht, want de stralen van het geestelijk licht zijn niets anders dan wijsheid en inzicht, en komen nergens anders vandaan.

Omdat de natuurlijke dingen met de geestelijke dingen overeenstemmen, verschijnt in het andere leven om de wedergeboren geestelijke mens, wanneer hij zich als zodanig vertoont, iets als een boog in de wolk, en deze boog is de uitbeelding van de geestelijke dingen in zijn natuurlijke dingen.

Bij de wedergeboren geestelijke mens is het het verstandelijk eigene, waarin de Heer onschuld, naastenliefde en barmhartigheid legt; overeenkomstig de opname van deze gave door de mens verschijnt zijn regenboog, wanneer hij zich vertoont, des te mooier, naarmate het eigene van de wil van de mens verder heengedreven, meer onderworpen en meer tot gehoorzaamheid gebracht is.

Aan de profeten verscheen eveneens, wanneer zij in het gezicht van God waren, een boog zoals die in de wolken, zoals aan Ezechiël: *‘Boven het uitspansel, hetwelk was boven de hoofden van de cherubs, was de gelijkenis van een troon, als de gedaante van een saffiersteen, en op de gelijkenis van de troon, was de gelijkenis als de gedaante van een Mens, daar bovenop zijnde.*

En ik zag als een schijn van een gloeiende kool, als de gedaante van vuur rondom daarbinnen, van de gedaante van Zijn lenden en opwaarts; en de gedaante van Zijn lenden en nederwaarts, zag ik als de gedaante van vuur, en glans aan Hem rondom, zoals de gedaante van de boog wanneer die in de wolk is ten dage van plasregens, alzo was de gedaante van de glans rondom; dit was de gedaante van de gelijkenis van de heerlijkheid van Jehovah’, (Ezechiël 1: 26, 27, 28).

Eenieder kan duidelijk zien, dat de Heer zo verscheen en dat toen de hemel door Hem werd uitgebeeld, want Hij Zelf is de hemel, dat wil zeggen, Hij is alles in alle dingen van de hemel; Hij is de Mens waarvan hier sprake is, de troon is de hemel; de gloeiende kool als de gedaante van vuur van de lenden opwaarts, is het hemelse van de liefde; de glans van vuur rondom van de lenden nederwaarts zoals de boog in de wolk, is het geestelijk hemelse; zo is de hemelse hemel of de hemel van de hemelse engelen uitgebeeld door ‘van de lenden opwaarts’ en de geestelijke hemel of de hemel van de geestelijke engelen door ‘van de lenden nederwaarts’, want in de grootste Mens betekenen de lagere lichaamsdelen, van de lenden neerwaarts tot de voetzolen, de natuurlijke dingen.

Hieruit blijkt eveneens, dat de natuurlijke dingen van de mens, door middel van het geestelijk licht zo door de Heer verlicht, zoals een boog in de wolk verschijnen; ook aan Johannes verscheen deze, waarover in, (Openbaring 4: 2, 3; 10: 1).

1043. Dat de wolk het donkere licht betekent, waarin de geestelijke mens in vergelijking met de hemelse mens verkeert, kan blijken uit hetgeen zo-even van de boog gezegd is; want de boog of de kleur van de boog kan alleen in de wolk bestaan; het is, als gezegd, het donkere zelf, waar doorheen de zonnestrallen schieten, dat in kleuren verandert, en dus zoals het donkere is, dat van de stralenglans doordrongen wordt, is de kleur.

Op dezelfde wijze is de verhouding bij de geestelijke mens; het donkere bij hem, dat hier wolk genoemd wordt, is het valse, hetwelk hetzelfde is als zijn verstandelijk eigene; en wanneer door de Heer in dit eigene onschuld, naastenliefde en barmhartigheid wordt gelegd, verschijnt deze wolk niet langer als het valse, maar als een schijn van het ware, verenigd met het ware dat van de Heer uitgaat, en vandaar dan het beeld van een gekleurde boog.

Het is een zekere geestelijke vormgeving, welke in het geheel niet beschreven kan worden, en wanneer de mens dit niet door middel van de kleuren en door middel van haar vorming gewaar wordt, weet ik niet of dit voor uitlegging vatbaar is.

Van welke aard deze wolk bij de wedergeboren mens is, kan uit zijn staat voor de wedergeboorte blijken.

De mens wordt wedergeboren door die dingen, welke hij voor de waarheden van het geloof houdt; eenieder houdt zijn dogma voor waar, en daardoor ontvangt hij een geweten; derhalve staat voor hem, nadat hij een geweten ontvangen heeft, het handelen tegen die dingen, welke als waarheden van het geloof in hem gegrift zijn, tegelijk met handelen tegen het geweten. Van dien aard is ieder wedergeboren mens, want er worden door de Heer velen van elk dogma wedergeboren, en wanneer zij zijn wedergeboren, ontvangen zij geen bepaalde onmiddellijke openbaring, dan alleen hetgeen hun wordt bijgebracht door het Woord of door de prediking van het Woord; daar zij echter naastenliefde ontvangen, werkt de Heer door middel van de naastenliefde in hun wolk; daaruit ontstaat een licht, zoals wanneer de zon door een wolk breekt, welke daardoor meer begint te blinken en een mengeling van kleuren toont; op deze wijze ontstaat ook in hun wolk de gelijkenis van een boog; hoe dunner nu de wolk is, dat wil zeggen, uit hoe meer doorengemengde waarheden van het geloof zij bestaat, des te mooier is de boog; daarentegen, hoe dichter deze wolk is, dat wil zeggen, uit hoe minder waarheden van het geloof zij bestaat, des te minder mooi is de boog.

De onschuld voegt er veel schoonheid aan toe, en is als het ware de levende glans in de kleuren.

Alle schijnbaarheden van het ware zijn wolken, waarin de mens zich bevindt, wanneer hij in de letterlijke zin van het Woord is, want in het Woord is naar schijnbaarheden gesproken; wanneer hij het Woord echter eenvoudig gelooft - hoewel hij in de schijnbaarheden blijft - en naastenliefde heeft, is deze wolk betrekkelijk dun; in deze wolk nu wordt door de Heer het geweten bij de mens, die in de Kerk is, gevormd.

Alle onwetendheid met betrekking tot het ware vormt ook wolken, waarin de mens zich bevindt, wanneer hij niet weet, wat het ware van het geloof is, in het algemeen wanneer hij niet weet, wat het Woord is, en nog meer, wanneer hij niet van de Heer gehoord heeft; in deze wolk wordt door de Heer het geweten bij de mens, die buiten de Kerk is, gevormd, want in de onwetendheid zelf kan onschuld, en zo naastenliefde zijn.

Alle valsheden zijn ook wolken, maar deze wolken zijn duisternissen, welke bij diegenen bestaan, die óf een vals geweten hebben, waarover eerder gesproken is, óf in het geheel geen geweten hebben.

Dit zijn in het algemeen de wolken naar haar hoedanigheid genomen; wat de hoeveelheid betreft, zijn er bij de mens zo grote en zo dichte wolken, dat hij, wanneer hij het wist, zich zou verwonderen, dat de lichtstralen, welke van de Heer uitgaan, daar nog ooit doorheen kunnen breken, en dat de mens wedergeboren kan worden.

Wie de minste wolken meent te hebben, heeft vaak de meeste, en wie de meeste wolken gelooft te hebben, heeft er minder.

Zulke wolken zijn bij de geestelijke mens, maar bij de hemelse mens zijn zij niet zo omvangrijk, daar hij liefde tot de Heer heeft, welke liefde in het deel van zijn wil is geplant, en daarom ontvangt hij ook van de Heer geen geweten, zoals de geestelijke mens, maar een innerlijke gewaarwording van het goede en het ware.

Wanneer de wil van de mens van dien aard is, dat hij de stralen van de hemelse vlam kan ontvangen, wordt zijn verstand daardoor verlicht, en uit de liefde weet en voelt hij alle dingen, die waarheden van het geloof zijn.

Zijn wil is dan als een zon in het klein, waarvan de stralen in het deel van zijn verstand vallen. Van dien aard was de mens van de Oudste Kerk.

Wanneer daarentegen de wil van de mens geheel verdorven en hels is, en daarom een nieuwe wil, welke het geweten is, in zijn verstandsdeel wordt gevormd, zoals bij de mens van de Oude Kerk is geschied, en nog geschiedt bij ieder wedergeboren mens van de geestelijke Kerk, dan is er een dichte wolk, want hij moet leren wat waar en goed is, en hij kan niet gewaar worden of het zo is; en dan vloeit ook voortdurend het valse, dat het donkere van de wolk is, uit het zwarte deel van zijn wil in, of door dit deel uit de hel.

Dit is de reden, waarom het verstandsdeel bij de geestelijke mens nooit zo verlicht kan worden als bij de hemelse mens; hierdoor komt het, dat de wolk hier het donkere licht betekent, waarin de geestelijke mens zich bevindt, vergeleken bij de hemelse mens.

1044. Dat de woorden ‘en hij zal zijn tot een teken van het verbond tussen Mij en tussen de aarde’ de aanwijzing betekenen van de tegenwoordigheid van de Heer in de naastenliefde, en dat de aarde hier het eigene van de mens is, blijkt uit hetgeen eerder gezegd is; en dat de aarde het eigene van de mens betekent, blijkt uit de innerlijke zin, en uit het verband, want eerst werd gezegd: ‘Dit is het teken van het verbond tussen Mij en tussen u, en tussen alle levende ziel die met u is’, waardoor alles wordt aangeduid wat wedergeboren is; hier echter op andere wijze: ‘Hij zal zijn tot een teken van het verbond tussen Mij en tussen de aarde’; hieruit, alsmede uit de herhaling van de woorden ‘teken van het verbond’, blijkt, dat hier iets anders wordt aangeduid, en wel door de aarde datgene, wat niet wedergeboren kan worden, namelijk het eigene van de wil van de mens.

Want de wedergeboren mens is, wat het verstandsdeel betreft, van de Heer, maar wat het deel van zijn wil betreft, behoort hij zichzelf toe.

Deze beide delen zijn in de geestelijke mens aan elkaar tegenovergesteld, maar het deel van de wil van de mens, hoewel het tegenovergesteld is, moet wel noodzakelijk aanwezig zijn, want al het donkere in zijn verstandsdeel of alle dichtheid van zijn wolk, komt daarvandaan. Het vloeit van daaruit voortdurend in, en hoe meer het invloeit, des te meer wordt de wolk in zijn verstandsdeel verdicht, daarentegen hoe meer het verwijderd wordt, des te meer wordt de wolk verdund.

Vandaar komt het, dat hier door de aarde het eigene van de mens wordt aangeduid.

Dat de aarde, behalve tal van andere dingen, het lichamelijke van de mens betekent, is al eerder aangetoond; het is hiermee als met twee mensen, die vroeger door de band van vriendschap verbonden waren, zoals het geval was met de wil en het verstand bij de mens van de Oudste Kerk; is de vriendschap verbroken en vijandschap ontstaan, zoals is geschiedt, toen de mens zijn wil geheel en al verdorven had, en wordt er wederom een verbond aangegaan, dan wordt het vijandige deel zo voorgesteld, alsof daarmee een verbond was gesloten, maar het is geen verbond met dat deel, want het is geheel tegenovergesteld en tegenstrijdig, maar een verbond met hetgeen, als gezegd, van daaruit invloeit, dat wil zeggen, met het verstandelijk eigene.

Het teken of de aanwijzing van het verbond is hierin gelegen, dat voor zoveel tegenwoordigheid van de Heer in het verstandelijk eigene is, het eigene van de wil zal worden verwijderd.

Het is hiermee geheel zo gesteld als met de hemel en de hel; het verstandsdeel van de wedergeboren mens is, door de naastenliefde, waarin de Heer tegenwoordig is, de hemel, en het deel van zijn wil is de hel; voor zoveel de Heer in de hemel tegenwoordig is wordt de hel verwijderd; want uit zichzelf is de mens in de hel, en uit de Heer is hij in de hemel, en voortdurend wordt de mens uit de hel in de hemel geheven, en voor zoveel hij verheven wordt, wordt zijn hel verwijderd.

Het teken of de aanwijzing, dat de Heer tegenwoordig is, bestaat dus in de verwijdering van de wil van de mens; deze wil kan worden verwijderd door verzoeken en door tal van andere middelen tot wedergeboorte.

1045. Hetgeen tot dusver werd meegedeeld, betreft de wedergeboren geestelijke mens of de geestelijke Kerk; hetgeen nu volgt, geldt voor elk mens in het algemeen, en daarna de mens, die kan worden wedergeboren, in het bijzonder.

1046. vers 14, 15.

En het zal geschieden, als Ik Mij met een wolk omwolk over de aarde, en de boog zal gezien worden in de wolk, en Ik zal gedenken aan Mijn verbond, welke is tussen Mij en tussen u, en tussen alle levende ziel in alle vlees; en de wateren zullen niet meer wezen tot een vloed, om alle vlees te verderven.

En het zal geschieden, als Ik Mij met een wolk omwolk over de aarde, betekent, wanneer vanwege het eigene van de wil van de mens het geloof van de naastenliefde niet verschijnt; en de boog gezien zal worden in de wolk, betekent, wanneer de mens nochtans van dien aard is, dat hij kan worden wedergeboren; en Ik zal gedenken aan Mijn verbond, welke is tussen Mij en tussen u, betekent de barmhartigheid van de Heer, in het bijzonder jegens de wedergeborenen en jegens hen, die wedergeboren kunnen worden.

Tussen alle levende ziel in alle vlees, betekent het gehele menselijke geslacht; en de wateren zullen niet meer wezen tot een vloed, om alle vlees te verderven, betekent, dat het verstandelijke van de mens niet meer met zo'n overreding doortrokken kon worden, zodat hij te gronde zou gaan, zoals het nageslacht van de Oudste Kerk.

Dit heeft op elk mens in het algemeen betrekking.

1047. Dat de woorden 'En het zal geschieden, dat Ik Mij met een wolk omwolk over de aarde' betekenen, wanneer vanwege het eigene van de wil van de mens het geloof van de naastenliefde niet verschijnt, blijkt uit hetgeen even tevoren is gezegd over de aarde of het eigene van de wil van de mens; namelijk dat dit eigene van dien aard is, dat het voortdurend in het verstandsdeel van de mens het duistere of het valse giet, hetgeen een omwolking is; alle valsheid komt hieruit voort.

Dit kan duidelijk genoeg hieruit blijken, dat de eigenliefde en de liefde tot de wereld, welke tot de wil van de mens behoren, niets dan haat zijn, want voor zoveel iemand zichzelf lief heeft, haat hij de naaste.

Daar deze liefdes zo geheel tegen de hemelse liefde indruisen, kan het niet anders of daaruit vloeien voortdurend dingen in, welke met de wederkerige liefde in strijd zijn, en dit alles wordt in het verstandsdeel tot valsheden, vandaar al het donkere en duistere van dit deel. Het valse omwolkt het ware, geheel zoals een donkere wolk het licht van de zon, en omdat het valse en het ware niet samen kunnen zijn, evenmin als de duisternis en het licht, volgt hier duidelijk uit, dat het ene heengaat wanneer het andere komt; en omdat dit beurtelings geschiedt, wordt hier gezegd, 'wanneer de aarde met een wolk omwolkt wordt', dat wil zeggen, wanneer vanwege het eigene van de wil het geloof van de naastenliefde niet verschijnt, of het ware en het goede daaruit, nog minder het goede en het ware daaruit.

1048. Dat de woorden 'en de boog zal gezien worden in de wolk' betekenen, wanneer de mens nochtans van dien aard is, dat hij kan worden wedergeboren, blijkt uit de betekenis van de boog in de wolk, welke, zoals eerder gezegd, het teken of de aanwijzing van de wedergeboorte is.

Met de boog is het verder zo gesteld: van welke aard de mens is, of van de ziel na de dood van het lichaam, wordt terstond gekend, door de Heer van alle eeuwigheid af, en ook van welke aard hij zal zijn in eeuwigheid; door de engelen wordt terstond, zodra hij aankomt, waargenomen, van welke aard hij is; er is een zekere sfeer, welke als het ware van zijn inborst of van elk van de dingen die bij hem zijn, uitstroomt; en, wat wonderlijk is, deze sfeer is van dien aard, dat daaraan kan worden waargenomen, welk geloof hij heeft, en welke naastenliefde.

Deze sfeer is het, welke, wanneer het de Heer zo behaagt, zichtbaar wordt door een boog. Over deze sfeer zal, door de Goddelijke barmhartigheid van de Heer, in hetgeen volgt gehandeld worden.

Hieruit kan blijken, wat hier wordt aangeduid door de boog wanneer hij wordt gezien in de wolk namelijk, wanneer de mens van dien aard is, dat hij kan worden wedergeboren.

1049. Dat de woorden ‘en Ik zal gedenken aan Mijn verbond, hetwelk is tussen Mij en tussen u’ de barmhartigheid van de Heer betekenen, in het bijzonder jegens de wedergeborenen en jegens degenen, die wedergeboren kunnen worden, volgt eveneens hieruit, want gedenken is bij de Heer ‘zich erbarmen’; van de Heer kan niet gezegd worden dat Hij gedenkt, daar Hij van eeuwigheid af alles en elke bijzonderheid weet, maar wel dat Hij Zich erbarmt, omdat Hij weet, dat de mens van dien aard is, namelijk, dat het eigene van hem, zoals gezegd, hels is, en dat het zijn hel zelf is, want door het eigene van zijn wil heeft de mens gemeenschap met de hel.

Hij weet, dat hij hierdoor en uit zichzelf van dien aard is, dat hij naar niets meer en vuriger haakt, dan zich in de hel te storten, en zelfs daar niet eens mee tevreden is, maar allen over de gehele wereld in de hel zou willen zien vallen, daar de mens van zichzelf zo’n duivel is, en de Heer dit weet, volgt hieruit, dat het gedenken aan het verbond niets anders is dan Zich erbarmen, en door Goddelijke middelen tot wedergeboorte brengen, en met sterke kracht naar de hemel trekken, voor zoveel de mens van dien aard is, dat hij daarheen getrokken kan worden.

1050. Dat de woorden ‘en tussen alle levende ziel in alle vlees’ het gehele menselijke geslacht betekenen, blijkt uit de betekenis van de levende ziel in alle vlees.

Ieder mens wordt een levende ziel genoemd vanwege het levende dat bij hem is.

Geen mens kan ooit leven, en nog minder als mens leven, wanneer hij niet iets levends bij zich heeft, dat wil zeggen, wanneer hij niet enige onschuld, naastenliefde en barmhartigheid heeft, of iets dat er op lijkt of het nabij komt.

Deze onschuld, naastenliefde en barmhartigheid ontvangt de mens van de Heer, wanneer hij nog een kind is en wanneer hij in de knapenleeftijd is, zoals men kan opmerken bij de staat van de kinderen en bij de staat van de knapenjaren.

Wat de mens dan ontvangt, wordt bij de mens bewaard, en wat bewaard wordt, heet in het Woord overblijfselen, welke van de Heer alleen zijn bij de mens.

Het zijn deze bewaarde dingen, die maken, dat de mens, wanneer hij op volwassen leeftijd is gekomen, mens kan zijn; zie over deze overblijfselen de nrs. 468, 530, 560, 561, 562, 563, 576.

Dat de staten van onschuld, naastenliefde en barmhartigheid, welke de mens in de kindsheid en in de knapenjaren bezat, maken, dat de mens mens kan zijn, blijkt duidelijk hieruit, dat de mens niet als de redeloze dieren, met enige natuurlijke bedrevenheid geboren wordt, maar dat hij alles en elke bijzonderheid moet leren, en dat hetgeen hij aanleert dan allengs door oefening tot een gewoonte en om zo te zeggen tot een tweede natuur wordt.

De mens kan zelfs niet eens lopen, wanneer hij het niet eerst leert, en ook niet spreken, en zo is het met alle overige dingen het geval; deze dingen worden hem eerst door oefening als het ware tot natuur.

Zo is het ook gesteld met de staten van onschuld, van naastenliefde en van barmhartigheid, welke hem van kindsbeen af werden bijgebracht; wanneer deze staten bij de mens ontbraken, zou hij veel minder zijn dan een wild dier; maar deze staten zijn het, welke de mens niet aanleert, maar als geschenk van de Heer ontvangt, en welke de Heer bij hem bewaart, en zij zijn het, samen met de waarheden van het geloof, die overblijfselen worden genoemd, en zij zijn van de Heer alleen; voor zoveel de mens op volwassen leeftijd deze staten vernietigt, wordt hij dood.

Wanneer de mens wordt wedergeboren, zijn deze staten de grondslagen voor de wedergeboorte, waarin hij wordt binnengeleid, want de Heer werkt, zoals eerder gezegd is, door de overblijfselen.

Deze overblijfselen bij ieder mens wordt hier de levende ziel in alle vlees genoemd; dat alle vlees elk mens betekent, en zo het gehele menselijke geslacht, kan uit de betekenis van het vlees in het Woord herhaaldelijk blijken (men zie wat is aangetoond in nr. 574); zoals bij Mattheüs: *‘Zo die dagen niet verkort werden, geen vlees zou behouden worden’*, (Mattheüs 24: 22; Markus 13: 20); bij Johannes: *‘Jezus zei: Vader, verheerlijk Uw Zoon, gelijkerwijze Gij Hem macht hebt gegeven over alle vlees’*, (Johannes 17: 2); bij Jesaja: *‘De heerlijkheid van Jehovah zal geopenbaard worden, en alle vlees zal zien’*, (Jesaja 40: 5); bij dezelfde: *‘Alle vlees zal erkennen, dat Ik, Jehovah, uw Heiland ben’*, (Jesaja 49: 26).

1051. Dat de woorden ‘en de wateren zullen niet meer wezen tot een vloed, om alle vlees te verderven’ betekenen, dat het verstandelijke van de mens niet meer met zo’n overreding doortrokken kon worden, zodat hij te gronde zou gaan, zoals het laatste nageslacht van de Oudste Kerk, kan blijken uit hetgeen eerder herhaaldelijk omtrent de wateren van de vloed is gezegd en aangetoond, voorts uit hetgeen over de mensen van vóór de vloed, die te gronde gingen, is gezegd, namelijk, dat bij hen niet alleen het gedeelte van de wil te gronde gericht en hels geworden is, maar ook het verstandelijke, zodat zij niet konden worden wedergeboren, dat wil weggen, zodat in hun verstandsdeel geen nieuwe wil gevormd kon worden.

1052. *vers 16.*

En de boog zal in de wolk zijn, en Ik zie hem, om te gedenken aan het eeuwig verbond tussen God en tussen alle levende ziel in alle vlees, dat op de aarde is.

En de boog zal in de wolk zijn, betekent de staat van de mens; en Ik zie hem, betekent, dat hij van dien aard is, dat hij kan worden wedergeboren; om te gedenken aan het eeuwig verbond, betekent, dat de Heer bij hem tegenwoordig kan zijn in de naastenliefde; tussen God en tussen alle levende ziel in alle vlees, dat op de aarde is, betekent ieder mens, bij wie dit plaats kan vinden.

Dit betreft de mens, die wedergeboren kan worden, in het bijzonder.

1053. Dat de woorden ‘en de boog zal in de wolk zijn’ zijn staat betekenen, blijkt uit hetgeen eerder over de boog in de wolk gezegd en aangetoond is, namelijk dat de mens of de ziel in het andere leven aan zijn sfeer bij de engelen gekend wordt, en dat de sfeer, zo vaak als het de Heer behaagt, wordt uitgebeeld door kleuren, gelijk aan die van de regenboog, verschillend al naar de staat van eenieder, met betrekking tot het geloof in de Heer, dus met betrekking tot de goedheden en de waarheden van het geloof; in het andere leven doen zich aan het oog kleuren voor, die aan gloed en glans de kleurenschoonheid, welke zich op aarde aan de blik vertoont, onmetelijk overtreffen; elke kleur beeldt iets hemels en geestelijks uit; deze kleuren komen voort uit het licht dat in de hemel is en uit de schakering van het geestelijk licht, zoals hierboven gezegd is; want de engelen leven in zo’n groot licht, dat het licht van de wereld daarbij vergeleken niets is.

Het licht van de hemel, waarin de engelen leven, verhoudt zich tot het licht van de wereld, als het licht van de middagzon tot het schijnsel van een kaars, dat verdwijnt en in het niet zinkt, wanneer de zon verrijst.

Er is in de hemel een hemels licht en een geestelijk licht; het hemelse licht is, om het vergelijkenderwijs te zeggen, als het licht van de zon, en het geestelijk licht is als het licht van de maan, maar met alle onderscheid al naar de staat van de engel, die het licht ontvangt.

Op dezelfde wijze is het met de kleuren gesteld, omdat zij uit het licht voortkomen.

De Heer Zelf is voor de hemelse engelen de Zon, en voor de hemel van de geestelijke engelen de Maan; dit alles klinkt ongelooflijk voor hen, die geen begrip hebben van het leven, dat de zielen na de dood leven, maar het is toch de volste waarheid.

1054. Dat de woorden ‘Ik zie hem’ betekenen dat hij van dien aard is dat hij kan worden wedergeboren, blijkt hieruit, dat ‘iemand zien’, wanneer het van de Heer wordt gezegd, wil zeggen: weten, van welke aard hij is; want de Heer kent allen van eeuwigheid aan, en behoeft niet te zien van welke aard iemand is.

Wanneer de mens van dien aard is, dat hij wedergeboren kan worden, dan wordt er van de Heer gezegd, dat Hij iemand ziet; zoals er ook van Hem gezegd wordt, dat Hij het aangezicht over iemand verheft; wanneer de mens echter niet wedergeboren kan worden, dan wordt er niet gezegd dat de Heer ziet, en evenmin, dat Hij het aangezicht verheft, maar dan wordt er gezegd dat Hij de ogen of het aangezicht afwendt, hoewel het de Heer niet is, die zich afwendt, maar de mens.

Dit is de reden, waarom, toen er tevoren van het gehele menselijke geslacht sprake was, waaronder er velen zijn die niet wedergeboren kunnen worden, niet gezegd werd ‘wanneer de boog zal gezien worden in de wolk’, (vers 14); met het zien is het bij de Heer evenzo gesteld als met het gedenken, dat in de innerlijke zin betekent zich erbarmen, waarover boven in de nrs. 840 en 1049 gehandeld is.

Men zie wat eerder gezegd is in nummer 626.

1055. Dat de woorden ‘om te gedenken aan het eeuwig verbond’ betekenen, opdat de Heer bij hem tegenwoordig kan zijn in de naastenliefde, blijkt uit hetgeen over de betekenis van het verbond boven gezegd en aangetoond is, namelijk dat geen ander verbond eeuwig is, dan de liefde tot de Heer en de liefde jegens de naaste; dat verbond is eeuwig, daar het van eeuwigheid tot eeuwigheid is.

De gehele hemel, ja de hele natuur berust op liefde, want in de natuur bestaat hoegenaamd niets met de een of andere vereniging of verbinding, dat zijn oorsprong niet ontleent aan de liefde, of het nu bezielde dan wel onbezielde is, want al het natuurlijke ontstaat uit het geestelijke, en het geestelijke uit het hemelse, zoals boven gezegd is; vandaar is in alles en in elk ding afzonderlijk liefde of iets dat aan de liefde gelijk is, geplant; alleen bij de mens is geen liefde, maar het tegenovergestelde, daar de mens de orde van de natuur in zichzelf vernietigd heeft; wanneer hij echter wedergeboren, of wederom in de orde hersteld kan worden, en de wederkerige liefde ontvangen, vindt het verbond of de verbinding door middel van de naastenliefde plaats, waarvan hier sprake is.

1056. Dat de woorden ‘tussen God en tussen alle levende ziel in alle vlees, dat op de aarde is’ ieder mens betekenen, bij wie dit plaats kan vinden, blijkt uit hetgeen gezegd is, namelijk dat er gehandeld wordt over hen, die wedergeboren kunnen worden; ‘de levende ziel in alle vlees’ duidt dus geen anderen aan.

1057. *vers 17.*

En God zei tot Noach: Dit is het teken van het verbond, dat Ik opricht tussen Mij en tussen alle vlees, dat op de aarde is.

God zei tot Noach, betekent, dat de Kerk dit weten zou; dit is het teken van het verbond, dat Ik opricht tussen Mij en tussen alle vlees, dat op de aarde is, betekent, dat de aanwijzing van de tegenwoordigheid van de Heer in de naastenliefde niet alleen bij de mens van de Kerk is, maar ook bij de mens buiten de Kerk.

1058. Dat de woorden ‘God zei tot Noach’ betekenen, dat de Kerk dit weten zou, blijkt uit het verband, dat alleen de innerlijke zin duidelijk wordt, waarin deze dingen zo samenhangen: eerst wordt gehandeld over de wedergeboren geestelijke mens in de Kerk, daarna over elk mens in de gehele wereld; vervolgens over elk mens die kan worden wedergeboren, en hier nu is het besluit, namelijk dat de Kerk dit weten zou.

Dat Noach de Kerk is, is reeds eerder aangetoond, en wel hier de geestelijke Kerk in het algemeen, omdat Noach alleen genoemd wordt; wat zij zou weten, volgt nu.

1059. Dat de woorden ‘dit is het teken van het verbond, dat Ik opricht tussen Mij en tussen alle vlees, dat op de aarde is’ betekenen, dat de aanwijzing van de tegenwoordigheid van de Heer in de naastenliefde niet alleen bij de mens van de Kerk is, maar ook bij de mens buiten de Kerk, blijkt uit de betekenis van alle vlees, dat elk mens is en derhalve het gehele menselijke geslacht.

Dat het het gehele menselijke geslacht is, zowel binnen als buiten de Kerk, blijkt niet alleen hieruit dat gezegd wordt alle vlees, maar ook uit het feit, dat hier niet, zoals eerder ‘levende ziel in alle vlees’ gezegd wordt, en nog duidelijker wordt het door de toevoeging ‘dat op de aarde is’.

Dat de Heer bij hen, die buiten de Kerk zijn en heidenen genoemd worden, evenzeer in de naastenliefde tegenwoordig is, zie men eerder uiteengezet in de nrs. 932 en 1032; ja, zelfs is Hij daar nog meer tegenwoordig.

De reden is, dat in hun verstandsdeel niet zo’n grote wolk is, als in het algemeen bij de zogenaamde christenen, want de heidenen kennen het Woord niet, noch weten zij wie de Heer is, dus weten zij niet, wat het ware van het geloof is; daarom kunnen zij ook niet tegen de Heer zijn en tegen het ware van het geloof, en vandaar is hun wolk niet tegen de Heer en tegen het ware van het geloof; een dergelijke wolk kan gemakkelijk uiteen gedreven worden, wanneer zij verlicht worden.

Daarentegen is de wolk van de christenen tegen de Heer en tegen de waarheden van het geloof, en deze wolk is zo donker, dat het een duisternis is, en wanneer haat in de plaats van de naastenliefde heerst, is het een dikke duisternis; en nog groter is de duisternis bij hen, die de waarheden van het geloof ontwijden, hetgeen de heidenen niet kunnen doen, omdat zij in onwetendheid omtrent de waarheden van het geloof verkeren; niemand toch kan datgene ontwijden, waarvan hij de aard en het bestaan niet kent.

Dit is de reden, waarom er meer uit de heidenen zalig worden, dan uit de christenen, hetgeen de Heer ook gezegd heeft bij, (Lukas 13: 23, 28, 29, 30), en voorts dat hun kinderen allen tot het rijk van de Heer behoren, (Mattheüs 18: 10, 14; 19: 14; Lukas 18: 16).

1060. *vers 18.*

En de zonen van Noach, die uit de ark gingen, waren Sem, Cham en Jafet; en Cham is de vader van Kanaän.

De zonen van Noach, die uit de ark gingen, betekenen hen, die de Oude Kerk uitmaakten; die uit de ark gingen, betekenen hen, die wedergeboren zijn; Sem betekent de innerlijke Kerk, Cham de verdorven Kerk en Jafet de uiterlijke Kerk; Cham is de vader van Kanaän, betekent, dat uit de verdorven Kerk een godsdienst in uiterlijke dingen zonder innerlijke dingen is ontstaan, welke door Kanaän wordt aangeduid.

1061. Dat de zonen van Noach, die uit de ark gingen, hen betekenen, die de Oude Kerk uitmaakten, en dat ‘die uit de ark gingen’ hen aanduiden, die wedergeboren zijn, blijkt uit al hetgeen volgt; daaruit zal duidelijk worden, hoe het met deze dingen gesteld is.

1062. Dat Sem de innerlijke Kerk betekent, Cham de verdorven Kerk, Jafet de uiterlijke Kerk, blijkt eveneens uit hetgeen volgt, want zij worden als zodanig beschreven.

Het was met de Oude Kerk zo gesteld als met elke Kerk, namelijk dat daarin innerlijke mensen waren, innerlijk verdorven mensen en uiterlijke mensen.

De innerlijke mensen zijn zij, die de naastenliefde tot de hoofdzaak van het geloof maken; de innerlijk verdorven mensen zijn zij, die het geloof zonder de naastenliefde tot de hoofdzaak

van het geloof maken; en de uiterlijke mensen zijn zij, die weinig over de innerlijke mens denken, maar toch de werken van naastenliefde betrachten en de riten van de Kerk als heilig in acht nemen.

Naast deze drie soorten mensen bestaan er geen andere, die mensen van de geestelijke Kerk genoemd kunnen worden, en omdat zij allen mensen van de Kerk waren, wordt van hen gezegd dat zij uit de ark gingen.

Zij, die innerlijke mensen waren in de Oude Kerk, dat wil zeggen, die de naastenliefde tot de hoofdzaak van het geloof maakten, werden Sem genoemd; daarentegen werden zij in de Oude Kerk, die innerlijk verdorven mensen waren, dat wil zeggen, die het geloof zonder de naastenliefde tot de hoofdzaak van het geloof maakten, Cham genoemd; maar zij in de Oude Kerk, die uiterlijke mensen waren en weinig over de innerlijke mens nadachten, maar toch de werken van naastenliefde betrachten, en de riten van de Kerk als heilig in acht namen, werden Jafet genoemd.

In hetgeen volgt zal over de aard van elk van hun gehandeld worden.

1063. Dat de woorden ‘Cham is de vader van Kanaän’ betekenen, dat uit de verdorven Kerk een godsdienst in uiterlijke dingen zonder innerlijke dingen is ontstaan, welke met Kanaän wordt aangeduid, blijkt eveneens uit hetgeen volgt, want de dingen die dit vers bevat, zijn aan hetgeen volgt voorafgezonden.

Dat Cham de verdorven Kerk betekent, namelijk hen, die het van de naastenliefde gescheiden geloof tot hoofdzaak van de godsdienst maken, blijkt bij David: *‘Hij sloeg alle eerstgeborene in Egypte, het beginsel van de krachten, in de tenten van Cham’*, (Psalm 78: 51); door de eerstgeborene van Egypte werd het geloof zonder de naastenliefde uitgebeeld; dat het geloof de eerstgeborene van de Kerk genoemd wordt, zie men eerder in de nrs. 352, 367, en dat vandaar het geloof het beginsel van de kracht genoemd wordt, zoals hier bij David, zie men in, (Genesis 49: 3), waar van Ruben sprake is, die als de eerstgeborene van Jakob, het geloof uitbeelde, en het beginsel van de kracht genoemd wordt; de tenten van Cham betekenen de eredienst daaruit; dat de tenten de eredienst betekenen, zie men hetgeen eerder gezegd is in nr. 414.

Vandaar wordt Egypte het land van Cham genoemd, (Psalm 105: 23, 27; Psalm 66: 22).

Daar dergelijke mensen, als in de Oude Kerk, Cham werden genoemd, een leven van alle begeerten leefden, en daarbij maar kletsten dat zij door het geloof zalig konden worden, hoe ze verder ook leven mochten, verschenen zij aan de Ouden zwart door het blaken van hun begeerten, waarom zij Cham werden genoemd.

Dat Cham de vader van Kanaän heet, komt omdat zulke mensen er zich niet om bekommeren, hoe de mens leeft, als hij maar geregeld de heilige plaatsen bezoekt, want zij willen toch nog altijd een zekere eredienst; de uiterlijke eredienst is voor hen de enige, en de innerlijke eredienst, welke de eredienst van de naastenliefde alleen is, verwerpen zij; vandaar wordt Cham de vader van Kanaän genoemd.

1064. *vers 19.*

Deze drie waren de zonen van Noach; en van hen werd de gehele aarde overspreid.

Deze drie waren de zonen van Noach, betekent deze drie soorten van leringen, welke in het algemeen die van de Kerk zijn; en van hen werd de gehele aarde overspreid, betekent, dat daarvan alle leringen, zowel de ware als de valse, afstammen.

1065. Dat de woorden ‘deze drie waren de zonen van Noach’ deze drie soorten van leringen betekenen, welke in het algemeen die van de Kerk zijn, is even hiervoor gezegd; er bestaan weliswaar talloze minder algemene leringen, maar meer algemene soorten dan deze drie bestaan er niet.

Zij, die noch de naastenliefde, noch het geloof, noch een uiterlijke godsdienst erkennen, behoren tot geen Kerk, vandaar dat er over hen niet gehandeld wordt, daar hier van de Kerk sprake is.

1066. Dat de woorden ‘van hen werd de ganse aarde overspreid’ betekenen, dat daarvan alle leringen, zowel de ware als de valse, afstammen, dit blijkt uit de betekenis van de aarde. De aarde wordt in het Woord op verschillende wijze opgevat; in alomvattende zin staat de aarde voor de streek of het gebied waar de Kerk is, of waar de Kerk was, zoals de aarde [of het land] Kanaän, het land van Jehudah, het land Israëls, zo in het algemeen alles, wat tot de Kerk behoort, want de aarde [of het land] wordt als predicaat betrokken op de mens, die zich aldaar bevindt, zoals ook bekend is in de gewone spreekwijze.

Wanneer men daarom vroeger de gehele aarde noemde, verstond men daaronder niet het gehele aardrijk, maar alleen de aarde [of het land] waar de Kerk was, en zo de Kerk zelf, zoals uit de navolgende plaatsen uit het Woord kan blijken; bij Jesaja:

‘Jehovah maakte het land ledig; het land zal ganselijk ledig gemaakt worden; het land zal treuren en verward worden; en het land zal bevlekt worden onder zijn inwoners; daarom zal de vloek het land verteren; daarom zullen de inwoners van het land verbrand worden; en er zullen weinig mensen over blijven.

De sluizen in de hoogte zijn open gedaan, en de fundamenten van de aarde hebben gebeefd; door breking is de aarde gebroken, door scheuring is de aarde vaneen gescheurd; door beroering is de aarde beroerd, waggelend waggelt de aarde, gelijk een dronkaard; en zij schudt hem heen en weer als een nachthut; en haar overtreding zal zwaar op haar zijn, en zij zal vallen, en niet weer opstaan’, (Jesaja 24: 1, 3, 4, 5, 6, 18, 19, 20, 21);

aarde [of land] staat voor het volk dat daarop woont en wel voor het volk van de Kerk, zo voor de Kerk, en voor de verwoesten, die tot de Kerk behoren, van wie wanneer zij verwoest worden, gezegd wordt, dat zij zullen leeg gemaakt worden, beroerd, dat zij waggelen gelijk een dronkaard, schudden, vallen en niet weer opstaan.

Dat door het land de mens wordt aangeduid, en dus de Kerk, welke de mens is, blijkt bij Maleachi: *‘Alle heidenen zullen u gelukzalig noemen, want gij zult een land van welbehagen zijn’,* (Maleachi 3: 12).

Dat de aarde voor de Kerk staat, bij Jesaja: *‘Verstaat gij niet de grondvesten van de aarde’,* (Jesaja 40: 21); waar de grondvesten van de aarde voor de Kerk staan. Bij dezelfde: *‘Ziet, Ik schep nieuwe hemelen en een nieuwe aarde’,* (Jesaja 65: 17; 66: 22; Openbaring 21: 1); nieuwe hemelen en een nieuwe aarde voor het rijk van de Heer en de Kerk; bij Zacharia: *‘Jehovah breidt de hemelen uit en grondvest de aarde, en formeert de geest van de mens in haar midden’,* (Zacharia 12: 1); voor de Kerk; zoals het ook eerder luidde: *‘In de beginne schiep God de hemel en de aarde’,* (Genesis 1: 1); *‘Volbracht zijn de hemelen en de aarde’,* (Genesis 2: 1); *‘Dit zijn de geboorten van de hemelen en de aarde’,* (zie vers 4); overal voor de Kerk, welke geschapen, geformeerd en gemaakt is.

Bij Joel: *‘Voor Hem is de aarde beroerd, de hemelen beven, de zon en maan worden zwart’,* (Joël 2: 10); voor de Kerk en voor de dingen, die van de Kerk zijn; wanneer zij verwoest worden, wordt er gezegd, dat de hemel en de aarde beven en dat de zon en de maan zwart worden, dat wil zeggen, de liefde en het geloof.

Bij Jeremia: *‘Ik zag de aarde, en ziet, zij was woest en ledig, en naar de hemelen, en hun licht was er niet’,* (Jeremia 4: 23); hier staat duidelijk de aarde voor de mens, in wie niets van de Kerk is.

Bij dezelfde: *‘De ganse aarde zal verlaten zijn, en Ik zal geen voleinding maken, hierom zal de aarde treuren, en de hemelen zullen zwart zijn’,* (Jeremia 4: 27, 28); op dezelfde manier voor de Kerk, van wie de uiterlijke dingen de aarde en van wie de innerlijke dingen de hemelen zijn, waarvan gezegd wordt, dat zij zwart zijn en geen licht hebben, wanneer er geen

wijsheid omtrent het goede en geen inzicht omtrent het ware meer is; dan ook is de aarde woest en ledig; van dergelijke aard is de mens van de Kerk, die een Kerk moest zijn. Dat ook elders onder de ganse aarde alleen de Kerk verstaan wordt, blijkt bij Daniël: *‘Het vierde dier zal het vierde rijk op aarde zijn, dat verscheiden zal zijn van alle rijken, en het zal de ganse aarde opeten, en het zal dezelve vertreden, en het zal ze verbrijzelen’*, (Daniël 7: 23); de ganse aarde staat voor de Kerk en voor de dingen, die van de Kerk zijn, want in het Woord wordt niet gehandeld over de machten van koninkrijken, die tot het gebied van de wereldse schrijvers behoren, maar over de heilige dingen en de staten van de Kerk, door de rijken van de aarde aangeduid.

Bij Jeremia: *‘Een grote storm zal verwekt worden van de zijde van de aarde, en er zullen te dien dage doorboorden van Jehovah zijn, van het einde van de aarde tot aan het einde van de aarde’*, (Jeremia 25: 32, 33); hier staat van het einde van de aarde tot het einde van de aarde voor de Kerk en voor alles wat van de Kerk is.

Bij Jesaja: *‘De ganse aarde rust, en zij is stil, zij maakten groot geschal met gejuich’*, (Jesaja 14: 7); hier staat de ganse aarde voor de Kerk.

Bij Ezechiël: *‘Gelijk de ganse aarde verblijd is’*, (Ezechiël 35: 14); waar eveneens de ganse aarde voor de Kerk staat.

Bij Jesaja: *‘Ik heb gezworen, dat de wateren van Noach niet meer over de aarde zouden gaan’*, (Jesaja 54: 9); waar de aarde voor de Kerk staat, want hier wordt over de Kerk gehandeld.

Daar de aarde in het Woord de Kerk betekent, betekent zij ook de afwezigheid van de Kerk, want elk van deze woorden heeft ook tegenovergestelde betekenissen, zoals de verschillende landen van de heidenen en in het algemeen alle landen buiten het land van Kanaän.

Daarom wordt de aarde ook genomen voor het volk, en voor de mens buiten de Kerk, en vandaar voor de uiterlijke mens, voor zijn wil, voor zijn eigene, enzovoort.

Zelden staat de aarde in het Woord voor het ganse aardrijk, tenzij daarmee dan het gehele menselijke geslacht naar zijn kerkelijke of onkerkelijke staat wordt aangeduid.

En omdat de aarde de aardbodem omvat, welke ook de Kerk is, en de aardbodem het veld omvat, is de aarde een woord dat vele dingen betekent, aangezien het deze insluit; maar wát zij betekent, blijkt duidelijk uit de zaak, alsmede uit haar onderwerp, waarover gehandeld wordt en waarvan iets wordt gezegd.

Hieruit kan nu blijken, dat hier door de ganse aarde, welke van de zonen van Noach werd overspreid, niet het ganse aardrijk, of het gehele menselijk geslacht, wordt aangeduid, maar alle leringen, zowel de ware als de valse, welke tot de Kerk behoorden.

1067. vers 20.

En Noach begon een man van de aardbodem te zijn, en hij plantte een wijngaard.

Noach begon een man van de aardbodem te zijn, betekent in het algemeen de in de leerstellingen van het geloof onderwezen mens; en hij plantte een wijngaard, betekent de Kerk, die daaruit voortkwam; de wijngaard is de geestelijke Kerk.

1068. Dat de woorden ‘Noach begon een man van de aardbodem te zijn’ in het algemeen de in de leerstellingen van het geloof onderwezen mens betekenen, blijkt uit de betekenis van de aardbodem, waarover eerder gesproken is in de nrs. 268 en 566, namelijk dat de aardbodem de mens van de Kerk, of, wat hetzelfde is, de Kerk is, want opdat er een Kerk zal zijn, moet de mens een Kerk zijn.

De Kerk heet daarom de aardbodem, omdat zij zaden ontvangt, welke van de geloof zijn, of de waarheden en goedheden welke van het geloof zijn.

De aardbodem wordt van de aarde onderscheiden, welke, zoals aangetoond is, ook de Kerk betekent, zoals het geloof van de naastenliefde; zoals de naastenliefde het geloof omvat,

evenzo omvat de aarde de aardbodem; wanneer daarom van de Kerk in het algemeen sprake is, wordt zij aarde genoemd, zoals hier het geval is, want het geslacht omvat de soorten, welke daaruit voortkomen.

De leerstellingen, die de mens van de Oude Kerk had, kwamen, zoals eerder gezegd is, uit de openbaringen en innerlijke gewaarwordingen van de Oudste Kerk voort, welke bewaard waren en waarin zij geloof hadden, zoals heden ten dage wij in het Woord.

Deze leerstellingen waren hun Woord, en vandaar betekenen de woorden ‘Noach begon een man van de aardbodem te zijn’ de in de leerstellingen van het geloof onderwezen mens.

1069. Dat de woorden ‘hij plantte een wijngaard’ de Kerk betekenen, welke daaruit voortkwam, en dat de wijngaard de geestelijke Kerk is, blijkt uit de betekenis van de wijngaard.

In het Woord worden de Kerken herhaaldelijk door tuinen beschreven, voorts ook door bomen van de tuin, en ook zo genoemd, en dit vanwege de vruchten, welke de dingen aanduiden, die van de liefde of de naastenliefde zijn, en daarom wordt gezegd, dat de mens aan de vrucht gekend wordt.

De vergelijkingen van de Kerken met tuinen, bomen en vruchten ontleen hun oorsprong aan de uitbeeldingen in de hemel, waar ook soms tuinen van onuitsprekelijke schoonheid verschijnen, al naar de sferen van het geloof.

Vandaar is ook de hemelse Kerk door een paradijselijke tuin beschreven, waarin bomen van elke soort zijn; en door de bomen zijn de innerlijke gewaarwordingen van die Kerk aangeduid, en door de vruchten de goedheden van elke aard, welke die van de liefde zijn.

De Oude Kerk echter wordt, daar zij geestelijk is, beschreven door een wijngaard, vanwege de vruchten, die druiven zijn en werken van de naastenliefde uitbeelden en betekenen; hetgeen duidelijk uit tal van plaatsen in het Woord blijkt, zoals bij Jesaja: *‘Ik zal mijn beminde een lied mijns liefsten zingen van zijn wijngaard; mijn beminde had een wijngaard in de hoorn van de zoon der olie; en hij heeft die omtuind, en hem met stenen omgeven, en hij beplante hem met een edele wijnstok en bouwde in het midden een toren, en ook een wijnbak bouwde hij daarin uit, en hij verwachtte, dat hij daarin druiven zou voortbrengen, en hij bracht wilde wingerd; en nu, gij inwoner van Jeruzalem en gij man van Jehudah, oordeelt toch tussen Mij en tussen Mijn wijngaard; de wijngaard van Jehovah Zebaoth is het huis van Israël’*, (Jesaja 5: 1, 2, 3, 7); hier betekent de wijngaard de Oude Kerk en dus de geestelijke Kerk, en er wordt duidelijk gezegd, dat hij het huis van Israël is, want door Israël wordt in het Woord de geestelijke Kerk aangeduid, door Jehudah echter de hemelse Kerk.

Bij Jeremia: *‘Ik zal u nog bouwen, en gij zult gebouwd worden, o jonkvrouw Israëls, gij zult nog uw trommelen versieren, en uitgaan in de rei van spelenden, gij zult nog wijngaarden planten op de bergen van Samaria’*, (Jeremia 31: 4, 5); waar de wijngaard voor de geestelijke Kerk staat, en gehandeld wordt over Israël, waardoor, zoals gezegd is, de geestelijke Kerk wordt aangeduid.

Bij Ezechiël: *‘Als Ik het huis Israëls zal vergaderd hebben uit de volken, zullen zij op de aarde zeker wonen, en huizen bouwen, en wijngaarden planten’*, (Ezechiël 28: 25, 26); hier staat de wijngaard voor de geestelijke Kerk of Israël, wijngaarden planten voor het onderwezen worden in de waarheden en goedheden van het geloof.

Bij Amos: *‘Ik heb u geslagen met brandkoren en met honigdauw; de veelheid van uw hoven, en uw wijngaarden, en uw vijgenbomen, en uw olijfbomen zal de rups opeten; also zal Ik u doen, Israël’*, (Amos 4: 9, 12); de hoven staan voor de dingen, die van de Kerk zijn; de wijngaarden voor de geestelijke dingen van de Kerk, de vijgenbomen voor de natuurlijke dingen, de olijfbomen voor de hemelse dingen, en zo dus voor de dingen, die tot de geestelijke Kerk of tot Israël behoren.

Bij dezelfde: *‘Ik zal de evangenschap van Mijn volk Israël terugbrengen, en zij zullen de verlaten steden bouwen en bewonen, en wijngaarden planten, en van deze wijn drinken, en zij*

zullen hoven maken, en van deze vruchten eten, (Amos 9: 14); wijngaarden planten staat voor de planting van de geestelijke Kerk, en zo de wijngaard voor de geestelijke Kerk of Israël. Evenals de wijngaard duidt ook de wijnstok de geestelijke Kerk aan, want de wijnstok behoort tot de wijngaard, en het is daarmee gesteld als met de Kerk en de mens van de Kerk, bijgevolg is het hetzelfde.

Bij Jeremia: *'Is dan Israël een knecht? Is hij dan een ingeborene des huizes? Waarom is hij ten roof geworden? Ik had u geplant, een gans edele wijnstok, een zaad van waarheid, en hoe zijt gij Mij veranderd in verbasterde ranken van een vreemde wijnstok*', (Jeremia 2: 14, 21); wijnstok voor de geestelijke Kerk of Israël.

Bij Ezechiël: *'Hef gij een weeklaag op over de vorsten van Israël; uw moeder was als een wijnstok in uw gelijkenis, geplant bij wateren, vruchtbaar en uitspruitend vanwege vele wateren*', (Ezechiël 19: 1, 10); wijnstok voor de geestelijke Oude Kerk, welke de moeder is, zo voor Israël; daarom wordt er dan ook 'in uw gelijkenis' gezegd.

Bij Hosea: *'Israël is een ledige wijnstok, hij brengt een hem gelijkende vrucht voort*', (Hosea 10: 1); wijnstok voor de geestelijke Kerk of Israël, hier voor de verlaten Kerk.

Bij dezelfde: *'Bekeer u, Israël, tot Jehovah, uw God, Ik zal Israël zijn als de dauw, de onder zijn schaduw wonenden zullen weerkeren, zij zullen koren ten leven voortbrengen, en zij zullen bloeien als de wijnstok, zijn gedachtenis zal zijn als de wijn van Libanon*', (Hosea 14: 2, 6, 8); hier staat de wijnstok voor de geestelijke Kerk of Israël.

Bij Mozes: *'Totdat Schiloh komt, die aan de wijnstok zijn jonge ezel bindt, en aan de edele wijnstok de zoon van zijn ezelin*', (Genesis 49: 10, 11); dit is een profetie van de Heer; de wijnstok en de edele wijnstok staan voor de geestelijke Kerken.

De gelijkenissen van de Heer van *'de arbeiders in de wijngaarden*' betekenden eveneens de geestelijke Kerken, (Mattheüs 20: 1-17; Markus 12: 1-13; Lukas 20: 9-17; Mattheüs 21: 33-44).

Daar de wijnstok de geestelijke Kerk betekent, en de hoofdzaak van de geestelijke Kerk de naastenliefde is, waarin de Heer tegenwoordig is, en waardoor Hij Zich met de mens verbindt, en waardoor Hij alleen al het goede werkt, vergelijkt de Heer Zich bij een wijnstok, en beschrijft Hij de mens van de Kerk, of de geestelijke Kerk, met deze woorden, bij Johannes: *'Ik ben de ware wijnstok, en Mijn Vader is de Wijngaardenier; alle rank, die in Mij geen vrucht draagt, die neemt Hij weg; maar alle rank die vrucht draagt, die zal Hij snoeien, opdat zij meer vrucht dragen.*

Blijft in Mij en Ik in u; zoals de rank geen vrucht kan dragen van zichzelf, zo zij niet in de wijnstok blijft, alsoo ook gij niet, zo gij in Mij niet blijft.

Ik ben de wijnstok, gij de ranken; die in Mij blijft en Ik in hem, die draagt veel vrucht, want zonder Mij kunt gij niets doen.

Dit is Mijn gebod, dat gij elkander liefhebt, zoals Ik u heb liefgehad heb', (Johannes 15; 1, 2, 3, 4, 5, 12); hieruit blijkt, wat de innerlijke Kerk is.

1070. *vers 21.*

En hij dronk van de wijn, en werd dronken, en hij ontblootte zich in het midden van de tent.

En hij dronk wijn, betekent, dat hij de dingen van het geloof wilde navorsen; en werd dronken, betekent, dat hij daardoor in dwalingen verviel; en hij ontblootte zich in het midden van zijn tent, betekent de daaruit voortvloeiende verkeerdheden; het midden van de tent is datgene, wat de hoofdzaak van het geloof uitmaakt.

1071. Dat 'hij dronk wijn' betekent, dat hij de dingen van het geloof wilde navorsen, blijkt uit de betekenis van de wijn; de wijngaard of de wijnstok is, zoals aangetoond is, de geestelijke Kerk of de mens van de geestelijke Kerk; de druif, de trossen en de druivenbessen zijn de

vruchten daarvan, en betekenen naastenliefde en wat tot de naastenliefde behoort; de wijn echter betekent het uit haar voortkomende geloof en alle dingen die van het geloof zijn. Zo is dus de druif het hemelse van deze Kerk, de wijn het geestelijke van deze Kerk. Het eerstgenoemde of het hemelse behoort, zoals reeds vaak eerder is gezegd, tot de wil, het laatstgenoemde of het geestelijke behoort tot het verstand.

Dat de woorden ‘hij dronk wijn’ betekenen, dat hij de dingen van het geloof wilde navorsen, en zelfs door redeneringen, blijkt hieruit, dat hij dronken werd; dat wil zeggen, in dwalingen verviel; want de mens van deze Kerk had geen innerlijke gewaarwording, zoals de mens van de Oudste Kerk, maar wat goed en waar is, moest hij aanleren door de leerstellingen van het geloof, welke uit de innerlijke gewaarwording van de Oudste Kerk waren verzameld en bewaard, en deze leerstellingen waren het Woord van deze Kerk.

De leerstellingen van het geloof waren, evenals het Woord, zonder de innerlijke gewaarwording, op vele punten van dien aard, dat men ze niet kon geloven, want de geestelijke en de hemelse dingen gaan het menselijk bevattingsvermogen oneindig ver te boven; vandaar dan ook het geredeneer; maar wie niet wil geloven vooraleer hij de dingen heeft gevat, kan nooit geloven, zoals eerder herhaaldelijk is aangetoond, men zie wat in de nrs. 128, 129, 130, 195, 196, 215, 232, 233 gezegd is.

Dat de druiven in het Woord naastenliefde betekenen en de dingen die van de naastenliefde zijn, en dat de wijn het geloof uit de naastenliefde betekent en de dingen die van het geloof zijn, kan uit de navolgende plaatsen blijken; bij Jesaja: *‘Mijn beminde heeft een wijngaard in de hoorn van de zoon der olie; hij verwachtte dat hij druiven zou voortbrengen en hij bracht wilde wingerd’*, (Jesaja 5: 1, 2, 4); waar druiven voor naastenliefde en haar vruchten staan. Bij Jeremia: *‘Samenlezende zal ik hen samenlezen, spreekt Jehovah, er zijn geen druiven aan de wijnstok, en geen vijgen aan de vijgenboom’*, (Jeremia 8: 13); wijnstok voor de geestelijke Kerk, druiven voor de naastenliefde.

Bij Hosea: *‘Ik vond Israël als druiven in de woestijn.*

Ik zag uw vaderen als de eersteling aan de vijgenboom in zijn beginsel’, (Hosea 9:10); Israël staat voor de Oude Kerk, en de druiven betekenen dat zij met naastenliefde waren begiftigd; in de tegenovergestelde zin, wanneer Israël staat voor de zonen van Jakob.

Bij Micha: *‘Geen druif om te eten, mijn ziel heeft een eersteling begeerd; de heilige is vergaan uit het land, en er is niemand rechtschapen onder de mensen’*, (Micha 7: 1); druif voor de naastenliefde of het heilige, eersteling voor het geloof of het rechtschapene.

Bij Jesaja: *‘Alzo zegt Jehovah: gelijk wanneer men most in een tros druiven vindt, en men zegt: Verderf ze niet, want er is een zegen in’*, (Jesaja 65:8); druiventros voor de naastenliefde, most voor de goedheden van de naastenliefde en de waarheden daaruit.

Bij Mozes: *‘Hij heeft Zijn kled in de wijn, en Zijn mantel in het bloed van de druiven gewassen’*, (Genesis 49: 11); een profetie met betrekking tot de Heer; wijn voor het geestelijke uit het hemelse, druivenbloed voor het hemelse met betrekking tot de geestelijke Kerken, en zo betekenen de druiven de naastenliefde zelf en de wijn het geloof zelf.

Bij Johannes: *‘De engel zei: Zend uw scherpe sikkels, en snijd de trossen van de aarde, want haar druiven zijn rijp’*, (Openbaring 14: 18); hier is sprake van de laatste tijden, wanneer er geen geloof, dat wil zeggen, wanneer er geen naastenliefde is; want er is geen ander geloof dan dat van de naastenliefde, en het is wezenlijk de naastenliefde zelf; wanneer dan ook gezegd wordt, dat er geen geloof meer is, zoals in de laatste tijden, wordt daaronder verstaan, dat er geen naastenliefde meer is.

Evenals de druiven de naastenliefde betekenen, duidt de wijn het geloof daaruit aan, want de wijn komt uit de druiven; hetgeen behalve uit de hier en eerder aangehaalde plaatsen van ‘de wijngaard en de wijnstok’ maar ook uit de navolgende blijken kan; bij Jesaja: *‘Weggenomen is de blijdschap en de vrolijkheid van Karmel, en in de wijngaarden wordt niet gezongen, niet gejubeld; de druiventreder treedt geen wijn uit in de wijnbakken, Ik heb de Hedad [wijnoogstzang] doen ophouden’*, (Jesaja 16: 10);

hetgeen betekent, dat de geestelijke Kerk, die Karmel is, is verwoest; wijn in de wijnbakken treedt men niet uit, betekent, dat er geen mensen meer zijn, die in het geloof zijn.

Bij dezelfde: *‘De inwoners van het land zullen verbrand worden, en er zullen weinig mensen over blijven; de most zal treuren, de wijnstok kwelen, zij zullen geen wijn drinken met gezang, de sterke drank zal bitter zijn voor degenen, die hem drinken, er zal een klaaglijk geroep zijn op de straten, om de wil van de wijn’*, (Jesaja 24: 6, 7, 9, 11); de verwoeste geestelijke Kerk, en hier staat de wijn voor de waarheden van het geloof, die veracht zijn.

Bij Jeremia: *‘Tot hun moeders zullen zij zeggen: Waar is koren en wijn, als zij op de straten van de stad in onmacht zinken, als een verslagene’*, (Klaagliederen 2:12); waar koren en wijn betekenen daar waar liefde en geloof is; de straten van de stad betekenen hier en elders in het Woord waarheden; de verslagenen duiden hier degenen aan, die niet weten wat waarheden van het geloof zijn.

Bij Amos: *‘Ik zal de gevangenschap van Mijn volk Israël terugbrengen, en zij zullen de verwoeste steden bouwen en bewonen, en wijngaarden planten daarvan de wijn drinken’*, (Amos 9: 14); de geestelijke Kerk of Israël, waarvan gezegd wordt wijngaarden planten en wijn drinken, wanneer zij van dien aard wordt, dat zij uit de naastenliefde het geloof heeft.

Bij Zefanja: *‘Zij zullen huizen bouwen, maar niet bewonen, en wijngaarden planten, maar daarvan de wijn niet drinken’*, (Zefanja 1: 13; Amos 5: 11); voor het tegendeel wanneer de geestelijke Kerk verwoest is.

Bij Zacharia: *‘Zij zullen zijn als de machtige Efraïm, en hun hart zal zich verblijden, als van de wijn, en hun zonen zullen het zien en zich verblijden’*, (Zacharia 10: 7); hier gezegd van ‘het huis van Jehudah’, dat het zo zal zijn door de goedheden en waarheden van het geloof.

Bij Johannes: *‘Beschadig de olie en de wijn niet’*, (Openbaring 6 : 6); hetgeen zeggen wil: beschadig niet het hemelse en het geestelijke, of de dingen die van de liefde en van het geloof zijn.

Daar de wijn het geloof in de Heer betekende, werd het geloof ook in de Joodse Kerk uitgebeeld in de offers door de drankoffers van wijn, waaromtrent men zie (Numeri 15 : 2 tot 15; 28 : 11 tot 15, 18 tot einde; 29 : 7 tot einde; Leviticus 23 : 12, 13; Exodus 29 : 40).

Om deze reden leest men bij Hosea zo: *‘De dorsvloer en de wijnkuip zal hen niet voeden, en de most zal daarin liegen, zij zullen in het land van Jehovah niet wonen, en Efraïm zal weer tot Egypte keren, en zij zullen in Assyrië het onreine eten, zij zullen Jehovah geen drankoffers doen van de wijn, en zij zullen Hem niet aangenaam zijn’*, (Hosea 9 : 2, 3, 4); waar sprake is van Israël of de geestelijke Kerk, en van hen in die Kerk, die de heiligheden en de waarheden van het geloof verdraaien en bezoedelen, omdat zij deze dingen willen navorsen door middel van de wetenschappen en redeneringen; Egypte is de wetenschap, Assyrië de redenering, Efraïm hij, die redeneert.

1072. Dat de woorden ‘hij werd dronken’ betekenen, dat hij daardoor in dwalingen verviel, blijkt uit de betekenis van de beschonkene in het Woord; beschonkenen worden diegenen genoemd, die niets geloven dan wat zij begrijpen, en daarom de geheimenissen van het geloof onderzoeken, en daar dit, zoals het de aard is van de mens, gebeurt door zinnelijke, wetenschappelijke of filosofische dingen, kan het niet anders of hij vervalft daardoor in dwalingen.

Het denken van de mens is alleen aards, lichamelijk en stoffelijk, omdat het uit aardse, lichamelijke en stoffelijke dingen voortkomt, welke het steeds aankleven, en waarin de voorstellingen van zijn denken haar grondslag en haar begrenzing vinden.

Daarom staat het denken en het redeneren uit die dingen over de Goddelijke dingen gelijk met zich te storten in dwalingen en verkeerdheden en het is even onmogelijk, daardoor geloof te verwerven, als het voor een kameel onmogelijk is, door het oog van een naald te gaan.

De dwaling en de waanzin, welke hieruit ontstaan, worden in het Woord dronkenschap genoemd, en zelfs worden de geesten of zielen, die in het andere leven over en tegen de waarheden van het geloof redeneren, als beschonken en gedragen zich ook zo. Hierover zal, door de Goddelijke barmhartigheid van de Heer, in hetgeen volgt, besproken worden.

Het wordt duidelijk waargenomen, of de geesten al dan niet in het geloof van de naastenliefde zijn.

Zij, die in het geloof van de naastenliefde zijn, redeneren niet over de waarheden van het geloof, maar beamen en zij bevestigen zich zoveel zij kunnen door zinnelijke en wetenschappelijke dingen en door redelijke ontleding.

Zodra er zich echter iets duisters voordoet, waarvan zij geen innerlijke gewaarwording hebben, verwerpen zij dit, en gedogen geenszins dat zoiets hen in twijfel zou brengen; zij zeggen dat het maar heel weinig dingen zijn, die zij begrijpen kunnen, en dat het daarom waanzin zou zijn om te denken dat iets niet waar is, omdat zij het niet vatten.

Dezen zijn in de naastenliefde; zij daarentegen, die niet in de naastenliefde zijn, willen maar aan één stuk door voortredeneren of iets waar is, en weten hoe het daarmee gesteld is; zij zeggen, dat als zij niet kunnen weten hoe het daarmee gesteld is, zij niet kunnen geloven dat het zo is.

Hieruit alleen wordt al terstond gekend, dat zij in geen geloof zijn, en het is een aanwijzing, dat zij niet slechts aan alles twijfelen, maar ook nog alles in hun hart loochenen, en wanneer zij onderwezen worden, hoe het met een zaak gesteld is, blijven zij nochtans aan hun mening vasthouden, en voeren tegen elke uitleg alle mogelijke bedenkingen aan, en houden nooit op, ook al duurde het tot in eeuwigheid voort.

Zij, die zo aan hun mening vasthouden, stapelen dwalingen op dwalingen; dezen zijn het, of huns gelijken, die in het Woord dronken van wijn of van sterke drank worden genoemd, zoals bij Jesaja: *‘Deze dwalen van de wijn en zij dolen van de sterke drank; de priester en de profeet dwalen van de sterke drank; zij zijn verslonden van de wijn, zij dolen van sterke drank; zij dwalen in het gezicht, alle tafels zijn vol uitpuwsel van ontlasting; wie zou Hij wetenschap leren, en wie zou Hij het gehoorde te verstaan geven, de gespeenden van melk, de afgetrokkenen van de borsten’*, (Jesaja 28: 7, 8, 9); het blijkt duidelijk dat hier zulke mensen worden verstaan.

Ook bij Jesaja: *‘Hoe zegt gijlieden tot Farao: Ik ben een zoon van wijzen, een zoon van de koningen van de oudheid, waar zijn nu uw wijzen, ik vraag u, dat zij het te kennen geven; Jehovah heeft een geest van verkeerdheden ingeschonken in het midden van hen, en zij hebben Egypte doet dwalen in al zijn werken, gelijk een dronkaard ronddwaalt in zijn uitpuwsel’*, (Jesaja 19: 11, 12, 14); dronkaard staat voor hen, die met wetenschappelijkheden de geestelijke en hemelse dingen willen navorsen; Egypte betekent de vergaarde kennis, waarom het zichzelf ook wel een zoon van wijzen noemt.

Bij Jeremia: *‘Drinkt en wordt dronken, en spuwt, en valt neer, en staat niet weer op’*, (Jeremia 25: 27); voor valsheden.

Bij David: *‘Zij draaien in een kring rond en waggelen als een dronken man, en al hun wijsheid wordt verslonden’*, (Psalm 107: 27).

Bij Jesaja: *‘Komt, ik zal wijn halen, en wij zullen sterke drank zuipen, en er zal morgen als heden grote overvloed zijn’*, (Jesaja 56: 12); dit wordt gezegd van hen, die tegen de waarheden van het geloof zijn.

Bij Jeremia: *‘Elke zak zal met wijn gevuld worden, alle inwoners van Jeruzalem met dronkenschap’*, (Jeremia 13: 12, 13); wijn voor het geloof, dronkenschap voor de dwalingen.

Bij Joël: *‘Waakt op, gij dronkenen en weent en huilt, alle gij wijnzuipers, om de most, terwijl hij van uw mond is afgesneden; want een natie komt op over Mijn land en stelt Mijn wijnstok tot verlating’*, (Joël 1: 5, 6, 7); de naar de waarheden van het geloof verwoeste Kerk.

Bij Johannes: *'Babylon heeft uit de wijn van de toorn de hoererij van alle heidenen gedrenkt, van de wijn van de hoererij zijn de bewoners van de aarde dronken geworden'*, (Openbaring 14: 8, 10; 16: 19; 17: 2; 18: 3; 19: 15); wijn van hoererij staat voor de verkrachte waarheden van het geloof, waaraan dronkenschap wordt toegeschreven.

Op dezelfde wijze bij Jeremia: *'Babel was een gouden beker in de hand van Jehovah, die de gehele aarde dronken maakte; de heidenen hebben van haar wijn gedronken, daarom zijn de heidenen dol geworden'*, (Jeremia 51: 7).

Daar de dronkenschap de razernijen ten aanzien van de waarheden van het geloof betekende, werd zij ook tot een uitbeelding, en aan Aharon werd zo verboden: *'Aharon en zijn zonen zullen wijn noch benevelende drank drinken, wanneer zij in de tent binnegaan, opdat zij niet sterven, en om onderscheid te maken tussen het heilige en tussen het onheilige, tussen het onreine en tussen het reine'*, (Leviticus 10: 8, 9, 10).

Zij, die niets geloven dan hetgeen zij door de zinnelijke en de wetenschappelijke dingen begrijpen, zijn ook helden om te drinken genoemd, bij Jesaja: *'Wee degenen, die in hun ogen wijs, en voor hun aangezichten vol inzicht zijn; wee degenen, die helden zijn om wijn te drinken, en die mannen van de sterkte zijn om sterke drank te mengen'*, (Jesaja 5 : 21, 22).

Zij worden wijs in hun ogen en voor hun aangezichten vol inzicht genoemd, omdat zij, die tegen de waarheden van het geloof in redeneren, in wijsheid boven anderen menen te staan. Daarentegen worden zij, die zich niet in het minst om het Woord en om de waarheden van het geloof bekommeren, en zo niets van het geloof willen weten, terwijl ze op deze wijze de beginselen loochenen, dronken zonder wijn genoemd, bij Jesaja: *'Zij zijn dronken, maar niet van wijn, zij waggelen, maar niet van sterke drank, want Jehovah heeft over u een geest van bedwelming uitgegoten, en Hij heeft uw ogen toegesloten'*, (Jesaja 29: 9, 10); dat het dergelijke mensen zijn, blijkt uit het voorafgaande en uit het volgende bij de profeet.

Zulke beschonkenen geloven klaarder wakker te zijn dan anderen, maar ze verkeren in een diepe bedwelming.

Dat de Oude Kerk in het begin zo was, als in dit vers beschreven wordt, en wel voornamelijk diegenen zo waren, die van het geslacht van de Oudste Kerk waren, kan blijken uit hetgeen eerder in nummer 788 is gezegd.

1073. Dat de woorden 'hij ontblootte zich in het midden van zijn tent' de daaruit voortvloeiende verkeerdheden beteken, blijkt uit de betekenis van ontbloot of naakt; want ontbloot en naakt vanwege de dronkenschap door de wijn wordt hij genoemd, bij wie geen waarheden van het geloof zijn, en nog meer hij, bij wie de waarheden van het geloof verkeerd zijn.

De waarheden van het geloof zelf worden bij klederen vergeleken, welke de goedheden van de naastenliefde of de naastenliefde bedekken, want de naastenliefde is het lichaam zelf, en vandaar zijn de waarheden de klederen; of wat hetzelfde is, de naastenliefde is de ziel zelf, en de waarheden van het geloof zijn als het lichaam, dat de omhulling van de ziel is.

De waarheden van het geloof worden ook in het Woord klederen en bedekking genoemd, en daarom wordt in het volgende 23ste vers gezegd, dat Sem en Jafet een kleed namen, en de naaktheid van hun vader bedekten.

De geestelijke dingen verhouden zich tot de hemelse dingen als het lichaam, dat de ziel omhult, of als klederen die het lichaam bedekken; in de hemel worden de geestelijke dingen ook door klederen uitgebeeld.

Omdat hier gezegd wordt, dat hij ontbloot neerlag, is de betekenis deze, dat hij zich van de waarheden van het geloof had beroofd, omdat hij ze wilde navorsen door de zinnelijke dingen en de daaruit voortvloeiende redeneringen.

Iets dergelijke wordt in het Woord aangeduid door 'naakt neerliggen vanwege de dronkenschap door wijn', zoals bij Jeremia: *'Weest vrolijk, en verblijd u, gij dochter van*

Edom, die in het land Uz woont, ook over u zal de beker komen, gij zult dronken worden, en ontbloot worden, (Klaagliederen 4: 12); en bij Habakuk:

'Wee die, die zijn medegenoot drinken doet, en ook dronken maakt, om hun naaktheid te aanschouwen', (Habakuk 2: 14, 15).

1074. Dat het midden van de tent de hoofdzaak van het geloof is, blijkt uit de betekenis van het midden; en uit de betekenis van de tent; het midden betekent in het Woord het binnenste, en de tent de naastenliefde of de eredienst uit de naastenliefde; de naastenliefde is het binnenste, dat wil zeggen, de hoofdzaak van het geloof en van de eredienst, en zo het midden van de tent.

Dat het midden het binnenste betekent, is eerder aangetoond, en dat de tent het heilige van de liefde of van de naastenliefde is, zie men eerder in nummer 414.

1075. vers 22.

En Cham, Kanaäns vader, zag zijn vaders naaktheid, en hij gaf het zijn beide broeders daar buiten te kennen.

Cham en Kanaän betekenen, hier als eerder: Cham de verdorven Kerk, Kanaän de godsdienst in de uiterlijke dingen zonder het innerlijke; hij zag zijn vaders naaktheid, betekent, dat hij de dwalingen en verkeerdheden, waarover eerder sprake was, opmerkte; en hij gaf het zijn beide broeders daar buiten te kennen, betekent, dat hij het bespote; zij worden zijn broeders genoemd, omdat hij het geloof beleet.

1076. Dat Cham de verdorven Kerk betekent, blijkt uit hetgeen eerder over Cham gezegd is; verdorven heet die Kerk, welke het Woord erkent, en een zekere godsdienst heeft, die met de godsdienst van de ware Kerk overeenkomt, maar toch het geloof van de naastenliefde scheidt, en zo van zijn eigenlijke wezen en van zijn leven, waardoor het geloof iets doods wordt, zodat het niet anders kan, dan dat zij een verdorven Kerk is.

Van welke aard de mensen van zo'n Kerk worden, kan hieruit blijken, dat zij nooit enig geweten kunnen hebben; want het geweten, dat werkelijk geweten is, kan nooit bestaan dan door de naastenliefde; het is de naastenliefde die het geweten maakt, dat wil zeggen, de Heer door de naastenliefde; wat is het geweten anders, dan niemand op de een of andere wijze kwaad te doen, of allen op elke wijze goed te doen; derhalve behoort het geweten tot de naastenliefde, en nooit tot het van de naastenliefde gescheiden geloof.

Zo zij ooit een geweten hebben, is het een vals geweten; hieromtrent zie men het eerder besprokene.

En omdat zij zonder geweten zijn, storten zij zich in alle boosheden, voor zover hun uiterlijke banden worden gevierd, ja zelfs weten zij niet eens wat naastenliefde is; alleen dat het een woord is, dat het een of ander betekent; en omdat zij zonder naastenliefde zijn, weten zij ook niet wat geloof is.

Wanneer zij daarover ondervraagd worden, kunnen zij niets anders antwoorden, dan dat het een zeker denken is; sommigen zeggen dat het een vertrouwen is, anderen, dat het erkennenissen van het geloof zijn, weinigen dat het een leven is naar de erkennenissen, en nauwelijks iemand, dat het een leven van naastenliefde of van wederkerige liefde is; en wanneer hun dit gezegd wordt, en hun de gelegenheid gegeven wordt, daarover na te denken, dan antwoorden zij niets anders, dan dat alle liefde bij zichzelf begint, en dat hij die niet voor zichzelf en voor de zijnen zorgt, erger dan een heiden is; vandaar bemoeien zij zich alleen met zichzelf en met de wereld; daardoor komt het, dat zij in het eigen ik leven; van welke aard dit eigen ik is, werd eerder al herhaaldelijk beschreven; dezen zijn het, die Cham worden genoemd.

1077. Omdat diegenen, die hier Cham en Kanaän worden genoemd, dat wil zeggen, die het geloof van de naastenliefde scheiden, en vandaar de godsdienst alleen in uiterlijke dingen scheiden, niet weten kunnen, wat het geweten is en vanwaar het komt, zal dit in het kort worden gezegd: het geweten wordt gevormd door de waarheden van het geloof, want wat de mens gehoord, erkend en geloofd heeft, dat maakt het geweten bij hem, en daarna staat tegen deze dingen handelen voor hem gelijk aan tegen het geweten handelen, wat wel eenieder voldoende duidelijk kan zijn.

Hieruit volgt, dat hij nooit een waar geweten kan hebben, wanneer de dingen, die hij hoort, erkent en gelooft, geen waarheden van het geloof zijn, want door de waarheden van het geloof wordt, terwijl de Heer in de naastenliefde werkzaam is, de mens wedergeboren, zo ontvangt hij door die waarheden een geweten, en het geweten is de nieuwe mens zelf.

Hieruit blijkt, dat de waarheden van het geloof de middelen zijn, opdat hij wordt, dat wil zeggen, opdat de mens leeft naar de dingen, welke het geloof leert, en de hoofdzaak van die dingen is de Heer boven alles lief te hebben, en de naaste als zichzelf.

Wanneer hij niet overeenkomstig deze leeft, wat is het geloof dan anders als iets leegs en een holklinkend woord, of als iets dat van het hemelse leven gescheiden is, en waarin, wanneer het afgescheiden is, nooit enig heil is; want geloven, dat de mens, hoe hij ook leven mag, toch zalig kan worden, zelfs wanneer hij zijn leven slijt in haat, wraakneming, roverijen, in echtbreuk, kortom in alles wat tegen de naastenliefde en tegen het geweten indruist, als hij maar geloof heeft, ook al was het eerst in het stervensuur.

Laten zij, wanneer zij in zo'n vals beginsel zijn, nu eens nagaan, welke waarheid van het geloof het is, die hun geweten kan vormen; is het niet een valsheid? Zo zij iets van het geweten menen te hebben, zijn het slechts uiterlijke banden, namelijk vrees voor de wet, voor de eer, voor het gewin, voor de goede naam en dergelijke meer; die datgene bij hen uitmaken, wat zij geweten noemen, namelijk, dat zij de naaste niet beledigen, en dat zij hem wel doen; maar daar het geen geweten is, omdat het geen naastenliefde is, storten zulke mensen zich, wanneer hun banden gevierd of geslaakt worden, in de ergste misdaad en in de liederlijkste ontucht.

Geheel anders is het gesteld met hen, hoewel zij zeiden, dat het geloof alleen zalig maakt, en toch een leven van naastenliefde leefden, want in hun geloof was door de Heer naastenliefde gelegd.

1078. Dat Kanaäns vader de godsdienst in uiterlijke dingen zonder het innerlijke betekent, is eerder gezegd; uit het van de naastenliefde gescheiden geloof kan geen andere godsdienst ontstaan; want de innerlijke mens is de naastenliefde en nooit geloof zonder naastenliefde; daarom kan iemand, die zonder naastenliefde, nooit een andere godsdienst hebben dan een uiterlijke zonder de innerlijke, en daar uit het van de naastenliefde gescheiden geloof een dergelijke godsdienst ontstaat, wordt Cham de vader van Kanaän genoemd, en in hetgeen volgt wordt niet over Cham maar over Kanaän gehandeld.

1079. Dat de woorden 'hij zag zijn vaders naaktheid' betekenen, dat hij de dwalingen en verkeerdheden opmerkte, blijkt uit de betekenis van de naaktheid, waaromtrent kort tevoren en voorts eerder in de nrs. 213, 214 is aangetoond, dat zij het boze en het verkeerde is.

Hier worden zij, die in het van de naastenliefde gescheiden geloof zijn, door Cham beschreven, namelijk, dat hij zijn vaders naaktheid, dat wil zeggen, diens dwalingen en verkeerdheden opmerkte; zij, die van dien aard zijn, zien niets anders bij de mens.

Anders is het daarentegen gesteld met hen, die in het geloof van de naastenliefde zijn; dezen merken de goedheden op, en wanneer zij boosheden en valsheden zien, verontschuldigen zij die, en als zij kunnen, trachten zij ze bij de ander te verbeteren, zoals hier gezegd wordt van Sem en Jafet.

Waar geen naastenliefde is, is eigenliefde, bijgevolg haat tegen allen, die hen niet begunstigen; vandaar komt het, dat zij bij de naaste alleen diens boze zien, en wanneer zij iets goeds zien, nemen zij het op alsof het niet goed was, of duiden het ten kwade.

Geheel anders is het gesteld met hen, die in de naastenliefde zijn.

Hieraan zijn deze twee soorten te onderkennen: vooral wanneer zij in het andere leven komen, treedt bij hen, die in geen naastenliefde zijn, een gevoel van haat in elke bijzonderheid aan de dag; eenieder willen zij onderzoeken, ja zelfs oordelen, en niets begeren zij meer, dan het kwaad bloot te leggen, en zijn steeds daarop uit te veroordelen, te straffen en te martelen; daarentegen zien zij, die in de naastenliefde zijn, nauwelijks het boze van een ander, maar merken al diens goedheden en waarheden op, en de dingen die boos en vals zijn, leggen zij ten goede uit; van dien aard zijn alle engelen, hetgeen zij van de Heer hebben, die al het boze ten goede buigt.

1080. Dat de woorden ‘hij gaf het zijn beide broeders te kennen’ betekenen, dat hij het bespote, volgt hier nu uit, want bij hen die in geen naastenliefde zijn, is er een voortdurende verachting of een voortdurende bespoting van anderen, en zo vaak als zich de gelegenheid voordoet, stellen zij hun dwalingen aan de kaak; dat zij het niet openlijk doen vindt zijn oorzaak alleen in uiterlijke banden, die hen daarvan afhouden, namelijk de vrees voor de wet, de vrees voor het leven, het verlies van eer, van gewin en van goede naam daardoor; vandaar komt het, dat zij van binnen dergelijke gezindheden koesteren, en naar buiten vriendschappelijke gevoelens veinzen; vandaar maken zij zich twee sferen eigen, welke in het andere leven duidelijk worden aangenomen: de ene, die innerlijk is, is vol van haat; de andere, die uiterlijk is, huichelt het goede. Daar deze sferen in het geheel niet samenstemmen, kunnen ze wel niet anders dan met elkaar in strijd zijn, en wanneer hun de uiterlijke sfeer genomen wordt, zodat zij zich niet anders kunnen voordoen dan ze zijn, storten zij zich dan ook in alle boosheden.

Wanneer hun die sfeer niet afgenomen wordt, ligt er in elk van hun woorden haat verborgen, die waargenomen wordt; vandaar hun straffen en kwellingen.

1081. Dat zij zijn broeders genoemd worden, omdat hij geloof beleed, blijkt uit hetgeen in nr. 367 is aangetoond, namelijk dat de naastenliefde de broeder van het geloof is.

1082. *vers 23.*

En Sem en Jafet namen een kleed, en zij beiden leiden het op de schouder, en gingen achterwaarts, en bedekten de naaktheid van hun vader; en hun aangezichten waren achterwaarts gekeerd, en de naaktheid van hun vader zagen zij niet.

Door Sem wordt, als gezegd, de innerlijke Kerk aangeduid; door Jafet de met haar overeenstemmende uiterlijke Kerk; dat zij een kleed namen, betekent, dat zij het ten goede hebben uitgelegd; en zij beiden legden het op de schouder, betekent, dat zij het met alle macht gedaan hebben; en gingen achterwaarts, betekent, dat zij aan de dwalingen en verkeerdheden geen aandacht schonken; en bedekten de naaktheid van hun vader, betekent, dat zij de dwalingen en verkeerdheden zo verontschuldigden; en hun aangezichten waren achterwaarts gekeerd, en de naaktheid van hun vader zagen zij niet, betekent, dat men zo moet doen en geen aandacht moet schenken aan dergelijke dingen, die dwalingen en fouten zijn, door redeneringen ontstaan.

1083. Dat Sem de innerlijke Kerk betekent, en Jafet de met haar overeenstemmende uiterlijke Kerk, is eerder gezegd; waar een Kerk is, moet noodzakelijkerwijs een innerlijke en een uiterlijke zijn, want de mens, die de Kerk is, is innerlijk en uiterlijk.

Voor de mens een Kerk wordt, dat wil zeggen, voor hij is wedergeboren, is hij in de uiterlijke dingen, en wanneer hij wordt wedergeboren, wordt hij van de uiterlijke dingen en zelfs door de uiterlijke dingen naar de innerlijke dingen geleid, zoals reeds eerder gezegd en aangetoond is; en daarna, wanneer hij is wedergeboren, vinden alle dingen, welke tot de innerlijke mens behoren, hun bestemming in de uiterlijke dingen.

Zo moet dus elke Kerk noodzakelijkerwijs innerlijk en uiterlijk zijn, zoals de Oude Kerk en de huidige Christelijke Kerk.

De innerlijke dingen van de Oude Kerk waren alle dingen, die tot de naastenliefde behoren en tot het geloof daaruit, alle verdeemoediging, alle aanbidding van de Heer uit de naastenliefde, alle goede neiging jegens de naaste, en andere dergelijke dingen.

De uiterlijke dingen van deze Kerk waren offers, drankoffers, en andere dingen meer, welke alle door uitbeelding op de Heer betrekking hadden en Hem ten doel hadden; vandaar waren de innerlijke dingen in de uiterlijke dingen, en maakten zij één Kerk uit.

De innerlijke dingen van de christelijke Kerk komen geheel en al overeen met de innerlijke dingen van de Oude Kerk, maar de uiterlijke dingen zijn door andere vervangen, namelijk in de plaats van de offers en dergelijke dingen, kwamen symbolische dingen die op dezelfde wijze betrekking hebben op de Heer; zo maken de innerlijke en de uiterlijke dingen ook één uit.

De Oude Kerk verschilde niet in het minst van de christelijke Kerk naar de innerlijke dingen, maar alleen naar de uiterlijke.

De verering van de Heer uit de naastenliefde kan nooit verschillen, hoezeer ook de uiterlijke dingen veranderen mogen; en daar er, als gezegd, geen Kerk kan bestaan, tenzij er het innerlijke en het uiterlijke is, zou het innerlijke zonder het uiterlijke iets onbepaalds zijn, wanneer het niet in iets uiterlijks bepaald was; want de mens is van dien aard, en wel het merendeel van de mensen, dat hij niet weet, wat de innerlijke mens is en wat tot de innerlijke mens behoort, vandaar dat hij, als er geen uiterlijke godsdienst was, geenszins weten zou, wat heilig is.

Wanneer zij naastenliefde hebben en door de naastenliefde geweten, hebben zij een innerlijke godsdienst bij zich in het uiterlijke, want de Heer werkt bij hen in de naastenliefde en in het geweten, en maakt dat al hun godsdienst aan het innerlijke deel heeft; anders is het gesteld met hen, die de naastenliefde en het geweten daaruit niet hebben; dezen kunnen een godsdienst in uiterlijke dingen hebben, maar hij is gescheiden van het innerlijke, zoals het van de naastenliefde gescheiden geloof; zo'n godsdienst wordt Kanaän genoemd en zo'n geloof wordt Cham genoemd, en omdat uit het afgescheiden geloof een dergelijke godsdienst ontstaat, wordt Cham de vader van Kanaän genoemd.

1084. Dat de woorden 'zij namen een kleed' betekenen, dat zij het ten goede hebben uitgelegd, blijkt uit hetgeen eerder is gezegd; een kleed nemen en iemands naaktheid bedekken, kan niets anders betekenen, omdat het ontbloot zijn en de naaktheid dwalingen en verkeerdheden betekenen.

1085. Dat de woorden 'zij beiden legden het op de schouder' betekenen, dat zij het met alle macht gedaan hebben, namelijk ten goede uitgelegd en verontschuldigd, blijkt uit de betekenis van de schouder, die alle macht is; de hand betekent in het Woord, zoals eerder is aangetoond, macht, hetgeen ook blijken kan uit de volgende plaatsen in het Woord, bij Ezechiël:

'Met de zijde en met de schouder verdringt gij, en met uw hoornen verstoot gij alle verzwakte schapen, totdat gij hen naar buiten toe verstrooid hebt', (Ezechiël 34: 21); hier staan zijde en schouder voor: met geheel de ziel en met alle macht; met hoornen stoten voor alle krachten.

Ook bij Ezechiël: *'Opdat al de inwoners van Egypte weten, dat Ik Jehovah ben, omdat zij de huize Israëls een rietstaf geweest zijn; als ge hen tot u met de hand grijpt, zult gij gebroken worden, en hun de ganse schouder splijten'*, (Ezechiël 29: 6, 7;

voor hen, die vanuit de wetenschappelijke dingen de geestelijke waarheden willen onderzoeken; de rietstok staat voor zo'n macht; met de hand grijpen voor vertrouwen; de ganse schouder splijten voor van alle macht beroofd worden, zodat zij niets meer weten. Bij Zefanja: *'Opdat zij allen de naam van Jehovah aanroepen, opdat zij hem dienen met een eenparige schouder'*, (Zefanja 3: 9); voor met een eenparige ziel, dus met een eenparige macht.

Bij Zacharia: *'Zij weigerden op te merken, en toonden een weerbarstige schouder'*, (Zacharia 7: 11); dat wil zeggen, zij weerstreefden met alle macht.

Bij Jesaja: *'Zij huren een goudsmid, en die maakt het goud en het zilver tot een god, zij aanbidden die, ook buigen zij zich daarvoor, zij nemen hem op de schouder, zij dragen hem'*, (Jesaja 46: 6, 7); dat wil zeggen, zij aanbidden afgodsbeelden met alle macht, hetgeen is uitgedrukt met op de schouder dragen.

Ook bij Jesaja: *'Een knaap is ons geboren, een Zoon is ons gegeven, en de heerschappij zal op Zijn schouder zijn, en Zijn Naam zal genoemd worden Wonderlijk, Raad, God, Held, Vader der eeuwigheid, Vredevorst'*, (Jesaja 9: 5); de Heer, en wel 'Zijn vermogen en macht', vandaar dat gezegd wordt op Zijn schouder.

Ook bij Jesaja: *'Ik zal de sleutel van het huis van David op Zijn schouder leggen, en Hij zal opendoen, en niemand zal sluiten, en Hij zal sluiten, en niemand zal opendoen'*, (Jesaja 22: 22); hier op dezelfde wijze 'de Heer, en het op de schouder leggen van de sleutel van het huis van David', staat voor het vermogen en macht.

1086. Dat 'zij gingen achterwaarts' betekent, dat zij aan de dwalingen en verkeerdheden geen aandacht schonken, blijkt uit de betekenis van het achterwaarts gaan, namelijk dat het is de ogen afwenden en niet zien, zoals ook uit hetgeen volgt blijkt, waar gezegd wordt, dat zij de naaktheid van hun vader niet zagen; niet zien is in de innerlijke zin geen aandacht schenken.

1087. Dat de woorden 'zij bedekten de naaktheid van hun vader' betekenen, dat zij deze dwalingen en verkeerdheden zo verontschuldigen, blijkt eveneens uit het verband, en voorts uit de betekenis van de naaktheid, namelijk dat het verkeerdheden zijn.

1088. Dat de woorden 'hun aangezichten waren achterwaarts gekeerd, en de naaktheid van hun vader zagen zij niet' betekenen, dat men zo moet doen en geen aandacht moet schenken aan dergelijke dingen, die dwalingen en fouten zijn, door redeneringen ontstaan, dit blijkt uit de herhaling, want hier wordt bijna hetzelfde gezegd als even te voren, waarom deze woorden tevens ook het besluit vormen; want deze moeder-kerk of de mens van deze Kerk was van dien aard, dat hij dit niet uit boosheid maar uit onnozelheid deed, zoals uit het direct daarop volgende kan blijken, waar gezegd wordt, dat Noach van zijn wijn ontwaakte, dat wil zeggen, dat hij beter onderricht werd.

Wat de zaak zelf betreft: zij, die in geen naastenliefde zijn, denken alleen kwaad van de naaste, en spreken alleen kwaad, en wanneer zij al eens van de naaste goed denken en spreken, is het om eigen bestwil en ten gunste van hem, die zij vleien onder de schijn van vriendschap; daarentegen denken en spreken zij, die in de naastenliefde zijn, niets dan goeds van de naaste, en dat niet ten eigen bate of ten gunste van iemand anders, die zij zouden willen vleien, maar omdat de Heer zo in de naastenliefde werkt.

De eersten zijn zoals de boze geesten, de laatsten zoals de engelen, die bij de mens zijn; de boze geesten wekken nooit iets anders op de boosheden en valsheden van de mens, en verdoemen hem; de engelen echter wekken niets anders op dan goedheden en waarheden, en de dingen die boos en vals zijn, verontschuldigen zij.

Hieruit blijkt, dat bij hen, die in geen naastenliefde zijn, boze geesten heersen, door welke geesten de mens gemeenschap heeft met de hel, en dat bij hen, die in de naastenliefde zijn, de engelen heersen, door welke hij gemeenschap met de hemel heeft.

1089. vers 24.

Noach ontwaakte van zijn wijn, en hij merkte, wat zijn kleinste zoon hem gedaan had.

Noach ontwaakte van zijn wijn, betekent, toen hij beter onderricht werd; en hij merkte wat zijn kleinste zoon hem gedaan had, betekent, dat de van de innerlijke godsdienst gescheiden uiterlijke van dien aard is, dat hij bespot.

1090. Dat de woorden ‘Noach ontwaakte van zijn wijn’ betekenen, toen hij beter werd onderricht, blijkt uit de betekenis van het ontwaken na de dronkenschap. Toen hij dronken was betekent in vers 21, dat hij in dwalingen vervallen was, zodat ontwaken niets anders is dan een ontwaken uit dwalingen.

1091. Dat de woorden ‘wat zijn kleinste zoon hem gedaan had’ betekenen, dat de van de innerlijke godsdienst gescheiden uiterlijke van dien aard is, dat hij bespot.

Naar de letterlijke of historische zin schijnt het, alsof onder de kleinste zoon Cham verstaan wordt, maar uit het volgende vers blijkt, dat Kanaän bedoeld wordt, want er wordt gezegd: ‘Vervloekt zij Kanaän’, ook in de daarop volgende verzen 26 en 27, dat Kanaän een knecht zal zijn.

De reden, waarom niets van Cham vermeld wordt, zie men in het volgende vers.

Hier zij alleen aangestipt, waarom de orde van dien aard is, dat Sem in de eerste plaats genoemd wordt, Cham in de tweede plaats, Jafet in de derde en Kanaän in de vierde. De naastenliefde is het eerste in de Kerk of Sem; het geloof is het tweede of Cham; de godsdienst uit naastenliefde is het derde of Jafet; de godsdienst in uiterlijke dingen zonder geloof en naastenliefde is het vierde of Kanaän; de naastenliefde is de broeder van het geloof, vandaar ook de godsdienst uit de naastenliefde, maar de godsdienst in uiterlijke dingen zonder naastenliefde is de knecht der knechten.

1092. vers 25.

En hij zei: Vervloekt zij Kanaän; een knecht der knechten zal hij zijn broeders zijn.

Vervloekt zij Kanaän, betekent, dat de van de innerlijke godsdienst gescheiden uiterlijke godsdienst zich van de Heer afwendt; een knecht der knechten zal hij zijn broeders zijn, betekent het allergeeringste in de Kerk.

1093. Dat ‘vervloekt zij Kanaän’ betekent, dat de van de innerlijke godsdienst gescheiden uiterlijke godsdienst zich van de Heer afwendt, blijkt uit de betekenis van Kanaän en uit de betekenis van vervloekt worden.

Dat Kanaän de van de innerlijke godsdienst gescheiden uiterlijke godsdienst is, blijkt uit hetgeen eerder met betrekking tot Kanaän is gezegd; voorts hieruit, dat hij vervloekt wordt genoemd, en uit hetgeen volgt, namelijk, dat hij een knecht der knechten zal zijn, en wel voor beiden, zowel voor Sem als voor Jafet, een knecht, hetgeen niets anders kan zijn dan iets, dat van de Kerk zelf gescheiden is, zoals de godsdienst alleen in uiterlijke dingen.

Uit de betekenis van vervloekt worden, dat zich afwenden betekent, want de Heer vervloekt nooit iemand en toornt zelfs niet eens, maar het is de mens die zichzelf vervloekt, omdat hij zich afwendt van de Heer, hierover zie men hetgeen eerder is gezegd en aangetoond in de nrs. 223, 245, 592; even ver is de Heer er van verwijderd, iemand te vervloeken en tegen iemand te toornen, als de hemel verwijderd is van de aarde.

Wie toch kan geloven, dat de Heer, die alwetend en almachtig is, en het heelal met wijsheid regeert, en zo oneindig verheven is boven alle zwakheden, toornt tegen zulk erbarmelijk stof, dat wil zeggen, tegen de mensen, die nauwelijks enigermate weten, wat zij doen, en uit

zichzelf niets dan het kwade vermogen; daarom is er bij de Heer nooit toornen, maar erbarmen.

Dat hier verborgenheden schuilen, kan men alleen reeds hieruit zien, dat niet Cham vervloekt wordt, hoewel hij het toch was, die de naaktheid van zijn vader zag en het zijn broeders te kennen gaf, maar Kanaän, zijn zoon, die niet zijn enige zoon en ook niet zijn eerstgeborene was, maar naar de orde der geboorten de vierde, zoals uit het volgende tiende hoofdstuk blijkt, waar de zonen van Cham genoemd worden: Kusch, Misraïm, Put en Kanaän (vers 6); voorts hieruit, dat de Goddelijke Wet bepaalde, dat de zoon de ongerechtigheid van de vader niet dragen zou, zoals blijkt bij Ezechiël: *'De ziel, die gezondigd heeft, zal sterven; de zoon zal niet dragen de ongerechtigheid van de vader, en de vader zal niet dragen de ongerechtigheid van de zoon'*, (Ezechiël 18: 20; Deuteronomium 24: 16; II Koningen 14: 6); alsmede hieruit, dat deze ongerechtigheid zo gering lijkt, namelijk dat hij alleen maar de naaktheid van zijn vader zag, en het zijn broers te kennen gaf, dat daarom nooit een geheel nageslacht vervloekt zou kunnen worden.

Hieruit blijkt, dat in deze woorden verborgenheden vervat zijn; dat hier niet Cham, maar Kanaän genoemd wordt, komt omdat Cham het van de naastenliefde gescheiden geloof in de geestelijke Kerk betekent, dat niet vervloekt kan worden, aangezien in het geloof in deze Kerk heiligheid is, omdat waarheid, hoewel zij geen geloof is wanneer er geen naastenliefde is, niettemin, daar de mens door de erkenningen van het geloof wordt wedergeboren, aan de naastenliefde kan worden toegevoegd, en zo in zekere zin haar broeder is of haar broeder worden kan; daarom wordt niet Cham maar Kanaän vervloekt.

Bovendien waren ook de bewoners van het land Kanaän merendeels van dien aard, dat zij de ganse godsdienst in uiterlijke dingen stelden, zowel de Joden daar als de heidenen.

Dit zijn verborgenheden, die in deze woorden liggen, en als dit niet het geval was, zou Kanaän nooit in de plaats van Cham zijn gesteld.

Dat de van de innerlijke godsdienst gescheiden uiterlijke godsdienst zich afwendt, en zo zichzelf vervloekt, blijkt voldoende hieruit, dat zij, die in de uiterlijke godsdienst zijn, op niets anders acht geven dan op de wereldse, lichamelijke en aardse dingen, en dus naar beneden zien, en in die dingen hun ziel en hun leven onderdompelen; hierover zal gehandeld worden in hetgeen nu volgt.

1094. Dat de woorden 'een knecht der knechten zal hij zijn broeders zijn' het allergeeringste in de Kerk betekenen, blijkt uit de natuur van de uiterlijke godsdienst, die van de innerlijke gescheiden is; dat de uiterlijke godsdienst op zichzelf beschouwd niets is, wanneer er geen innerlijke godsdienst is, die de uiterlijke heilig maakt, kan eenieder duidelijk zijn; wat is de uiterlijke aanbidding zonder de aanbidding van het hart anders dan een gebaar; wat is de aanbidding van de mond, wanneer er geen ziel in is, anders dan een ijdel gepraat; en wat is een werk, wanneer er geen bedoeling in schuilt, anders dan een ledig niets? Al het uiterlijke is vandaar op zichzelf beschouwd iets onbeziels, en leeft enig en alleen van het innerlijke; van welke aard de van de innerlijke godsdienst gescheiden uiterlijke godsdienst is, kon mij uit vele dingen in het andere leven blijken; de heksen en tovenaressen aldaar hadden, toen zij in de wereld leefden, de Kerk en de sacramenten net zo geregeld bezocht als anderen; voorts ook zij, die hun vermaak in roverij vonden, alsmede de gierigaards; en toch zijn zij hels, en koesteren zij de felste haat tegen de Heer en tegen de naaste.

Hun innerlijke godsdienst in hun uiterlijke godsdienst had daarin bestaan, óf door de wereld gezien te worden, óf de wereldse, aardse en lichamelijke dingen te verwerven, welke zij begeerden, óf onder de schijn van heiligheid te bedriegen, óf in een eenmaal aangenomen gewoonte.

Dat zulke mensen met de grootste bereidwilligheid iedere god of iedere afgod aanbidden, die hen en hun begeerte begunstigt, blijkt duidelijk, vooral bij de Joden, die, daar zij de godsdienst enkel en alleen in uiterlijke dingen stelden, zo vaak in afgoderijen vervielen; dit

komt, omdat zo'n godsdienst op zichzelf niets dan afgoderij is, want zij aanbidden wat uiterlijk is.

Ook de heidenen in het land Kanaän, die de Baäls en andere goden vereerden, hadden bijna eenzelfde uiterlijke godsdienst, want zij hadden niet alleen tempels en altaren, maar ook offers, zodat hun uiterlijke godsdienst, maar weinig verschilde van de godsdienst van de Joden, alleen dat zij Baäl, Astaroth of een ander hun god noemden, en de Joden, zoals zij nog heden ten dage doen, Jehovah, in de mening dat het noemen van Jehovah alleen hen al tot heiligen en uitverkorenen maakt, terwijl dit hen toch veeleer meer dan anderen verdoemde; want zo konden zij het heilige ontwijden, wat de heidenen niet konden.

Zo'n godsdienst is het, welke Kanaän wordt genoemd, die een knecht der knechten heet; dat de knecht der knechten het allergeeringste in de Kerk is, zie men in het volgende vers.

1095. vers 26.

En hij zei: Gezegend zij Jehovah God van Sem, en Kanaän zal hem een knecht zij.

Gezegend zij Jehovah van Sem, betekent al het goede voor hen, die uit de innerlijke dingen de Heer aanbidden; Sem is de innerlijke Kerk; en Kanaän zal hem tot knecht zijn, betekent dat zulke mensen, die de godsdienst alleen in uiterlijke dingen stellen, onder diegenen behoren, die geringe diensten kunnen bewijzen aan de mensen van de Kerk.

1096. Dat de woorden 'gezegend zij Jehovah van Sem' betekenen al het goede voor hen, die uit de innerlijke dingen de Heer aanbidden, kan blijken uit de betekenis van 'gezegend'. De zegen sluit al het hemels en geestelijk goede in zich, voorts ook al het natuurlijk goede; al dit goede wordt in de innerlijke zin door de zegen aangeduid; en in de uiterlijke zin wordt door de zegen al het wereldse, lichamelijke en aardse goede aangeduid, maar wanneer al dit goede een zegen wil zijn, moet het noodzakelijkerwijs uit de innerlijke zegen voortkomen, want deze laatste alleen is een zegen, omdat hij eeuwig is en met alle gelukzaligheid verbonden is, en hij het Zijn zelf van de zegeningen is, want wat anders is dan wat eeuwig is? al het andere zijn houdt op te zijn.

Bij de Ouden was het een plechtige spreekwijze om te zeggen: '*Gezegend zij Jehovah*', waaronder zij verstonden, dat van Hem alle zegen, dat wil zeggen, al het goede komt, en het was ook een uitdrukking van dankzegging, dat de Heer zegent en gezegend heeft, zoals bij David, (Psalm 28: 6; 31:22; 41: 14; 66: 20; 68: 20, 36; 72: 18; 89: 53; 119: 12; 124: 6; 135: 21; 144: 1) behalve nog andere plaatsen.

Hier wordt gezegd: Gezegend zij Jehovah God, omdat er van Sem of de innerlijke Kerk sprake is; deze Kerk wordt innerlijk genoemd vanwege de naastenliefde; in de naastenliefde is de Heer tegenwoordig, die hier om deze reden Jehovah God wordt genoemd; daarentegen niet zo in de uiterlijke Kerk; hoewel de Heer in deze Kerk tegenwoordig is, is Hij toch niet in die mate daarin als in de mens van de innerlijke Kerk, want de mens van de uiterlijke Kerk gelooft toch nog altijd, dat hij de goedheden van de naastenliefde uit zichzelf doet, en daarom wordt, wanneer gehandeld wordt over de mens van de uiterlijke Kerk, de Heer God genoemd, zoals in het volgende vers over Jafet: 'God breidde Jafet uit'.

Dat al het goede hun ten deel valt, die uit de innerlijke dingen de Heer vereren, kan ook uit de orde van de dingen blijken, want deze orde is de volgende: van de Heer is al het hemelse, van het hemelse is al het geestelijke, van het geestelijke is al het natuurlijke; dit is de orde van het bestaan van alle dingen, en daaruit komt de orde van de invloed voort.

Het hemelse is de liefde tot de Heer en jegens de naaste; waar geen liefde is, daar is de band gebroken en de Heer niet tegenwoordig, die enkel en alleen invloeit door het hemelse, dat wil zeggen, door de liefde.

Wanneer het hemelse er niet is, dan kan ook het geestelijke niet bestaan, omdat al het geestelijke er is door het hemelse van de Heer; het geestelijke is het geloof, vandaar dat er

geen geloof is dan alleen door de naastenliefde of de liefde uit de Heer; op dezelfde wijze is het gesteld met het natuurlijke; alle goedheden vloeien naar dezelfde orde in.

Hieruit volgt, dat al het goede hun ten deel valt, die uit de innerlijke dingen, dat wil zeggen, uit de naastenliefde, de Heer vereren, en dat daarentegen hun, die niet uit de naastenliefde vereren, het goede niet ten deel valt, maar alleen het schijn goede dat op zichzelf het boze is, zoals de verlustiging van haat en echtbreuk, welke op zichzelf beschouwd nooit iets anders is dan een drekkige verlustiging, waarin zij dan ook in het andere leven verandert.

1097. Dat de woorden 'Kanaän zal hen een knecht zijn' betekenen, dat dezulken, die de godsdienst alleen in uiterlijke dingen stellen, onder diegenen behoren, die geringe diensten kunnen bewijzen aan de mensen van de Kerk, kan voornamelijk uit de uitbeeldingen in de Joodse Kerk blijken.

In de Joodse Kerk werd de innerlijke Kerk uitgebeeld door Jehudah en Israël; door Jehudah de hemelse Kerk, door Israël de geestelijke Kerk, door Jakob de uiterlijke Kerk; zij echter, die alleen in uiterlijke dingen de godsdienst stellen, werden uitgebeeld door de heidenen, die zij vreemdelingen noemden, en die hun knechten zouden zijn en geringe diensten moesten vervullen in de Kerk, zoals bij Jesaja: *'Vreemdelingen zullen staan en uw kudde weiden, en de zonen van de vreemdeling zullen uw akkerlieden en uw wijngaardeniers zijn; en gijlieden zult priesters van Jehovah heten, men zal u dienaren van onze God noemen, gij zult de rijkdommen van de heidenen eten, en in hun heerlijkheid zult gij u beroemen'*, (Jesaja 61: 5); waar de hemelse mensen priesters van Jehovah worden genoemd, de geestelijke mensen dienaren van God; zij, die alleen in uiterlijke dingen de godsdienst stellen, zonen van de vreemdeling, die op de velden en in de wijngaarden zouden dienen.

Ook bij Jesaja: *'De zonen van de vreemdeling zullen de muren bouwen, en hun koningen zullen u dienen'*, (Jesaja 60: 10); waar eveneens hun diensten worden vermeld.

Over de Gibeonieten heet het bij Jozua: *'Vervloekt zijt gijlieden, en onder ulieden zal de knecht niet afgesneden worden, en de houthouwers en de waterputters voor het huis van mijn God; dezelfde dag gaf Jozua hen over tot houthouwers en waterputters voor de vergadering, vooral voor het altaar van Jehovah'*, (Jozua 9: 23, 27).

Wie de Gibeonieten echter in verband met het met hun gesloten verbond uitbeeldden, zal men elders zien; zij hoorden nochtans tot hen, die in de Kerk dienen zouden.

Ten aanzien van de vreemdelingen werd een wet gegeven, dat zij, wanneer zij de vrede aannamen en de deuren openden, schatplichtig zouden zijn en dienen (Deuteronomium 20: 11; I Koningen 9: 21, 22).

Alle dingen die in het algemeen en in het bijzonder over de Joodse Kerk in het Woord zijn geschreven, waren uitbeeldingen van het rijk van de Heer; het rijk van de Heer is van dien aard, dat eenieder, wie en hoe hij ook zijn mag, nut moet aanbrengen; niets dan alleen het nut wordt door de Heer in Zijn rijk in aanmerking genomen; ook de helse geesten moeten nut aanbrengen, maar het nut dat zij aanbrengen, is uiterst gering; onder hen, die nut van geringe aard aanbrengen, bevinden zich in het andere leven diegenen, die alleen een van de innerlijke gescheiden uiterlijke godsdienst hadden.

Overigens waren de uitbeeldingen van de Joodse Kerk van dien aard, dat geenszins de persoon, die uitbeelde, in aanmerking werd genomen, maar alleen de zaak, welke werd uitgebeeld, zoals bijvoorbeeld de Joden, die allermint hemelse mensen waren maar deze toch uitbeeldden; evenzo was Israël allermint een geestelijk mens en toch beeldde hij deze mens uit; op dezelfde wijze Jakob en de overigen, voorts de koningen en priesters, door wie niettemin het Koningschap en de Heiligheid van de Heer werden uitgebeeld; hetgeen nog duidelijker hieruit kan blijken, dat ook de dode dingen uitbeeldden, zoals de klederen van Aharon, het altaar zelf, de tafel waarop de broden lagen, en de lampen, het brood en de wijn, behalve de ossen, varren, bokken, schapen, geiten, lammeren, duiven, tortelduiven; en omdat de zonen van Jehudah en Israël de innerlijke en de uiterlijke godsdienst van de Kerk van de

Heer alleen uitbeeldden, maar toch meer dan de overigen alle godsdienst alleen in de uiterlijke dingen stelden, zijn zij het, die meer dan de overigen Kanaän kunnen genoemd worden, naar de betekenis welke deze hier heeft.

1098. Om te weten wat Sem is en wat Jafet, dat wil zeggen, wie de mens van de innerlijke Kerk en wie de mens van de uiterlijke Kerk is, en vandaar wat Kanaän is, dient het volgende, waaruit het kan blijken.

De mens van de innerlijke Kerk schrijft aan de Heer al het goede wat hij doet en al het ware wat hij denkt, toe; de mens van de uiterlijke Kerk weet dit niet, maar doet toch het goede.

De mens van de innerlijke Kerk maakt de godsdienst van de Heer uit de naastenliefde tot het eigenlijke wezen, en wel de innerlijke godsdienst, en de uiterlijke godsdienst beschouwt hij niet zo als wezenlijk; de mens van de uiterlijke Kerk maakt de uiterlijke godsdienst tot het eigenlijke wezen, en wat innerlijke godsdienst is, weet hij niet, hoewel hij deze heeft.

Daarom gelooft de mens van de innerlijke Kerk tegen het geweten te handelen, wanneer hij de Heer niet uit het innerlijke vereert; de mens van de uiterlijke Kerk echter gelooft tegen het geweten te handelen, wanneer hij de uiterlijke riten niet streng in acht neemt.

In het geweten van de mens van de innerlijke Kerk zijn vele dingen, want hij weet vele dingen vanuit de innerlijke zin van het Woord; maar in het geweten van de mens van de uiterlijke Kerk zijn minder dingen, omdat hij weinig dingen weet vanuit de innerlijke zin van het Woord.

De eerste, of de mens van de innerlijke Kerk is degene, die Sem genoemd wordt; de tweede echter, of de mens van de uiterlijke Kerk, is degene, die Jafet genoemd wordt; Daarentegen wordt degene, die de godsdienst alleen in uiterlijke dingen stelt, en geen naastenliefde, en dus geen geweten heeft, Kanaän genoemd.

1099. *vers 27.*

God breidde Jafet uit; en hij zal wonen in de tenten van Sem; en Kanaän zal hem een knecht zijn.

Door Jafet wordt, als eerder, de overeenstemmende uiterlijke Kerk aangeduid; God breidde Jafet uit, betekent zijn verlichting; en hij zal wonen in de tenten van Sem, betekent opdat de innerlijke dingen van de godsdienst in de uiterlijke dingen zijn; en Kanaän zal hem een knecht zijn, betekent, hier als eerder, dat zij, die alleen in uiterlijke dingen de godsdienst stellen, geringe diensten kunnen bewijzen.

1100. Dat door Jafet de overeenstemmende uiterlijke Kerk wordt aangeduid, is eerder gezegd, verder ook wat onder de uiterlijke Kerk wordt verstaan, namelijk de uiterlijke godsdienst, dus zij, die niet weten, wat de innerlijke mens en wat van de innerlijke mens is, en toch in naastenliefde leven; bij dezen is de Heer tegenwoordig, want de Heer werkt door de naastenliefde overal waar naastenliefde is.

Het is hiermee gesteld als met kinderen: hoewel zij niet weten wat naastenliefde is en nog minder wat geloof is, is de Heer niettemin bij hen veel meer tegenwoordig dan bij volwassenen, vooral wanneer de kinderen onderling in de naastenliefde leven; net als bij de eenvoudigen, die onschuld, naastenliefde en barmhartigheid hebben.

Het maakt niets uit of een mens veel weet, wanneer hij niet leeft naar datgene wat hij weet, want het weten heeft geen ander doel dan dat hij daardoor iets wordt, namelijk goed; wanneer hij goed is geworden, bezit hij veel meer, dan hij die ontelbare dingen weet en toch niet goed is, want wat deze zoekt door vele dingen te weten, bezit de ander.

Anders is het echter gesteld met hem, die vele waarheden en goedheden weet, en tevens naastenliefde en geweten heeft; hij is een mens van de innerlijke Kerk, of Sem; zij die weinig weten, en een geweten hebben, worden in het andere leven verlicht, en wel dermate, dat zij

engelen worden, van wie de wijsheid en het inzicht onuitsprekelijk is; dezen worden door Jafet aangeduid.

1101. ‘God breidde Jafet uit’, betekent zijn verlichting; in de letterlijke zin betekent uitbreiden de grenzen verwijden, maar in de innerlijke zin verlichten; want de verlichting is als het ware een uitbreiding van de grenzen van wijsheid en inzicht, zoals bij Jesaja: *‘Verwijd de plaats van uw tent, en dat men de gordijnen van uw woning uitbreidt’*, (Jesaja 54: 2); voor de verlichting in geestelijke dingen.

De mens van de uiterlijke Kerk wordt uitgebreid, wanneer hij wordt onderwezen in de waarheden en de goedheden van het geloof; en omdat hij in de naastenliefde is, wordt hij daardoor meer en meer bevestigd; en hoe meer hij onderwezen wordt, des te meer wordt de wolk van zijn verstandsdeel verstrooid, in welk deel de naastenliefde en het geweten wonen.

1102. Dat de woorden ‘hij zal wonen in de tenten van Sem’ betekenen: opdat de innerlijke dingen van de godsdienst in de uiterlijke dingen zijn, kan blijken uit alles, wat eerder van Sem is gezegd, namelijk dat Sem de innerlijke Kerk of de innerlijke godsdienst is, en dat de uiterlijke godsdienst niets anders is dan iets onbeziels of onreins, wanneer er niet een innerlijke godsdienst is, die hem levend maakt en heiligt.

Dat de tenten niets anders betekenen, dan het heilige van de liefde en de godsdienst daaruit, kan blijken uit de betekenis van tenten, waarvan eerder, in nr. 414, sprake was.

‘Reizen en in tenten wonen’ was bij de Ouden een plechtige uitdrukking, waardoor in de innerlijke zin de heilige godsdienst werd aangeduid, omdat de Oudsten niet alleen met tenten reisden, maar ook in tenten woonden, en daarin hun heilige godsdienst hielden; daarom ook betekende reizen en wonen in de innerlijke zin leven.

Dat de tenten de heilige godsdienst betekenen, daartoe mogen behalve de eerder in nr. 414 aangehaalde plaatsen ook nog de navolgende ter bevestiging dienen; bij David: *‘God verliet de woning Schilo, de tent waar Hij woonde in de mens’*, (Psalm 78: 60); waar tent een dergelijke betekenis heeft als tempel, waarin God gezegd wordt te wonen, wanneer Hij bij de mens tegenwoordig is in de liefde; vandaar wordt een mens, die in de heilige godsdienst leefde, door de Ouden een tent, later echter een tempel genoemd.

Bij Jesaja: *‘Verwijd de plaats van uw tent, dat men de gordijnen van uw woning uitbreide’*, (Jesaja 54: 2); voor de verlichting in die dingen, welke tot de ware godsdienst behoren.

Bij Jeremia: *‘Het ganse land is verwoest, in haast zijn Mijn tenten verwoest, Mijn gordijnen in een ogenblik’*, (Jeremia 4: 20); waar duidelijk blijkt dat geen tenten zijn bedoeld, maar de heilige godsdienst.

Bij Zacharia: *‘Jeruzalem zal nog onder zichzelf in Jeruzalem wonen, Jehovah zal de tenten van Jehudah behouden’*, (Zacharia 12: 6, 7); waar de tenten van Jehudah voor de godsdienst van de Heer uit het heilige van de liefde staan.

Hieruit kan nu blijken, wat het wonen in de tenten van Sem betekent, namelijk: opdat de innerlijke eredienst in de uiterlijke is.

Daar echter de mens Jafet, of de mens van de uiterlijke Kerk, niet zo weet, wat innerlijke dingen zijn, zij het in het kort meegedeeld; wanneer de mens bij zichzelf voelt of gewaar wordt, dat hij goed denkt over de Heer, en dat hij goed denkt over zijn naaste, en dat hij hem diensten wil bewijzen, niet ten eigen bate of om eigen eer, en wanneer hij voelt, dat hij zich erbarmt over hem, die in nood is, en nog meer over hem, die in dwaling verkeert ten aanzien van de leer van het geloof, kan hij weten, dat hij in de tenten van Sem woont, dat wil zeggen, dat hij innerlijke dingen bij zich heeft, waardoor de Heer werkt.

1103. De woorden ‘Kanaän zal hem een knecht zijn’ betekenen, dat zij die alleen in uiterlijke dingen de godsdienst stellen, geringe diensten bewijzen kunnen, dit blijkt uit hetgeen hierboven bij de voorgaande verzen 25 en 26 is gezegd ‘Kanaän’, namelijk dat hij een knecht is.

Zulke mensen zijn weliswaar geen knechten in de Kerk van de Heer op aarde, want er zijn er velen van hen, die de eerste plaats innemen en boven de overigen staan, en niets uit naastenliefde en geweten doen, en toch uiterst streng de uiterlijke dingen van de Kerk in acht nemen, ja zelfs diegenen verdoemen, die ze niet in acht nemen; maar aangezien dergelijke mensen geen naastenliefde en geweten hebben, en de eredienst alleen stellen in uiterlijke dingen zonder de innerlijke, zijn zij knechten in het rijk van de Heer, dat wil zeggen, in het andere leven, want zij zijn onder de rampzaligen.

De diensten die zij daar verrichten, zijn gering, en kunnen, omdat zij veelsoortig zijn, niet in het kort aangeduid worden; hierover zal echter, door de Goddelijke barmhartigheid van de Heer in hetgeen volgt gehandeld worden; want eenieder, wie hij ook mag zijn, moet in het andere leven nut aanbrengen, omdat de mens tot geen ander doeleinde geboren wordt, dan om het gezelschap, waarin hij verkeert, en de naaste nut te verschaffen, zolang hij in de wereld leeft; in het andere leven brengt hij nut aan, al naar het de Heer behaagt.

Het is hiermee gesteld als in het menselijk lichaam: al wat daarin is moet nuttig zijn, ook die dingen, die op zichzelf van geen waarde zijn, zoals de vochten, die eigenlijk tot de uitwerpselen behoren, zoals verschillende speekselvochten, voorts de galvochten en dergelijke, die niet alleen het voedsel moeten dienen, maar ook de uitwerpselen moeten afscheiden en de ingewanden reinigen; of zoals op de velden en in de wijngaarden mest en drek, enzovoort.

1104. *vers 28 en 29.*

En Noach leefde na de vloed drie honderd en vijftig jaren.

En al de dagen van Noach waren negenhonderd jaren en vijftig jaren; en hij stierf.

Dit betekent de duur van de eerste Oude Kerk, en tevens haar staat.

1105. Dat dit wordt aangeduid, blijkt voldoende uit hetgeen eerder over getallen en jaren is gezegd en wat men kan zien in de nrs. 482,487, 488, 493, 575, 647, 648.

De Verwoestingen.

1106. Velen zijn er, die toen zij in de wereld waren, uit onnozelheid en onwetendheid, valsheden ten aanzien van het geloof hebben ingezogen, en een zeker geweten overeenkomstig de beginselen van hun geloof hebben gehad, en niet, zoals anderen, in haat, wraakzucht en echtbreuk hebben geleefd.

Dezen kunnen in het andere leven, zolang zij in het valse zijn, niet in de hemelse gezelschappen worden binnengeleid, want dan zouden zij die bezoedelen; vandaar worden zij een tijdlang in de lagere aarde gehouden, opdat zij daar de valse beginselen afleggen.

De tijden, gedurende welke zij daar blijven, zijn langer en korter, al naar de natuur van het valse en het dienovereenkomstig aangenomen leven, en al naar de grondbeginselen, welke zij bij zich bevestigd hebben.

Sommigen hebben daar vrij harde dingen te verduren, anderen weer minder harde dingen; dit is het wat verwoesting wordt genoemd, en waarvan in het Woord zo veelvuldig melding wordt gemaakt.

Wanneer de tijd van verwoesting is afgelopen, worden zij in de hemel gedragen, en als nieuwelingen in de waarheden van het geloof onderwezen, en wel door de engelen die hen ontvangen.

1107. Er zijn sommigen, die gaarne de verwoesting willen ondergaan, en zo de valse beginselen afleggen, welke zij uit de wereld met zich hebben meegebracht (valse beginselen kan men in het andere leven nooit anders afleggen, dan na verloop van enige tijd, en door de middelen, waarin de Heer voorzien heeft); dezen worden, zolang zij in de lagere aarde blijven, door de Heer in de hoop op bevrijding gehouden en in de gedachte aan het einddoel, namelijk dat zij zo verbeterd worden, en voorbereid om de hemelse gelukzaligheid te ontvangen.

1108. Sommigen worden in een staat gehouden, die het midden houdt tussen waken en slapen; zij denken heel weinig, alleen worden zij van tijd tot tijd als het ware wakker, en herinneren zich datgene, wat zij in het leven van het lichaam gedacht en gedaan hebben, en vervallen dan wederom in die staat tussen waken en slapen; en zo worden zij verwoest; zij zijn onder de linkervoet, een weinig naar voren.

1109. Zij, die zich geheel en al in valse beginselen bevestigd hebben, worden in een volslagen onwetendheid gebracht, en dan bevinden zij zich in zo'n duisternis en verwarring, dat zij, wanneer zij alleen maar denken aan de dingen, waarin zij zich bevestigd hebben, van binnen pijn voelen.

Na de volbrachte tijd worden zij echter als het ware opnieuw geschapen, en doordrongen van de waarheden van het geloof.

1110. Zij, die in goede werken gerechtigheid en verdienste gesteld hebben, en zo de werkende kracht van zaligmaking aan zichzelf hebben toegeschreven, en niet aan de Heer en aan Zijn gerechtigheid en verdienste, en zich hierin met denken en leven bevestigd hebben; hun valse beginselen worden in het andere leven in fantasieën veranderd.

Het schijnt hun toe, alsof zij hout hakken, en het komt hun ook geheel zo voor.

Ik heb met hen gesproken; wanneer zij aan hun arbeid zijn, en als men hun vraagt of ze niet moe worden, dan antwoorden zij, dat zij nog niet voldoende arbeid verricht hebben, om de hemel te kunnen verdienen.

Er verschijnt, wanneer zij hout hakken, als het ware iets van de Heer onder het hout, alsof het hout de verdienste was.

Hoe meer er van de Heer in het hout verschijnt, des te langer blijven zij van dien aard; maar wanneer het begint te verdwijnen, dan begint het einde van de verwoesting te naderen; en tenslotte worden zij van dien aard, dat zij ook in de goede gezelschappen kunnen worden toegelaten, maar toch wankelen zij lange tijd tussen het ware en het valse; omdat zij een vroom leven geleid hebben, heeft de Heer veel zorg voor hen, en zendt van tijd tot tijd engelen tot hen.

Dezen zijn het die in de Joodse Kerk werden uitgebeeld door houthakkers, (Jozua 9: 23, 27).

1111. Zij, die een goed burgerlijk en zedelijk leven geleid hebben, maar er zichzelf van overtuigd hebben, door goede werken de hemel te verdienen, en geloofd hebben, dat het genoeg was, wanneer zij een enig God, de Schepper van het heelal, erkenden; hun valse beginselen veranderen in het andere leven in zulke fantasieën, dat het hun toeschijnt alsof zij gras maaien, en zij worden grasmaaiers genoemd.

Zij zijn koud, en zoeken door dit maaien warm te worden; soms dwalen zij rond, en vragen aan hen, die zij ontmoeten, of zij hun niet wat warmte willen geven, hetgeen de geesten ook doen kunnen; maar de warmte welke zij ontvangen, werkt niets bij hen uit, omdat het een uiterlijke warmte is, terwijl zij een innerlijke warmte willen hebben; daarom keren zij tot hun maaien terug en verwerven zich zo warmte door arbeid.

Ik heb hun koude gevoeld.

Zij hopen steeds dat zij in de hemel geheven zullen worden; soms overwegen zij, hoe zij zichzelf door eigen kracht daarin zouden kunnen brengen.

Omdat zij goede werken gedaan hebben, behoren deze onder hen, die verwoest worden; en tenslotte, na de volbrachte tijd, worden zij in goede gezelschappen binnengelaten, en onderwezen.

1112. Zij daarentegen, die in de goedheden en waarheden van het geloof geweest zijn, en zich vandaar een geweten en een leven van naastenliefde verworven hebben, worden onmiddellijk na de dood door de Heer in de hemel geheven.

1113. Er zijn meisjes, overigens van een goede gemoedsaard, die in een leven van ontucht zijn geleid en zo overreed dat er niets van kwaad in steekt; omdat zij nog niet tot de leeftijd gekomen waren, waarop zij weten konden en over een dergelijk leven oordelen.

Zij hebben een zeer strenge leermeester bij zich, die hen tuchtigt telkens wanneer zij met hun gedachten naar zulke lichtzinnigheden afdwalen; zij vrezen hem zeer; en zo worden zij verwoest.

Daarentegen ondergaan volwassen vrouwen, die lichtekooien waren en andere vrouwen verleid hebben, geen verwoesting, maar zij zijn in de hel.

Einde negende hoofdstuk.

Voor de volledige tekst van de voorgaande hoofdstukken 1 t/m 8, zie:
<http://swedenborg.nl/hemelseverborgenheden-inhoud.htm>